

อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ

คุณแม่ ทองดี กายสิทธิ์ บ.ม.

ณ เมรุวัดเสาธงทอง อ.เมือง จ.ลพบุรี

๒๙ พฤษภาคม ๒๕๒๕

อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ

คุณแม่ ทองดี กายสิทธิ์ บม.

ณ เมรุวัดเสาธงทอง อ. เมือง จ. ลพบุรี

๒๙ พฤษภาคม ๒๕๒๕

คุณแม่ ทองดี กายสิทธิ์ บม.

ชาตะ พ.ศ. ๒๔๔๔

มตะ พ.ศ. ๒๕๒๕

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช สยามินทราธิราช

สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร พระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทย ผู้เป็นประธานของเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่ง มงกุฎไทย

ขอประกาศแก่ท่านทั้งหลายทั้งปวง ผู้ซึ่งจะได้พบประกาศนียบัตรนี้ให้ทราบว่า

นางทองดี กายสิทธิ์

สมควรจะรับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ได้ จึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์มงกุฎไทย ชั้นที่ ๕ ชื่อ เบญจมาภรณ์ เป็นเกียรติยศสืบไป ขอให้มีความเจริญสุขสวัสดิ์ทุกประการเทอญ

พระราชทานตั้งแต่วันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๑๘ เป็นปีที่ ๓๐ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

นายกรัฐมนตรี

สภาสังคมสงเคราะห์
แห่งประเทศไทย
ในพระบรมราชูปถัมภ์
COUNCIL ON SOCIAL WELFARE OF THAILAND
UNDER THE PATRONAGE OF HIS MAJESTY THE KING

โทร.๘๑๙๙๔๑. ๘๑๙๙๕๐. ๘๑๙๙๖๔
ตึกมหิดล ถนนราชวิถี พญาไท กรุงเทพมหานคร

Tel. 819941. 819950. 819964
MAHIDOL BUILDING RAJAVITHI ROAD BANGKOK THAILAND

ที่ 1289 /2519

29 เมษายน 2519

เรื่อง ขอแสดงความยินดีที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

เรียน นางทองดี กายสิทธิ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายชื่อผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ประจำปี 2518

ตามที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์แก่ท่าน ในโอกาสพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2518 นั้น

สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ฯ ขอแสดงความยินดีมา ณ โอกาสนี้ และขออำนาจแห่งคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ได้โปรดคุ้มครองรักษาท่านและครอบครัว ให้ประสบความสุขความเจริญยิ่ง ๆ ขึ้น.

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

(นายสมพร เทพสิทธา)
ประธานสภา

กองส่งเสริมและประสานงาน
โทร. 819950

ประวัติ
คุณแม่ทองดี กายสิทธิ์

คุณแม่ทองดี กายสิทธิ์ สกุลเดิม ฐานะ เกิดเมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๔๔ ตรงกับวันพฤหัสบดี เดือน ๙ ปีขาล ที่ตำบลโคกลำพาน หมู่ ๑ อ. เมือง จ. ลพบุรี เป็นบุตรี ของนายชู–นางอ่อน ฐานะ เมื่อเยาวัย ช่วยบิดามารดาประกอบอาชีพทำนาและค้าขาย เมื่อเจริญวัยอายุได้ ๒๒ ปี ได้สมรสกับคุณพ่อ (ฮวด) สมบูรณ์ กายสิทธิ์ ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่บ้านใหม่ขุนนวน ต. กกโก อ. เมือง จ. ลพบุรี เมื่อหลังจากได้สมรสแล้ว จึงได้ย้ายมาประกอบอาชีพอยู่ที่ตลาดธนบุรีโดยตั้งร้านค้าทอง ชื่อว่า "หยู เซ่งฮวด" กิจการได้เจริญรุ่งเรืองมาโดยลำดับต่อมาได้ประสบกับชตากรรม ถูกโจรปล้น หลังจากนั้นอีกไม่นานก็ถูกอัคคีภัยเข้าอีก จึงทำให้ฐานะเปลี่ยนไป ต่อมาได้ย้ายมาอยู่ที่ถนนพระรามได้เปลี่ยนอาชีพค้าขายข้าวและร่วมทุนรับเหมาทำการก่อสร้างค่ายทหารที่ลพบุรี โดยซื้อรถยนต์บรรทุกเพื่อขนเครื่องก่อสร้าง จำนวน ๑๑ คัน เมื่อการก่อสร้างใกล้สิ้นสุดลงก็ต้องประสบกับเหตุการณ์ไม่คาดฝัน ได้ถูกคู่สัญญาจ้างเหมาฉ้อโกง เป็นจำนวนเงินประมาณ ๒ ล้านเศษ (สมัยเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๒) จึงต้องขายรถยนต์บรรทุกที่ขนเครื่องก่อสร้างเกือบทั้งหมดเพื่อนำเงินมาจ่ายให้แก่คนงานซึ่งเป็นผู้หาเช้ากินค่ำ ต่อมาได้เปลี่ยนอาชีพมาค้าขายฟืนหลาและได้ย้ายบ้านเรือนออกไปตั้งอยู่ที่ตรงข้ามศาลพระกาฬ ในการทำการค้าฟืนหลานั้นได้ส่งให้กับการไฟฟ้านครหลวงบ้าง ส่งให้แก่หน่วยสูติกรรมของทหารในจังหวัดลพบุรีบ้าง และส่งให้แก่การรถไฟบ้าง กิจการก็ดำเนินมาด้วยดีเป็นลำดับ สำหรับคุณแม่ก็ช่วยคุณพ่อดูแลกิจการต่าง ๆ ตลอดมา

คุณแม่ทองดี กายสิทธิ์ กับคุณพ่อสมบูรณ์ กายสิทธิ์ มีบุตรธิดา ด้วยกันรวม ๘ คน คือ

๑. นายสุวรรณ กายสิทธิ์ ธบ. (ถึงแก่กรรมเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๗)

๒. นางเจริญ มังคละศิริ (สมรสกับ น.ท. เฉลิมพล มังคละศิริ)

๓. นางจรัล เชื้อวิวัฒน์ (สมรสกับพ.ต.อ (พิเศษ) เกียรติศักดิ์ เชื้อวิวัฒน์)

๔. พระครูประภัสร์สุตคุณ (ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเสาธงทอง)

๕. นางพยอม อุไรรัตน์ (สมรสกับ นายคำนึง อุไรรัตน์)

๖. น.ท.ธำรงฤทธิ์ กายสิทธิ์ (สมรสกับนางศรีตระกูล ดำรงเกียรติ)

๗. ด.ญ. ขนิษฐา กายสิทธิ์ (ถึงแก่กรรม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๙)

๘. นางธิดารัตน์ สงวนศักดิ์วัฒนา (สมรสกับ พ.ท.ยุทธพงศ์ สงวนศักดิ์วัฒนา)

เมื่อครั้งที่ลูก ๆ ยังเด็ก คุณแม่และคุณพ่อได้แนะนำพร่ำสอนแต่สิ่งที่ดี เมื่อถึงวันพระหรืองานเทศกาล ก็จะนำพาลูกไปทำบุญตักบาตรเป็นประจำ นอกจากนั้นยังได้พาไปเยี่ยมญาติ เพื่อฝึกให้มีความกตัญญูกตเวที ถึงคราว ตรุษ–สารท ก็จะให้ลูก ๆ นำขนมประเพณีอันมีขนมกวนข้าวเหนียวแดงและกระยาสารท ไปให้แก่ญาติผู้ใหญ่และผู้ที่เคารพนับถือเช่นนี้เสมอมา ในเทศกาลออกพรรษา คุณแม่และคุณพ่อก็จะทอดกฐินเป็นประจำเกือบทุกปี เมื่อถึงคราวพระพุทธบาท ก็พากันไปไหว้พระบาทเป็นประจำทุกปี ซึ่งในสมัยนั้นการไป–กลับในวันเดียวไม่ทันต้องไปค้างแรมและกลับในวันรุ่งขึ้น หรือมิฉะนั้นจะต้องออกเดินทางจากในเมืองตั้งแต่เช้ามืดกว่าจะถึงพระพุทธบาทก็ประมาณเกือบครึ่งวัน

ครั้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๙ เหตุการณ์ซึ่งไม่มีใครคาดฝันมาก่อนได้บังเกิดขึ้น ทั้งคุณแม่และคุณพ่อได้พาลูก ๆ ไปนมัสการงานพระพุทธบาทเช่นเคยมา พอกลับมาถึงบ้านทั้งคุณแม่และคุณพ่อท้องเดินอย่างแรง สมัยนั้นทั้งหมอและยารักษาก็หายากที่สุด พวกเราลูก ๆ ได้พยายามเยียวยารักษาทั้งหมอแผนโบราณและแผนปัจจุบันจนอาการของคุณพ่อค่อยทุเลาลง ส่วนคุณแม่ยังคงมีอาการหนักอยู่ ในที่สุดคุณพ่อมีอาการโรคแทรกซ้อนอยู่อีก หมอบอกว่าเป็นโรคปอดบวมซึ่งหายารักษาไม่ได้ คุณพ่อจึงถึงแก่กรรมลง เมื่อวันแรม ๖ ค่ำ เดือน ๓ ปีระกา (ตรงกับวันศุกร์ที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๙) ซึ่งลูก ๆ ทุกคนก็ยังเล็กอยู่ จึงได้อาศัยญาติผู้ใหญ่เป็นที่ปรึกษาโดยไม่บอกให้คุณแม่ทราบ จนกว่าอาการของคุณแม่จะดีขึ้น ได้นำศพคุณพ่อบรรจุไว้ที่วัดเสาธงทอง ลพบุรี เมื่อคุณแม่ดีขึ้นแล้วจึงได้ทราบความจริง คุณแม่จึงได้ทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้คุณพ่อเป็นการใหญ่ และต่อมาปี พ.ศ. ๒๔๙๐

ลูกสาวคนที่ ๗ ก็ได้ถึงแก่กรรมลงอีกและได้ทำการฌาปนกิจศพคุณพ่อและ ด.ญ. ขนิษฐา เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๔๙๑ นับแต่นั้นมาคุณแม่ก็ต้องทำมาหาส่งลูก ๆ ซึ่งกำลังอยู่ในวัยศึกษาทั้ง ๗ คน ประกอบกับสภาพเศรษฐกิจที่กำลังทรุดหน้า จึงทำให้คุณแม่ได้รับความลำบากมาก แต่ด้วยความพากเพียรพยายามและความมานะอดทน จึงทำให้พ้นสภาพวิกฤตในขณะนั้นได้

โดยปกติคุณแม่ชอบอุปการะคนผู้ตกทุกข์ได้ยาก ท่านบอกว่าไม่ได้บุญก็ได้คุณ ดังนั้นคนที่คุณแม่เคยอุปการะมาเรียนจนสำเร็จและได้ดีจนตั้งตนได้เป็นจำนวนมากมาย

ครั้นเมื่อลูก ๆ เรียนสำเร็จพอมีหลักฐานกันแล้ว คุณแม่ก็ยังประกอบกิจการค้าขายด้วยตนเอง จนกระทั่งล้มป่วยลง เมื่อคุณแม่อายุได้ ๗๒ ปี ต้องเข้ารับการรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลลพบุรี ด้วยโรคอัมพาต ครั้งนั้นต้องพักรักษาอยู่ที่โรงพยาบาลเป็นเวลาหลายเดือน เมื่ออาการดีขึ้นจึงได้กลับมาพักรักษาอยู่ที่บ้าน โดยต้องจ้างคนคอยเฝ้าปรนนิบัติตั้งแต่นั้นมา เมื่อคุณแม่หายจากโรคอัมพาตพอจะช่วยตัวเองได้ ก็ต้องประสบกับเคราะห์กรรมอีก คือขณะที่ลุกขึ้นจะนุ่งผ้านั้น คุณแม่เสียหลักล้มลงถึงกับกระดูกข้อต่อโคนขาซ้ายร้าว ต้องเข้าโรงพยาบาลทำการผ่าตัดเข้ากระดูก โดยแพทย์ผู้ชำนาญทางด้านนี้คือ นายแพทย์ กรณาธิป สุพัตตเวช ตอนนี้คุณแม่ก็ชักจะอายุมาก ทำให้ทุกคนไม่สบายใจ แต่ก็ต้องเสี่ยงดู ในที่สุดก็ปลอดภัยมาได้อีกระยะหนึ่ง ครั้งนี้อยู่ที่โรงพยาบาลประมาณ ๒ เดือนเศษ เมื่อแผลผ่าตัดและอาการโรคอื่นไม่มี ก็ได้อนุญาตจากแพทย์ให้กลับบ้านได้อีกระยะหนึ่ง คราวนี้มาอยู่บ้านได้อีกประมาณปีเศษ ซึ่งอยู่ในสองอิริยาบท คือนั่งกับนอน แต่ก็ต้องไปโรงพยาบาลเป็นประจำเพื่อทำการกายภาพบำบัดที่โรงพยาบาลลพบุรี โดยทางโรงพยาบาลลพบุรีได้จัดส่งพาหนะรับส่งเสมอ แต่ก็เดินไปไหนมาไหนไม่ได้ ครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๒๔ คุณแม่มีอาการเป็นลม และอ่อนเพลีย จึงได้นำเข้ารักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลลพบุรีอีก ในคราวนี้คุณแม่มีอาการอ่อนลงเป็นลำดับ ประกอบกับความดันโลหิตสูงอยู่เกือบตลอดเวลา จึงทำให้อาการของคุณแม่มีทรงกับทรุด ในระหว่างนั้นลูก ๆ ได้พากันมาเยี่ยนเยียนด้วยความเป็นห่วง เมื่อวันปีใหม่เถลิงศก ๒๕๒๕ จึงได้นิมนต์พระสงฆ์ ๒๕ รูปไปรับบิณฑบาตรจากคุณแม่ที่โรงพยาบาล คุณแม่ก็ยังใส่บาตรได้และมีอาการสดชื่นดี

หลังจากนั้นมาอีก ๑ เดือน ซึ่งพวกลูก ๆ นัดกันว่าจะมาทำบุญครบรอบวันถึงแก่กรรมคุณพ่อ เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕ ตอนนี้เห็นอาการของคุณแม่เริ่มทรุดหนักลง จึงได้นิมนต์พระไปรับสังฆทานที่โรงพยาบาลอีกครั้ง หลังจากที่ทำบุญเลี้ยงพระเสร็จแล้วทุก ๆ คนเริ่มเป็นห่วงอาการของคุณแม่ เพราะระยะหลังนี้คุณแม่มีอาการเป็นอาการอัมพาตส่วนมือทั้งสองข้างและส่วนปาก จึงพูดจาและส่งภาษาออกมาไม่ได้เลยแต่ก็ได้รับรู้ทางหูและทางตา ซึ่งทำให้ท่านรำคาญอยู่บ้าง ดังนั้นท่านจึงได้หลับตาเกือบตลอดเวลา ส่วนอาหารนั้นต้องให้ผ่านทางสายยางเข้าทางจมูกลงกะเพาะ จนกระทั่งถึงวันพุธที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ เวลาประมาณ ๑๘.๐๐ น. อาการของคุณแม่ก็เริ่มทรุดลงอีก จนกระทั่งเวลา ๑ ทุ่มเศษ นายแพทย์เวรจึงสั่งให้นำเข้า **I.C.U.** เพื่อใช้เครื่องช่วยหายใจ จนถึงเวลา ๓ ทุ่มครึ่ง คุณแม่ก็สิ้นลมปรานด้วยอาการสงบ สิริอายุรวมได้ ๘๑ ปี

ตลอดเวลาที่คุณแม่ได้เข้ารับการรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลลพบุรีนั้น ได้รับการเอาใจใส่ดูแลเป็นอย่างดีจากนายแพทย์และพยาบาลเสมอมา และผู้ที่เฝ้าพยาบาลอย่างใกล้ชิดเป็นที่โปรดปรานของคุณแม่ก็คือหน่อย (กรรนิกา แก้วเสนา) ถึงกับคุณแม่ได้สั่งไว้ว่าแหวนเพชรในนิ้วมือที่คุณแม่ใส่อยู่นั้นยกให้หน่อย ซึ่งลูก ๆ ก็ได้ดำเนินการให้เป็นไปตามความประสงค์ของคุณแม่ทุกประการ

ปกติคุณแม่เป็นผู้ที่ใฝ่การบุญการกุศล ได้ทำบุญและบริจาคทรัพย์เพื่อสาธารณะประโยชน์เป็นอันมาก ซึ่งทางยุวพุทธิกสมาคมลพบุรีได้เห็นคุณงามความดีอันนี้ จึงได้รวบรวมหลักฐานการบริจาค ในฐานะผู้ทำประโยชน์ขอเครื่องราชอิสริยาภรณ์ โดยผ่านทางสภาสังคมสงเคราะห์ในพระบรมราชูปถัมภ์ เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๑๘ และได้ทรงกรุณาโปรดเกล้าพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นเบญจมาภรณ์มงกุฎไทย นับเป็นปีที่ ๓๐ ในรัชกาลปัจจุบัน

รายการบริจาคของคุณแม่ทองดี กายสิทธิ์ เท่าที่รวบรวมได้มีดังต่อไปนี้

โรงพยาบาลลพบุรี

๑.	สร้างศาลาพักร้อนหน้าทางเข้าโรงพยาบาล ๑ หลัง	เป็นเงิน	๒๑,๙๓๕.– บาท
๒.	รถเข็นคนไข้ ๑ คัน	เป็นเงิน	๒,๕๐๐.– บาท

๓. ตู้เย็นขนาด ๖ คิว มอบให้ตึกเด็ก ๑ ตู้ เป็นเงิน ๓,๕๐๐.– บาท

๔. เครื่องทำน้ำร้อน มอบให้ตึกสูติ (ล่าง) ๑ เครื่อง เป็นเงิน ๒,๕๐๐.– บาท

๕. ท่อน้ำต่อภายในโรงพยาบาล เป็นเงิน ๘,๐๐๐.– บาท

๖. บริจาคสมทบสร้างตึกเอ๊กซเรย์ เป็นเงิน ๑๐,๐๐๐.– บาท

๗. ทำลานคอนกรีตหน้าตึกสงฆ์เพื่อเชื่อมถนน เป็นเงิน ๒,๕๐๐.– บาท

๘. บริจาคสร้างตึกสงฆ์อาพาธ เป็นเงิน ๕,๐๐๐.– บาท

๙. บริจาคสร้างเติมอาคารตึกอำนวยการ เป็นเงิน ๘๕,๐๐๐.– บาท

โรงเรียนอนุบาลลพบุรี

สร้างศาลาพักร้อนหน้าโรงเรียน ๑ หลัง เป็นเงิน ๑๘,๐๐๐.– บาท

โรงเรียนวัดโคกลำพาน

๑. ศาลาพักร้อน ๑ หลัง เป็นเงิน ๑๕,๐๐๐.– บาท

๒. เสาธงชาติหน้าโรงเรียน เป็นเงิน ๕,๕๐๐.– บาท

๓. สร้างส้วมโรงเรียนวัดโคกลำพาน ๕ ที่ เป็นเงิน ๑๒,๐๐๐.– บาท

๔. บริจาคซื้ออุปกรณ์การศึกษา เป็นเงิน ๕๕๐.– บาท

วัดโคกลำพาน อ. เมือง จ. ลพบุรี

๑. ศาลาเล็กหน้าศาลาการเปรียญ เป็นเงิน ๑๕,๐๐๐.– บาท

๒. ถนนทางเท้าคอนกรีตจากกุฏิสงฆ์ไปโบสถ์ เป็นเงิน ๕,๐๐๐.– บาท

๓. พนักพิงอาสนสงฆ์ศาลาการเปรียญ เป็นเงิน ๕,๐๐๐.– บาท

๔. พระประธานศาลาการเปรียญ ลงรักปิดทองขนาดศอกคืบ เป็นเงิน ๖,๕๐๐.– บาท

๕. เสื่อน้ำมันปูหอสวดมนต์ เป็นเงิน ๓,๐๐๐.– บาท

๖. เก้าอี้ ๕๐ ตัว เป็นเงิน ๒,๕๐๐.– บาท

๗. เครื่องสูบน้ำและอุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นเงิน ๕,๐๐๐.– บาท

๘. บ่อน้ำหลังศาลาการเปรียญ ๑ บ่อ เป็นเงิน ๑,๒๐๐.– บาท

วัดบ้านใหม่ (ขุนนวน) ต.กกโก อ.เมือง จ.ลพบุรี

๑. สร้างศาลาการเปรียญ ๑ หลัง	เป็นเงิน	๖๘,๐๐๐.–	บาท
๒. สร้างพระประธานศาลาลงรกบิดทองขนาดหน้าตักศอกคืบ	เป็นเงิน	๔,๕๐๐.–	บาท
๓. สร้างต่อเติมโรงครัว	เป็นเงิน	๕,๐๐๐.–	บาท
๔. สร้างกุฏิสงฆ์	เป็นเงิน	๑๐,๐๐๐.–	บาท
๕. บริจาคเงินซื้อที่ดินถวายวัด	เป็นเงิน	๑๕,๐๐๐.–	บาท

วัดโคกหม้อ อ. เมือง จ. ลพบุรี

๑. สร้างพระประธานศาลาการเปรียญ (ลงรักบิดทอง) ๑ องค์	เป็นเงิน	๔,๕๐๐.–	บาท
๒. ตู้ครอบพระประธาน พร้อมเครื่องบูชา	เป็นเงิน	๔,๐๐๐.–	บาท

ยุวพุทธิกสมาคม ลพบุรี วัดเสาธงทอง

๑. พระประธานลงรักบิดทองหน้าตักศอกคืบพร้อมเครื่องบูชา	เป็นเงิน	๕,๕๐๐.–	บาท
๒. ตู้เอกสาร ๑ หลัง	เป็นเงิน	๔๐๐.–	บาท
๓. ตู้เย็นขนาด ๕.๕ คิว ๑ ตู้	เป็นเงิน	๓,๕๐๐.–	บาท
๔. บูรณะซ่อมแซมหลังคา และฝ้าเพดานสำนักงานสมาคม	เป็นเงิน	๑๘,๐๐๐.–	บาท
๕. บริจาคซื้อเก้าอี้นวมให้สมาคม ๕๐ ตัว	เป็นเงิน	๓,๕๐๐.–	บาท
๖. บริจาคเก้าอี้ไม้ชนิดพับได้ ๕๐ ตัว	เป็นเงิน	๒,๕๐๐.–	บาท
๗. มอบทุนให้สมาคมหลายครั้ง	เป็นเงิน	๑๕,๐๐๐.–	บาท

วัดเสาธงทอง จ. ลพบุรี

๑. บริจาคทรายสร้างตึกธรรมาราม (โรงเรียนปริยัติธรรม) ๒๐ คันรถ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๐

๒. บูรณะพระประจำทิศ เจดีย์วัดเสาธงทอง ๑ องค์		๑,๐๐๐.–	บาท
๓. บริจาคเงินซื้อพรมถวายวัด	เป็นเงิน	๒,๕๐๐.–	บาท
๔. บริจาคเงินซื้อเครื่องรถตัดหญ้า	เป็นเงิน	๑๕๐๐.–	บาท
๕. บริจาคเก้าอี้ให้วัดเสาธงทอง ๔๐ ตัว	เป็นเงิน	๓,๕๐๐.–	บาท
๖. บริจาคเก้าอี้ให้โรงเรียนปริยัติธรรม ๑๐ ตัว	เป็นเงิน	๔๕๐.–	บาท

การทอดกฐิน

พ.ศ. จำไม่ได้ ทอดกฐินหลายครั้ง ประมาณ ๑๐ กว่าครั้ง

พ.ศ. ๒๕๑๑ ทอดกฐินวัดโคกลำพาน เพื่อจัดหาสิ่งของเครื่องใช้ถวายวัด

ได้เงิน ๒๗,๐๐๐.– บาท

พ.ศ. ๒๕๑๗ ทอดกฐินวัดบ้านใหม่ (ขุนนวน) เพื่อสมทบทุนสร้างศาลาการเปรียญได้เงิน

๓๘,๐๐๐.– บาท

พ.ศ. ๒๕๒๒ ทอดกฐินวัดตะเคียนท้ายตลาด เพื่อสมทบทุนสร้างซ่อมกุฏิสงฆ์ได้เงิน

๓๗,๐๐๐.– บาท

บวชนาค

ทั้งลูกและหลาน ๑๐ กว่าองค์ และสามเณรภาคฤดูร้อนหลายรูป รวมทั้งช่วยจัดภัตตาหารเพลเลี้ยงตลอดเดือนเมษายน

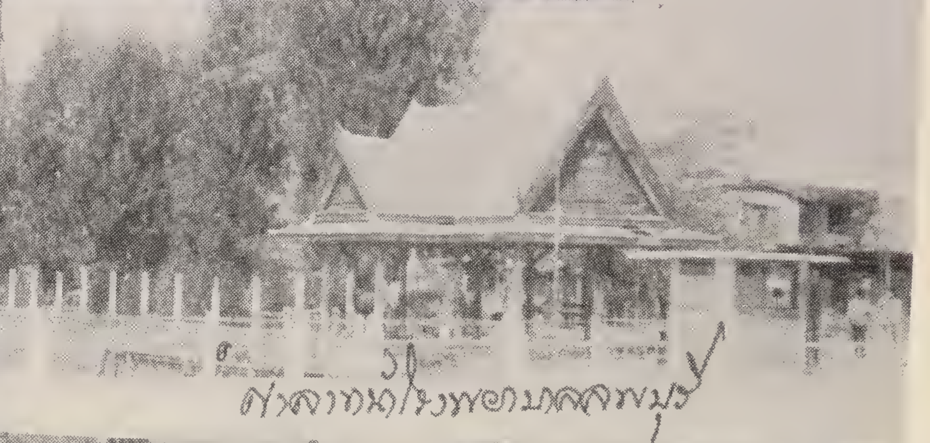
ขออำนาจกุศลผลบุญคุณแม่ได้สร้างสมมาดังกล่าวแล้ว ทั้งที่ระลึกได้และที่ระลึกไม่ได้ก็ตาม จงเป็นภาวะปัจจัยนำดวงวิญญาณของคุณแม่ทองดี กายสิทธิ์ จงไปสู่สุขคติในสัมปรายภพโน้นเทอญ

29 พ.ค. 25

บริจาคสร้างต่อเติมตึกอำนวยการ

ศาลาเกณฑ์โรงพยาบาลลพบุรี

บริจาคเงินให้ รพ. ลพบุรี ๙๕,๐๐๐ บาท

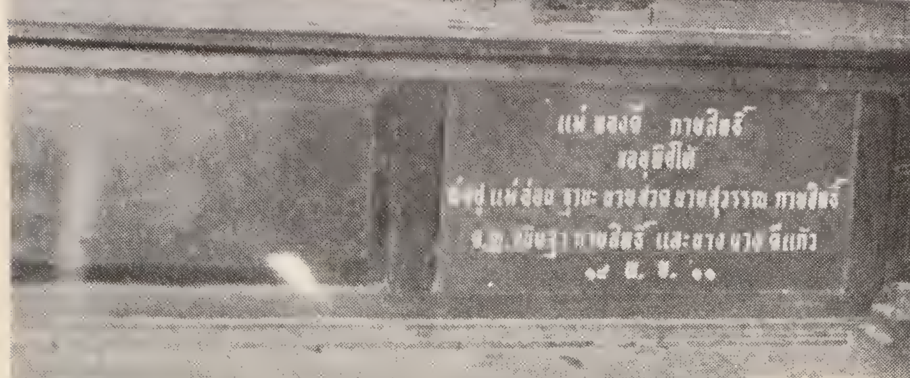
บริจาคเงินสมทบสร้าง

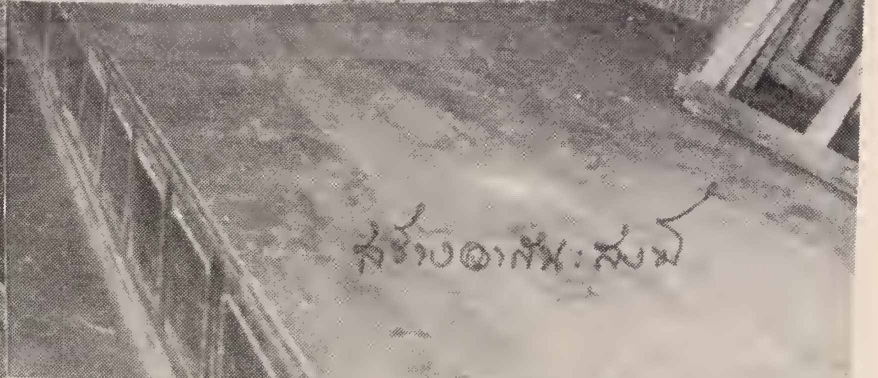

บริจาคเครื่องกีฬา

ศาลาหน้าโรงเรียนวัดโคกลำพาน ลพบุรี

สร้างอาสนะสงฆ์

สร้างบ่อน้ำสาธารณะ

สร้างห้องสุขา

สร้างถนนคอนกรีตให้วัดโคกลำพาน ลพบุรี

คติธรรม

สรรพสิ่งทั้งหลายที่มีอยู่ในโลกนี้แล้วก็ดี ที่กำลังจะเกิดขึ้นก็ดี หรือจะเกิดขึ้นในกาลข้างหน้าก็ดี รวมทั้งมนุษยชาติทั้งมวลล้วนตกอยู่ในความเปลี่ยนแปลงทั้งสิ้น ไม่มีสิ่งใดที่จะไม่ตกอยู่ในความเปลี่ยนแปลง แม้แต่ต้นไม้ ภูเขา รถ เรือ เรือนชานบ้านช่องน้อยใหญ่ อุปกรณ์เครื่องใช้สอย ทั้งที่มีชีวิต ไม่มีชีวิต ไม่มีวิญญาณ ทั้งมวลก็ล้วนอยู่ในความเปลี่ยนแปลงทั้งนั้น เช่น ต้องเก่าคร่ำคร่า ชำรุดทรุดโทรม สุดท้ายต้องผุพังไปตามกาลเวลา รวมความว่าชีวิตสังขารทั้งสิ้น ทั้งที่มีวิญญาณและไม่มีวิญญาณ หาความจีรังยั่งยืน มั่นคง ถาวรไม่ได้ ต้องแปรเปลี่ยนไปตามกาลเวลา ไม่เร็วก็ช้าจะต้องถึงความตั้งอยู่ไม่ได้ ต้องตามนัยพระพุทธดำรัสว่าสิ่งทั้งหลายที่ปัจจัยปรุงแต่งขึ้นมาเป็นของที่ไม่ยั่งยืน ไม่คงที่ ไม่ตั้งอยู่ในสภาพเดิม ทนได้ยาก ตั้งอยู่ไม่ได้ ไม่เป็นไปตามความต้องการ

ชีวิตสังขารเป็นของกลาง ๆ ที่เรียกตามภาษาธรรมะว่าอัพยากฤต คือยังไม่ดีไม่ชั่ว ชีวิตสังขารจะดีหรือชั่วนั้นขึ้นอยู่กับผู้ที่มาครอบครองสังขารนั้น กล่าวคือ ถ้าผู้ที่มาครอบ-ครองสังขารนั้นใช้ชีวิตสังขารประกอบสิ่งที่เป็นกุศลความดี ชีวิตสังขารนั้นก็จะเป็นชีวิตสังขารที่ดี ถ้าใช้ชีวิตสังขารไปทำสิ่งที่เป็นอกุศลความไม่ดีเข้า ก็จะกลายเป็นชีวิตสังขารที่ไม่ดี เหตุนั้นพระพุทธเจ้าจึงตรัสให้คนเรารีบเร่งขวนขวายทำแต่ความดี ป้องกันจิต ห้ามปรามจิตเสียจากความชั่ว "อภิตฺถเรถ กลฺยาเณ ปาปาจิตฺตํ นิวารเย" ถ้าทำความดีช้าโดยผลัดวันประกันพรุ่ง จิตใจก็จะชื่นชมยินดีในความชั่ว "ปาปสฺมึ รมตี มโน" เมื่อจิตใจชื่นชมยินดีในชั่วหรือน้อมไปไหลไปสู่ความชั่วแล้ว ก็จะทำให้ใช้ชีวิตสังขารไปทำความชั่วทางกาย ทางวาจาและใจ โดยประการต่าง ๆ ตรงกันข้าม ถ้าใจฝักใฝ่ขวนขวายในความดีก็จะใช้ชีวิตสังขารทำแต่ความดี ทางกาย วาจาและใจ โดยทำประโยชน์ตนและประโยชน์ท่านที่เรียกว่าอัตตสัมบัติและปรหิตปฏิบัติ คือ ทำคุณประโยชน์ทั้งที่เป็นไปในทางคดีโลกและคดีธรรมให้เกิดขึ้นแก่ตนเอง ขยันหมั่นเพียรศึกษาเล่าเรียนศิลปวิทยาหาความรู้จนสามารถประกอบกิจการงานนั้น ๆ ด้วยดี ประกอบด้วยคุณธรรมความดี มีความซื่อสัตย์สุจริต

ต่อหน้าที่การงานและต่อบุคคลนั้น ๆ และทำคุณประโยชน์แก่ผู้อื่น หมู่คณะ สังคม ประเทศชาติ หรือแก่ชาวโลกทั่ว ๆ ไป ที่เรียกว่าโลกัตถริยา การใช้ชีวิตสังขารที่กำลังเสื่อมไป กำลังจะสิ้นไป ประกอบคุณประโยชน์ดังนี้ ได้ชื่อว่าทำชีวิตสังขารอันหาสาระไม่ได้ ให้เป็นชีวิตสังขารที่มีสาระมั่นคงอยู่ในโลกนี้สืบต่อไปชั่วกาลนาน เพราะคนเราทั้งหลายเกิดมาแล้วต้องแตกดับตายไป นานวัน ๆ เข้าก็จะลืมเลือนจืดจางหายไปไม่มีอะไรรอเหลืออยู่ รูปํ ชีรติ มจฺจานํ "จะเหลืออยู่ก็แต่คุณงามความดีที่ทำไว้เท่านั้น" นามโคตฺตํ น ชีรติ

คุณโยมทองดี กายสิทธิ์ ท่านได้ใช้ชีวิตสังขารประกอบคุณงามความดีตามสมควรแก่หน้าที่การงาน ได้ทำกุศลเป็นประโยชน์ตนและประโยชน์ท่านด้วยดีตลอดมา เมื่อเป็นอยู่ในโลกนี้ย่อมมีความรื่นเริงบันเทิงใจ อิธ นนฺทติ เมื่อล่วงลับแตกดับจากโลกนี้ไปแล้วย่อมรื่นเริงบันเทิงในโลกหน้า เปจฺจ นนฺทติ ท่านย่อมบันเทิงในโลกทั้งสอง และจะรื่นเริงบรรเทิงยิ่งขึ้นไป เพราะพิจารณาเห็นว่าได้ทำความดีไว้แล้ว ความชั่วมิได้ทำ

ขออำนาจกุศลความดีทั้งมวลที่คุณโยมทองดี กายสิทธิ์ บำเพ็ญมาจวบจนชีวิตขัยและบุญกุศลที่คณะเจ้าภาพ บุตร ธิดา หลาน เหลน บำเพ็ญมาโดยตลอดจนถึงวันพระราชทานเพลิงศพนี้ จงเป็นพลวะปัจจัยส่งเสริมดวงวิญญาณของคุณโยมทองดี กายสิทธิ์ ให้ประสพสุขวิปากสมบัติยิ่ง ๆ ขึ้นไปในคติภพนั้น ๆ เทอญ

พระโสภณธรรมเวที

วัดเสาธงทอง ลพบุรี

๑๗ เม.ย. ๒๕

งานทำบุญฉลองเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ของคุณแม่

คุณแม่กับลูกหลาน เมื่อวันงานฉลองสัญญาบัตร – พัดยศ
พระครูประภัสร์สุตคุณ

คุณแม่ กับลูก ๆ วันมอบเงินบริจาคให้ ร.พ. ลพบุรี

คุณแม่กับลูกหลานเมื่อทำบุญคล้ายวันเกิด ๑๔ ส.ค. ๒๔

คำไว้อาลัย

คำไว้อาลัย
ของ
พลตรีสวัสดิ์ เล็กชม นายกยุวพุทธิกสมาคมลพบุรี

ข้าพเจ้าได้ทราบข่าวมรณกรรมของคุณแม่ทองดี กายสิทธิ์ ด้วยความเศร้าสลดใจเป็นอย่างยิ่ง นึกไม่ถึงว่าบุคคลซึ่งเป็นที่ต้องการของสังคมจะจากโลกนี้ไปอย่างรวดเร็ว เพราะคุณแม่ทองดีมีชีวิตอยู่เพื่อการให้โดยเฉพาะ มิใช่จะให้แต่เพียงความเป็นหลักฐาน ความมั่นคงแห่งชีวิตแก่ลูก ๆ ทุกคนเท่านั้น แต่ยังให้อะไร ๆ อีกหลาย ๆ อย่างแก่สังคม เช่น ให้ศาลาที่พักหน้าโรงพยาบาลลพบุรี ๑ หลัง หน้าโรงเรียนอนุบาล ๑ หลัง หน้าวัดโคกลำพาน ๑ หลัง ให้ศาลาการเปรียญแก่วัดใหม่ขุนนวน ๑ หลัง ให้รถเข็นคนไข้ เครื่องทำน้ำร้อน ตู้เย็น ให้ทุนทรัพย์เพื่อการต่อเติมตึกอำนวยการและตึกเอ็กซเรย์แก่โรงพยาบาลลพบุรี เป็นต้น จากผลแห่งการให้อันเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนเหล่านี้เอง ยุวพุทธิกสมาคมลพบุรี จึงได้ขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์เบญจมาภรณ์มงกุฎไทย เพื่อเป็นการตอบแทนน้ำใจเสีย-สละ และประกาศผลแห่งการประกอบคุณงามความดีให้ปรากฏแก่ประชาชนทั่วไปด้วย โดย-การดำเนินการผ่านทางสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ และได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ดังกล่าว ในพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อ ๕ ธันวาคม ๒๕๑๘ นับเป็นเกียรติประวัติอันสูงส่ง ทั้งแก่คุณแม่ทองดีเอง และผู้ร่วมสกุล "กายสิทธิ์" ทุกคน

การจากไปของคุณแม่ทองดี กายสิทธิ์ เป็นธรรมดาอยู่เองย่อมนำมาซึ่งความโศกเศร้าเสียใจแก่บุตรธิดาและญาติพี่น้องทุกคน ซึ่งข้าพเจ้าขอแสดงความเสียใจไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย แต่ข้าพเจ้ามีความมั่นใจว่า บุญกุศลและคุณงามความดีต่าง ๆ ที่คุณแม่ทองดีสั่งสมมาตลอดชีวิตของท่านนั้น จะต้องส่งผลให้ดวงวิญญาณของท่านได้เสวยทิพยสุขในสรวงสวรรค์ชั่วกาลนาน

อาลัยแม่

เมื่อคืนวันพุธที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕ เวลาประมาณ ๓ ทุ่มเศษ ลูกกำลังคิดถึงแม่อยู่เพราะแม่นอนป่วยอยู่ที่โรงพยาบาลลพบุรี ก็มีเสียงกริ่งโทรศัพท์ดังขึ้น ลูกสะดุ้งสุดตัว พอไปรับสายก็ได้ทราบว่าแม่อาการไม่ดีเลยในวันนี้ พออีกสัก ๑๐ นาที น้องก็โทรมาอีกว่า ขณะนี้แม่ได้เข้าห้อง I.C.U. แล้ว ลูกก็ใจไม่ดีเลย เพราะลูกได้บอกไว้ว่าในวันพรุ่งนี้ คือวันพฤหัสลูกจะมาเยี่ยมแม่อีกหลังจากลูกได้มาเยี่ยมแม่เมื่อวันอาทิตย์ ขณะที่ลูกกำลังคิดอะไร-สับสนอยู่นั้น ก็มีเสียงโทรศัพท์ดังขึ้นอีก น้องได้บอกว่าแม่เสียแล้ว ลูกตกตะลึงไปหมด คิดไม่ถึงว่าแม่จะมาจากลูกไปอย่างรวดเร็วอย่างนั้น ลูกจึงได้ติดต่อบอกน้องที่อยู่ในที่ต่างกัน และในคืนนี้ลูกก็นอนไม่หลับเลย กว่าจะได้ไปหาแม่ก็คงเป็นเวลาเช้า ซึ่งจะได้เห็นแม่ก็เพียงแต่-ร่างกายที่ปราศจากวิญญาณเท่านั้น ทำให้ลูกต้องสะอื้นด้วยความอาลัยแม่และคิดไปถึงอดีตที่ผ่านมา เมื่อลูกยังเล็ก ๆ กันอยู่แม่ได้พร่ำสอนลูกของแม่อยู่เสมอว่า จงเป็นคนดี มีใจเมตตากรุณาและขยันหมั่นเพียรในการเล่าเรียน หากทุกคนไม่จำอย่างที่แม่สั่งสอนด้วยวาจา แม่ก็จะใช้ไม้ตี เพื่อสั่งสอนให้ลูกจำไม้เรียวของแม่ คือคำปกาศิต ลูกทุกคนจำรสชาติได้ดี

แม่นอกจากจะเลี้ยงลูกด้วยความกรุณาปราณีแล้ว แม่ยังมีใจโอบอ้อมอารีย์กับญาติทุกคน รับมาอุปการะส่งเสียหลาน ๆ ให้ได้เรียนหนังสือทุกคน แต่เมื่อลูก ๆ ของแม่ได้เติบโตขึ้นมาบ้างแล้ว พ่อของลูกก็ได้มาเสียชีวิตลงไปอีก ด้วยเหตุนี้แม่จึงต้องรับภาระมากขึ้น คือต้องทำตนเป็นทั้งพ่อและแม่ของลูก ๆ ตลอดเวลา ๓๐ กว่าปี แม่ต้องอดทนทำมาหากินตัวเป็นเกลียวเพื่อให้ลูก ๆ ได้มีความสุขเหมือนกับเพื่อน ๆ ทั้งหลาย

แม่เคยเล่าให้ฟังว่า แม่เป็นลูกชาวนา ต้องทำนาลำบากมาก เมื่อแม่แต่งงานแล้วแม่ก็ต้องมาทำมาค้าขายต้องเหน็ดเหนื่อยตลอดเวลา เมื่อมาสิ้นพ่อไปเสียแม่ก็ยิ่งเหนื่อนหนักขึ้นไปอีก ลูกฟังแม่เล่าให้ฟังแล้วก็สงสารแม่เหลือเกิน มีอะไรที่ลูกจะช่วยแม่ได้ลูกก็พยายามช่วยแม่เสมอมา แม้ต่อมาเมื่อถึงเวลาที่ลูกจะมีคู่ครอง แม่ก็เป็นผู้แนะนำและให้คำปรึกษาแก่ลูกเป็นอย่างดีและได้จัดการแต่งงานให้ลูกมีหน้ามีตาและมีความสุขด้วยกันทุกคน ลูกระลึกถึง

พระคุณของแม่อยู่เสมอ หากมีปัญหาอะไรเกิดขึ้นกับลูกแม่ก็จะช่วยปัดเป่าให้ และช่วยแก้ไขให้เรื่องร้ายกลายเป็นเรื่องดี และคอยตักเตือนอยู่เสมอว่าขอให้มีความเข้มแข็งและอดทนเข้าไว้ จงชนะความชั่วด้วยความดี ขอให้มองดูคนอื่นที่เขามีทุกข์กว่าเรามากนักแล้วเราก็สบายใจขึ้น เมื่อมีสิ่งเปรียบเทียบแล้วลูกก็สบายใจขึ้นจริง ๆ

แม่ให้ความช่วยเหลือลูกทุกคนด้วยความรักและยุติธรรมเหมือนกันหมด หาก-ลูกคนใดมีความทุกข์แม่ก็จะพลอยทุกข์ไปด้วย ลูกคนใดมีความสุขแม่ก็พลอยสุขไปด้วย เมื่อถึงวาระใดที่ลูก ๆ มาหาแม่โดยพร้อมเพรียงกัน ได้เห็นลูก ๆ รักและสามัคคีกัน แม่จะมีความสุขสดชื่นมาก ใบหน้าของแม่จะยิ้มอยู่ตลอดเวลา พูดคุยเล่นกับลูก ๆ และหัวเราะเสียง-ดัง ทำให้ลูก ๆ เป็นสุขและสดชื่นไปกับแม่ด้วย

ตามปกติแล้ว แม่เป็นผู้ชอบทำบุญทำกุศลมากจะนำลูก ๆ ให้ทำกันด้วย แม่ก็จะบอกว่าการที่เราได้ทำบุญกุศลไว้นั้นจะทำให้เราเป็นคนมีความสุข เพราะบุญกุศลช่วย แม่-เป็นคนใจบุญมีความเมตตาครุณาต่อบุคคลทั่วไป แม้ในบั้นปลายของชีวิตแม่ได้ฝากฝังน้อง ๆ กับลูก ขอให้รักน้องและคอยตักเตือนดูแลน้องแทนแม่ด้วยในฐานะที่เป็นลูกคนโต แม้น้อง ๆ ก็ขอให้เคารพพี่เสมือนแม่คนต่อไป คำของแม่นี้ลูกจะจดจำไว้ได้ไม่มีวันลืมเลย แม่ได้เลี้ยงลูกมาเหนื่อยมากแล้ว ต่อแต่นี้ไปแม่คงได้พักผ่อนอย่างเต็มที่ให้สบายเสียที

ด้วยความดีของแม่ที่ได้ประกอบไว้รวมทั้งกุศลผลบุญที่แม่ได้สร้างสมไว้ จงดลบันดาลให้วิญญาณของแม่จงได้ไปสู่สุขคติสถานในสัมปรายภพด้วยเทอญ

ด้วยความรักอาลัยจากลูก

เจริญ มังคละศิริ (นครราชสีมา)

คำไว้อาลัยจากลูก
แด่คุณแม่ที่รักเคารพและบูชาของลูก

วันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕ เป็นวันที่ลูกมีความเศร้าสลดและอาลัยอย่างยิ่ง เป็นวันสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ของลูก ๆ เพราะเป็นวันที่แม่ได้จากลูก ๆ และหลาน ๆ ไปอย่างไม่มีวันกลับ ทั้ง ๆ ที่ลูก ๆ ทุกคนได้เตรียมทำใจไว้รับความเศร้าสลดนี้แล้วก็ตาม เพราะแม่เข้าโรงพยาบาลครั้งนี้อาการของแม่ไม่ดีขึ้นเลย มีแต่ทรงกับทรุด แต่ก็ยังหวังว่านายแพทย์ของโรงพยาบาลลพบุรีคงจะสามารถพยุงชีวิตของแม่ไว้ได้เหมือนทุก ๆ ครั้งที่แม่เข้ารับการรักษา ถึงแม่จะลุกเดินไปไหนไม่ได้ก็ขอให้มีชีวิตอยู่ได้เห็นหน้าเวลาลูก ๆ และหลาน ๆ มาเยี่ยมก็พอแล้ว แต่ครั้งนี้แม่ก็หนีกฎของธรรมชาติไม่พ้น คือ เกิด แก่ เจ็บ ตาย คือบั้นปลายของชีวิต ต่อไปนี้ที่บ้านลพบุรีก็จะไม่มีร่างของแม่ที่จะให้ลูก ๆ หลาน ๆ มาเยี่ยมทุก ๆ เดือนและทุก ๆ เทศกาลทำบุญต่าง ๆ นอกจากแม่ซึ่งอยู่ในความทรงจำของลูก ๆ และหลาน ๆ ตลอดไปตราบชั่วชีวิต

ขอให้กุศลผลบุญที่แม่ทำมาตลอดชีวิต จงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของแม่ไปสู่สรวงสวรรค์ ถ้าชาติหน้ามีจริงลูกขอเกิดเป็นลูกของแก่อีก

จากลูกของแม่
จรัล เชื้อวิวัฒน์และครอบครัวเชื้อวิวัฒน์

อาลัยคุณแม่

คุณแม่ไม่ค่อยแข็งแรง เจ็บป่วยเข้า รพ. อยู่เป็นประจำเพราะโรคชราของท่าน ระยะหลังที่เข้า รพ. ครั้งนี้ไม่มีใครคาดคิดอีกเลยว่า จะเป็นการจากบ้านของคุณแม่เป็นครั้งสุดท้าย

อาการป่วยของคุณแม่มีแต่ทรงกับทรุดลงตามลำดับ ลูกก็ไปเยี่ยมดูอาการอยู่ด้วยความเป็นห่วง–สงสารและอาลัยรัก และลูกก็ทราบทันทีว่าคุณแม่คงอยู่กับลูก ๆ อีกไม่นาน ลูกก็เริ่มเตรียมตัวเตรียมใจไม่ทราบว่าจะทำได้แค่ไหน ถ้าหากวันนั้นได้มาถึง

จนกระทั่งเช้าของวันที่ ๑๘ ก.พ. ๒๕ ประมาณ ๐๗.๔๕ น. พี่รัลได้โทร ฯ มาบอกลูกที่ทำงานว่าคุณแม่ได้จากพวกเราไปเสียแล้ว เมื่อคืนวันที่ ๑๗ กพ. ๒๕ ประมาณ ๒๑.๔๓ น. ลูกรู้สึกตกใจและเสียใจมากเพราะเป็นการสูญเสียที่บรรยายไม่ถูกเลย

คุณแม่เป็นแม่ที่รักลูก ๆ มาก (โดยเฉพาะลูกคนนี้ท่านทั้งรักห่วงมากกว่าเพื่อน) ท่านยอมเสียสละและอดทนทุกอย่างเพื่อลูก (คุณพ่อเสียไปนานแล้ว) ดูแลอบรมสั่งสอนลูก ๆ ตลอดจนถึงหลาน ๆ ในเรื่องกริยามารยาทและการประพฤติตัวให้ถูกต้อง ให้มีความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ

ถ้าคุณแม่มีญาณพิเศษใดก็ตาม ลูกขอให้คุณแม่รับทราบด้วยว่า ลูกพูมใจที่ได้เกิดเป็นลูกของคุณแม่

ด้วยกุศลผลบุญและคุณงามความดีที่คุณแม่ได้กระทำมาตลอดชีวิต รวมทั้งบุญกุศลขอได้โปรดช่วยให้ดวงวิญญาณของคุณแม่จงไปสู่สุคติและขอได้รบทราบถึงความอาลัยรักที่ลูกมีต่อคุณแม่ด้วย

จากลูก

พยอม อุไรรัตน์

คุณแม่

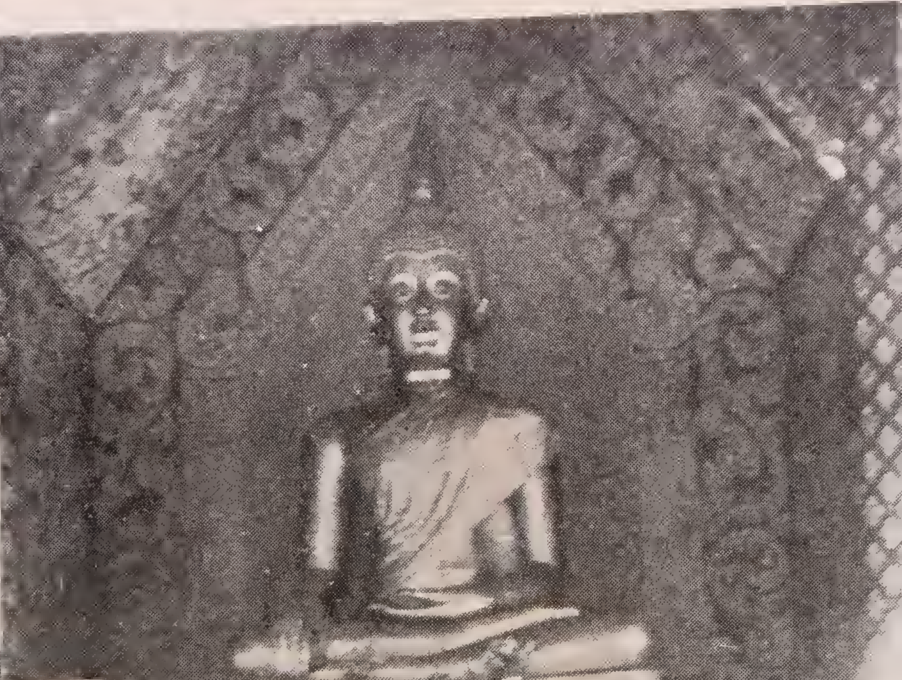

งานแต่งงานหลานสาวคุณแม่

ถวายภัตตาหาร

สรงน้ำพระธาตุ จอมทอง

ไปนมัสการพระเจ้าเก้าตื้อ จ. เชียงใหม่

มอบพระลูกชายคนเล็ก

อาลัย

รำลึกจากลูก....ถึงแม่

ไม่มีความอาลัยใดเท่ากับเมื่อแม่ของลูกจากไป จากโดยชนิดที่ไม่มีวันกลับมาอีก ทั้ง ๆ ที่ลูกก็สำนึกอยู่เสมอว่า การเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นเรื่องธรรมดาของบุคคลอันเป็นจุดหมายปลายทางที่ทุกคนไม่สามารถหลีกพ้นได้ แต่ลูกก็ไม่สามารถที่จะข่มจิตใจและความรู้สึกของตัวเองได้ เมื่อวาระแห่งการจากไปของคุณแม่มาถึง ทำให้ความรู้สึกของลูกในขณะนั้นเหมือนกับว่าดวงใจของลูกกำลังจะขาดดับไปจากกายเสียเอง ซึ่งนับจากวันนั้น (๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕ เวลา ๒๓.๐๐ น.) จนถึงวันนี้ก็ ๑๑๓ วัน ซึ่งนับวันเวลาแล้วก็จะยิ่งทวีขึ้นทุกขณะ แต่ความรักที่แม่มอบให้ลูกและความเคารพรักที่ลูกมีต่อแม่มิได้ลบเลือนไปจากจิตใจ และความทรงจำของลูกเลยแม้แต่น้อย แต่กลับตรงกันข้ามคือยิ่งมากวันความรักเคารพของลูกที่มีต่อแม่กลับจะยิ่งทวีขึ้นเรื่อย ๆ และทุกถ้อยคำ ทุกอิริยาบทของแม่จะยังคงจารึกอยู่ในจิตใจของลูกตลอดไป การจากไปของคุณแม่ครั้งนี้...แม่จากลูกไปก็เพียงกายซึ่งร่วงโรยไปตามสังขารตามกาลเวลาและกฎเกณฑ์ของชีวิต แต่สิ่งที่คุณแม่ฝากไว้ในลูกได้ระลึกและปฏิบัติตามนั้นมีเอนกประการ ซึ่งเกินกว่าที่ลูกจะนำมากล่าวในที่นี้ได้ทั้งหมด ไม่ว่าจะด้านคุณธรรมความเมตตา–กรุณา แม่มีให้ลูกของแม่ได้ทุกเวลา ทุกโอกาส แม้แต่ผู้ที่ได้ใกล้ชิดแม่ โดยที่แม่มิได้หวังผลเลิศอื่นใด นอกเหนือจากการปลูกฝังคุณธรรมเหล่านั้นไว้ในจิตใจของลูก ๆ ทุกคน ซึ่งแม่ก็คือปูชณียบุคคลที่ลูกเคารพรัก เชื่อฟังเสมอมาและตลอดไป

นับแต่น้อยคุ้มใหญ่ แม่เปรียบประดุจร่มโพธิที่แผ่กิ่งก้านสาขาแห่งความเมตตา–กรุณาไปยังลูกของแม่ทุกคน ทั้งในด้านกำลังทรัพย์ กำลังความคิด และกำลังใจ แม่ให้ลูกด้วยดีเสมอมา แม้บ้างครั้งแม่ของลูกจะเหนื่อย แต่คำน้อยของแม่ก็มิเคยได้เอ่ยให้ลูกได้เสียใจ น้อยใจแต่ประการใด จวบจนลูกของแม่มีอนาคต มีความมั่นคงในชีวิตและครอบครัว แม่ก็ยังไม่วายที่จะรัก จะห่วงใยลูก จวบจนวาระสุดท้ายของแม่ แล้ว....เมื่อแม่ต้องจากลูก

ไปเช่นนี้ ใครเล่าจะรักลูกเหมือนกับที่แม่รัก ใครเล่าจะดีกับลูกเหมือนกับแม่ของลูก คงไม่มีอีกแล้วในทางกายภาพ แต่ในทางมโนภาพลูกจะยังคงมีแม่ของลูกตลอดไป ดังนั้น แม่ของลูกก็คือผู้ให้ ผู้เสียสละทั้งในด้านส่วนตัวและส่วนรวม ดังจะเห็นได้จากการรับพระราชทานเครื่องราชอิริยาภรณ์ชั้นเบญจมาภรณ์มงกุฎไทย (บ.ม) ซึ่งก็เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเสียสละของแม่อย่างเด่นชัด และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปแล้วนั้น

ในท้ายสุดของความอาลัยนี้ ลูกขอให้อำนาจแห่งกุศลจิตที่ลูกและทุกคนอุทิศให้ประกอบกับผลบุญที่คุณแม่ได้ปฏิบัติและสร้างสมมาโดยตลอดช่วยเป็นพลานิสงฆ์นำคุณแม่ของลูกไปสู่สวรรค์อันเป็นสุขคติวิสัยในสัมปรายภพ อันพ้นจากความไม่เที่ยงแท้แน่นอนนี้ด้วยเถิด และหากจะต้องตกอยู่ในวัฏจักรแห่งการเกิดอีกลูกขอให้แม่จงเป็นแม่ของลูกทุกชาติไป

น.ท. ธำรงฤทธิ์ กายสิทธิ์ และครอบครัว

อาลัยคุณแม่

พุธ สิบเจ็ด กุมภา แม่ลาจาก
แม่ต้องพรากห่างไกลอาลัยหา
ลูกแสนเศร้าเฝ้าคนึงถึงมารดา
โอ้ ...แม่จ๋าอยู่ไหนโปรดได้ยิน

ยามแม่อยู่ลูกเจ็บไข้มิได้ห่าง
ลูกอ้างว้างเมื่อขาดแม่สุดแลหา
แม่รักลูกห่วงหลานปานชีวา
ลูกนี้หนาสุดซาบซึ้งซึ่งพระคุณ

แม่ลำบากตรากตรำทำเพื่อลูก
แม่ทนทุกข์ทรมาแทบอาสัญ
เพื่อให้ลูกได้ศึกษาทั่วหน้ากัน
แม่กัดฟันต่อสู้หมู่อธรรม

วันพุธที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕ เป็นวันที่ลูกจดจำมิมีวันลืม เพราะเป็นวันที่แม่ของลูกได้หลับสนิทพ้นจากทุกข์ทั้งหลายทั้งมวล แม่เป็นสุขแล้ว แต่ลูกของแม่ยังมีกรรมจะต้องอยู่ใช้กรรมในมนุษย์โลก ลูกขอสัญญาต่อหน้าร่างที่หลับสนิทบนเตียงคนไข้โรงพยาบาลลพบุรีว่าลูกจะดำเนินรอยตามแม่ทุกอย่าง จะปฏิบัติตนให้สมกับเป็นลูกของคุณแม่ทองดี กายสิทธิ์ แม่เคยสั่งสอนลูกให้มีความมานะอดทน หากินในทางสุจริต ไม่เบียดเบียนผู้อื่น จงต่อสู้อุปสรรคทุกอย่างที่เกิดขึ้น อย่าได้ย่อท้อ แม่สู้อุส่าห์เลี้ยงลูกมาคนเดียวนับแต่คุณพ่อได้จากโลกนี้ไปเป็นเวลา ๓๖ ปี แม่มิเคยปริปาก สู้อบรมสั่งสอนลูกหาเงินด้วยลำแข้งหนักเอา

เบาสู้ เพื่อส่งลูก ๆ ให้ได้ร่ำเรียน จนกระทั่งลูกของแม่ทุกคนได้ประสบความสำเร็จในชีวิต แม่ของลูกคงเป็นสุขเมื่อได้เห็นลูกหลานมีอนาคตที่แจ่มใส แม่เกิดมาเพื่อสร้างความดี แม่เกิดมาเพื่อให้ทุกอย่างแก่ลูกและหลานตลอดจนญาติมิตรทุกคน แม่ให้ความสุข ความหวัง ความอบอุ่น ความเมตตากรุณา และให้อภัย แม่จ๋า..........ลูกขอให้แม่จงหลับให้สนิทเถิด แม่มิได้ตายจากลูก เป็นแต่เพียงการหลับ และหลับชั่วนิรันดร์

จาก....ลูกนิดของแม่
(ธิดารัตน์ สงวนศักดิ์วัฒนา)

ตั้งศพบำเพ็ญกุศลสวดพระอภิธรรม

บุตร – ธิดา ของคุณแม่ทองดี กายสิทธิ์

เจ้าคณะจังหวัดลพบุรี แสดงพระธรรมเทศนา

ลูก – หลาน ของคุณแม่

สุดแสนอาลัยคุณยาย

ตั้งแต่จำความได้ คุณยายก็เลี้ยงดูและให้ความอบอุ่นแก่จุ๋มมาตลอด คุณยายใจดีและตามใจหลาน ๆ เสมอ คงจะเป็นหลานคนแรกจึงทำให้จุ๋มต้องอยู่ใกล้ชิด กับคุณยายมาแต่เล็ก แม้ว่าเวลาจะผ่านมานานสักเพียงใดก็ตาม จุ๋มยังจำได้ว่าคุณยายชอบทำบุญทำทานมาก ตื่นเช้าต้องใส่บาตร และวันสำคัญทางศาสนาคุณยายจะพาลูกหลานไปทำบุญที่วัด คุณยายสอนให้หลานทำแต่ความดี อย่าทำบาป และรู้จักคุณคน ทุกสิ่งทุกอย่างที่คุณยายได้สั่งสอนมานับเป็นพระคุณอย่างสูงแก่หลาน ที่ไม่อาจจะลืมได้

แม้จะอาลัยและเสียใจอย่างไร ก็ไม่สามารถจะฝืนกฎ เกิด–แก่–เจ็บ–ตายได้ นอกจากขออธิฐานว่าถ้าชาติหน้ามีจริง จุ๋มก็ขอภาวนาให้ได้เกิดเป็นหลานของคุณยายทุกชาติไป และขออนุภาพคุณพระศรีรัตนตรัย รวสทั้งผลบุญที่คุณยายได้บำเพ็ญมาตลอด จงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของคุณยายจงไปสู่สัมปรายภพด้วยเทอญ

พระคุณของยายล้นพ้นพรรณา
อุตส่าห์เลี้ยงหลานมาเติบใหญ่
ให้ความรักความเมตตาและเอาใจ
ไม่มีใครใจดีเท่านี้เลย
ภาพอดีตหลานยังจำทุกค่ำเช้า
ภาพอดีตยายคอยเฝ้าคนึงหา
ภาพอดีตยายรักหลานปานชีวา
ภาพอดีตยายห่วงหาทุกคืนวัน
ต่อนี้ไปคุณยายไม่มีแล้ว
ต่อนี้ไปคงไม่แคล้วความโศกศลย์
ต่อนี้ไปพวกข้าฯคงจาบัลย์
ต่อนี้ไปความโศกศัลย์คงมาเยือน

จากหลานทั้งสี่ของคุณยาย (สงวนศักดิ์วัฒนา)

อาลัย
แด่
"ดวงวิญญาณของคุณยาย"

เป็นระยะเวลาเกือบ ๕ เดือน ที่คุณยายเข้ารับการรักษาพยาบาลอยู่ที่โรงพยาบาลลพบุรี และทุกครั้งที่ไปเยี่ยมคุณยาย อ๋อยจะภาวนาเสมอให้คุณยายจงหายเป็นปกติโดยเร็วด้วยเถิด เมื่อกลับถึงบ้านก็สวดมนต์ขอให้คุณยายหายอยู่ตลอดเวลา การเข้ารับการรักษาตัวของคุณยายครั้งนี้ดูเหมือนจะนานเหลือเกิน

อ๋อยรู้สึกดีใจมากที่อาการของคุณยายดีขึ้น คุณยายแจ่มใสมากในวันนั้นเป็นวันขึ้นปีใหม่พอดี คุณยายได้ลุกนั่งบนเตียงได้อย่างแข็งแรง ใส่บาตรได้อย่างแข็งแรงและแจ่มใสมาก ทำให้พวกลูก ๆ หลาน ๆ ทุกคนดีใจ และสบายใจขึ้นมาก และคิดว่าคุณยายคงจะได้กลับบ้านในไม่ช้านี้

อยู่มาไม่นานอาการของคุณยายก็เริ่มทรุดลงอีกจนเป็นที่น่าวิตกแก่ทุก ๆ คนที่พบเห็น ปกติคุณยายเป็นคนร่าเริงแจ่มใส อัธยาศัยดี รักและเป็นห่วงลูก ๆ หลาน ๆ ทุกคน แต่คุณยายป่วยครั้งนี้ ดูคุณยายอ่อนเพลียมาก นอนไม่อยากพูดจากับใครเลย ดังนั้นการคาดคิดของพวกเราคิดว่าคุณยายจะกลับบ้านโดยเร็วนั้นก็ต้องรอต่อไปอย่างไม่มีกำหนด

แล้ววันที่อ๋อยไม่คาดคิดมาก่อนเลยก็มาถึง วันนั้นตรงกับวันพุธที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕ วันนี้ทั้งวันบอกไม่ถูกว่าเป็นอย่างไร รู้แต่ว่าอยากจะไปเยี่ยมแต่คุณยายที่โรงพยาบาลจะอย่างไรก็ตามวันนั้นจะต้องไปเยี่ยมคุณยายให้ได้ หรือจะเป็นการเยี่ยมคุณยายครั้งสุดท้ายก็ไม่รู้เหมือนกัน การไปเยี่ยมคุณยายครั้งนี้ ดูเหมือนจะนานกว่าทุก ๆ ครั้ง จนอ๋อยไม่รู้สึกว่าอยากจะกลับบ้านเลยอยากจะอยู่ใกล้ ๆ กับคุณยาย แต่แล้วคุณยายก็นอนหลับอ๋อยก็ยังนั่งดูคุณยาย นั่งมองหน้าคุณยายอยู่ใกล้ ๆ และมองดูคุณยาย เห็นใบหน้าอันอิ่มเอิบของคุณยายยังอดที่จะพูดออกมาไม่ได้ว่าวันนี้ดูหน้าคุณยายสวยกว่าทุก ๆ วัน จะเป็นลางบอกว่า อ๋อย

อาจจะเห็นหน้าคุณยายเป็นครั้งสุดท้ายก็ได้ ถึงแม้คุณยายจะหลับตาก็ดูเหมือนคุณยายยิ้มให้กับอ๋อยเสมอ จนกระทั่งเย็นอ๋อยกลับถึงบ้าน ก็ยังอดห่วงและคิดถึงคุณยายไม่ได้ ภาพของคุณยายติดตาอ๋อยเสมอ ปกติอ๋อยเป็นคนที่นอนแต่เย็น แต่วันนี้ไม่รู้เป็นอย่างไร พยายามจะนอนแต่ก็นอนไม่หลับ นึกถึงแต่คุณยายเสมอ พอเวลาประมาณ ๒๐.๑๕ น. ก็มีคนมาบอกกับคุณพ่อคุณแม่ว่าให้ไปที่ ร.พ. ลพบุรีด่วน แวบหนึ่งที่อ๋อยได้ยินไม่รู้เหมือนกันว่าลงมายืนฟังเขาพูดกันข้างล่างได้อย่างไรแล้วยังย้อนถามเพื่อความแน่ใจ แต่อีกใจหนึ่งก็ขออย่าให้เป็นเช่นนั้นเลย อีกใจหนึ่งคิดว่าเป็นไปไม่ได้ ขณะที่เตรียมตัวจะไป ร.พ. นั้นคิดอยู่เสมอว่าเป็นไปไม่ได้ คุณยายจะต้องไม่เป็นอะไร คุณยายจะต้องไม่เป็นอะไร เมื่ออ๋อยไปถึงโรง-พยาบาล สถานที่แรกที่อ๋อยวิ่งไป เมื่อรถจอดหน้าตึก คือห้องพักของคุณยาย อ๋อยวิ่งขึ้นตึกไปที่ห้องคุณยายนอนอยู่ ดูห้องนั้นเงียบและวังเวงอย่างบอกไม่ถูก อ๋อยถามป้าที่เฝ้าคุณยายว่าป้าคุณยายล่ะคะ คุณยายไปไหน ใครเอาคุณยายไปไหน ป้ายังไม่ทันที่จะตอบอ๋อยก็ถามป้าต่อว่าป้า เป็นจริงหรือคะ แล้วตอนนี้คุณยายอยู่ที่ไหน ก็ได้รับคำตอบจากป้าว่า ตอนนี้คุณยายยังไม่เป็นไร แต่เขานำคุณยายไปที่ห้อง ไอ.ซี.ยู แล้วด้วยความตกใจ อ๋อยวิ่งไปที่ห้อง ไอ.ซี.ยู ถามว่าคุณยายอยู่ที่ไหน โดยไม่ทันคิดเลยว่าคุณพ่อคุณแม่ก็ตามไปด้วย คุณพ่อและคุณแม่เดินตามอ๋อยด้วยความเร็วไปที่ห้อง ไอ.ซี.ยู เหมือนกัน เมื่ออ๋อยเข้าไปในห้องพบภาพของคุณยายนอนอยู่บนเตียง แล้วอ๋อยอดสงสารไม่ได้ ร้องไห้โดยไม่คิดที่จะอายใครเลย อ๋อยพูดอะไรไม่ออก ความเสียใจนั้นเหลือจะประมาณได้ ความอาลัยคิดถึงก็มีเหลือที่จะกล่าวมันตื้นตันไปหมด จนไม่สามารถจะบรรยายความรู้สึกนี้ออกมาเป็นตัวอักษรได้ถูกต้องครบถ้วนได้ บรรยากาศในตอนนั้นช่างว้าเหว่และเงียบเหงาบอกไม่ถูก ทุกคนยืนดูอาการของคุณยายอยู่ที่ข้างเตียงด้วยความเป็นห่วง และอ๋อยเชื่อว่าทุกคนในขณะนั้นพยายามเอาใจช่วยคุณยายภาวนาให้คุณยายจงเป็นปกติให้หายจากอาการเจ็บไข้ได้ป่วย อย่าได้เป็นอะไรเลย ขอให้คุณยายจงมีอายุมั่นขวัญยืนอยู่เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของหลาน ๆ จวบนานเท่านานตลอดไปด้วยเทอญ

แต่แล้วก็ไม่มีใครเลยที่จะช่วยคุณยายได้ คุณยายหลับไปอย่างไม่มีวันกลับมาพบพวกเราได้อีกแล้ว ถึงแม้ว่าพวกเราจะคร่ำครวญเรียกร้องสักปานใดก็ตาม คุณยายก็ไม่สามารถที่จะกลับมาได้อีกแล้ว เพราะความตายได้มาพรากคุณยายไปจากทุก ๆ คนแล้ว และจากวันนี้ต่อไปก็จะไม่มีคุณยายอยู่กับเราอีก อ๋อยจึงนึกถึงคำสุภาษิตที่ว่า “ที่ไหนมีรักที่นั่นมีทุกข์ และการพรัดพรากจากสิ่งที่รักก็เป็นทุกข์” แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าชาติหน้ามีจริงขอให้คุณยายและอ๋อยจงได้พบกันอีก และสิ่งที่อ๋อยเคยล่วงเกินคุณยายทั้งทางกาย วาจา ก็ขอให้อโหสิกรรมให้แก่อ๋อยด้วย

อ๋อยขอตั้งจิตอธิษฐานขอให้ดวงวิญญาณคุณยายจงไปสู่สุขคติเถิด อย่าได้มีกังวลใด ๆ เลย

อาลัยคุณยาย

อนิจจายายจ๋ายายอยู่ไหน
ยายจากไปแดนไกลสุดไปหา
จากหลานไป ไกลลับไม่กลับมา
ยายทิ้งร่างไร้วิญญาณไม่มาเยือน
มันรวดเร็วเกินกว่าหลานจะคิด
โอ้ชีวิตหนอชีวิตคิดไม่ถึง
ยายจากไปใจหลานยังตราตรึง
ยายเป็นหนึ่งในดวงใจไปแสนนาน

สุทธิวรรณ แก้วเสนา (อ๋อย)

พลตรี เอนก บุนยถี ผบ. ศสพ. เคารพศพ

แขกผู้มีเกียรติมาร่วมบำเพ็ญกุศล

ท่านเจ้าคุณพระธรรมญาณมุนี เจ้าคณะจังหวัดลพบุรี
อุทิศส่วนกุศล

บำเพ็ญกุศล – ทำบุญ ๗ วัน

บูชาแม่

แม่รักลูก ผูกใจ ไม่รู้สิ้น
เฝ้าถวิล หวังสุข ปลุกใจอุ่น
จะเหน็ดเหนื่อย เมื่อยล้า แสนทารุณ
แม่ไม่ขุ่น อิดหนา ระอาใจ

ยามเห็นหน้า ลูกน้อย แม่พลอยปลื้ม
เหน็ดเหนื่อยลืม เร่งตั้ง กำลังใหญ่
แม่อดอยาก ยากเข็ญ มิเป็นไร
ขอเพียงให้ ลูกสำราญ เบิกบานจริง

แม่ไม่เคย คิดร้าย หมายขวัญลูก
มีแต่ผูก พันรัก เติมหนักยิ่ง
ลูกเจ็บไข้ แม่ไข้ ไม่ทอดทิ้ง
กังวลวิ่ง รักษา กว่าจะคลาย

หากแบ่งไข้ ได้ป่วย แม่ช่วยได้
แม่เต็มใจ รับผูก เพื่อลูกหาย
ลูกร่าเริง แม่บันเทิง สุขสบาย
แม่ยอมตาย แทนลูก ปลูกใจปอง

โอ้พระคุณ แม่อุ่น หัวอกลูก
เฝ้าฝังปลูก ลูกให้ สบายผ่อง
คุณแม่ยิ่ง ดินฟ้า อากาศกอง
ยิ่งเงินทอง เพชรนิล จินดาใด

ใครยังมี แม่อยู่ ดูดดื่ม
ปลุกใจปลื้ม รักเปรมชิด พิศมัย
ทะนุถนอม กล่อมมั่น ขวัญฤทัย
ลูกสุขใจ แม่ฟูมฟัก รักประคอง

จงเลี้ยงดู อุปถัมภ์ บำรุงชื่น
ทุกค่ำคืน เคารพ นบนอบสนอง
ด้วยใจยิ่ง กตัญญู สู่ทำนอง
กตเว ทิตาทอง ของมงคล

ยามแม่พราก ตายจาก ไปก่อนเก่า
ลูกจะเฝ้า เทิดทูน พระคุณบ่น
กอบกุศล ผลอุทิศ ติดแม่ตน
และผึกฝน กุศลกราบ ตราบสิ้นลม

โอ้น้ำใจ ใครจะแน่ เหมือนแม่หนอ
รักลูกก่อ กายลูก ผูกใจบ่ม
แสนเมตตา กรุณา แม่ปรารมภ์
เป็นพระพรหม ของลูกแท้ แม่คนเดียว

วันบำเพ็ญกุศล

วันบรรจุศพ

สัปปุริสบัญญัติ

แสดงในงานบำเพ็ญกุศลศพ คุณแม่ทองดี กายสิทธิ์
ณ วัดเสาธงทอง ลพบุรี
โดย
พระธรรมญาณมุนีเจ้า คณะจังหวัดลพบุรี
๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕

ตีณิ สปฺปุริสปญฺญตฺตานิ ทานํ สปฺปุริสปญฺญตฺตํ ปพฺพชฺชา สปฺปุริสปญฺญตฺตํ มาตาปิตุอุปฏฺฐานํ สปฺปุริสปญฺญตฺตนฺติ

บัดนี้จะแสดงพระธรรมเทศนา เรื่องการกระทำอันเป็นที่รองรับความดีที่บุคคลปรารถนา เพื่อเป็นเครื่องเจริญสติปัญญาในการพัฒนาชีวิตที่ถูกต้องของสาธุชนทั้งหลาย อนุโมทนากุศลทักษิณานุปทานกิจที่คณะเจ้าภาพ ซึ่งมีพระครูประภัสร์สุตคุณเป็นประธาน บำเพ็ญเป็นเครื่องสักการบูชาแก่อุบาสิกาทองดี กายสิทธิ์ ผู้เป็นมารดา เป็นการปฏิบัติภารกิจตามพระพุทธภาษิต ที่โปรดประทานไว้ว่า เปตานํ ทกฺขิณํ ทชฺชา ปุพฺเพ กตมนุสฺสรํ บุคคลระลึกถึงอุปการะที่ท่านทำไว้ในครั้งก่อนได้ พึงถวายทักษิณาเมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ดังนี้ ทั้งนี้นอกจากเป็นการปฏิบัติตามจารีตประเพณีเพื่อความกตัญญูกตเวทีแล้ว ยังเป็นการปรับพื้นฐานที่รองรับความดีที่ตนปรารถนาได้มั่นคงยิ่งขึ้นอีกประการหนึ่งด้วย

ความสนใจเรื่องพื้นฐานเป็นที่รองรับความดี เป็นความจำเป็นในสถานการณ์ของสังคมไทยปัจจุบันนี้มาก

การทำดีได้ดี การทำดีไม่ได้ดี กำลังเป็นปรปักษ์ต่อกัน เผชิญหน้าเข้าหากันอย่างใกล้ชิดอยู่ตลอดเวลา และยิ่งเวลาผ่านไปเท่าใด ฝ่ายที่ว่าทำดีไม่ได้ดีดูเหมือนจะทวีปริมาณมากขึ้นกว่าฝ่ายที่ว่าทำดีได้ดี ในที่ทั่วไป อาจเป็นเพราะเหตุนี้ก็ได้ สภาพสังคมไทยในปัจจุบันจึงอยู่ในลักษณะเป็นที่น่าวิตกอย่างยิ่ง

ความจริงเรื่องการทำดีได้ดีเป็นเรื่องจริง เรื่องการทำดีไม่ได้ดีเป็นเรื่องไม่จริง เพราะสิ่งทั้งหลายที่เกี่ยวกับชีวิตคนย่อมเกิดจากการกระทำของคน ใครกระทำสิ่งใดก็ได้สิ่งนั้น สิ่งที่ไม่ได้กระทำจะเลื่อนลอยมาดูจะเป็นเรื่องผิดวิสัย และถ้าอาจมีได้ ก็ไม่ใช่สิ่งที่เป็นระบบชีวิตคน

แต่ว่าการทำดีได้ดีนั้นจะต้องพร้อมด้วยปัจจัย ๓ ประการ คือ

ประการที่ ๑ เข้าใจเรื่องการทำดีถูกต้องชัดเจน

ประการที่ ๒ มีพื้นฐานที่เหมาะสมจะรองรับความดีอยู่ในตัว

ประการที่ ๓ ทำดีด้วยใจที่มุ่งดีตรงเป้าหมาย มิใช่ทำดีด้วยใจที่มุ่งร้าย ซึ่งเป็นการจำใจทำดีหรือฝืนทำดี หรือทำดีหลอกตัวเอง และลวงคนอื่น เหมือนการขอเงินพ่อแม่มาเพื่อบูชาพ่อแม่ หรือการขอผ้าไตรพระมาถวายพระ จะได้อะไรเล่า

การทำดีที่ไม่พร้อมด้วยปัจจัยทั้ง ๓ ประการนี้ จะไม่ได้ดีเป็นแน่

การทำนาที่ได้ข้าวก็เพราะปัจจัยในการทำนา คือ ความรู้เรื่องการทำนาดี พื้นนาดี ข้าวปลูกดี เครื่องบำรุง เช่น น้ำ ปุ๋ยดี การบำรุงรักษานาและต้นข้าวดี มีครบบริบูรณ์ การทำนาที่ขาดปัจจัยเหล่านั้น จะได้ข้าวไม่ได้ หรือปัจจัยเหล่านั้นมีไม่ครบ ข้าว อาจไม่ดี ซึ่งเป็นที่ทราบกันทั่วไป

การทำนาที่ได้ข้าว ไม่ได้ข้าว เป็นฉันใด การทำดีที่ได้ดี ไม่ได้ดี ก็เป็นฉันนั้น

เพราะฉะนั้น การพิจารณาเรื่องทำดีได้ดี อาตมาภาพจึงมีความรู้สึกว่าเป็นสิ่งจำเป็นมาก ในสภาพสังคมไทยปัจจุบันนี้ ทั้ง ๆ ที่เมืองไทยเป็นเมืองแห่งพระพุทธศาสนา ชาติไทยเป็นชาติที่มีพระพุทธศาสนาอุ้มชูหล่อเลี้ยงมาแต่ดึกดำบรรพ์

ปัจจัยในการทำดีที่สำคัญยิ่งนั้นก็คือพื้นฐานที่จะรองรับความดี เหมือนปัจจัยสำคัญในการทำนา ก็คือลักษณะของที่นา หรือสภาพของแผ่นดินที่สามารถจะใช้ทำนาได้ ฉะนั้น

พื้นฐานที่จะใช้เป็นเครื่องรองรับการทำดีนั้น พระพุทธเจ้าได้ทรงกำหนดไว้โดยธรรมหมวดหนึ่ง เรียกชื่อว่า สัปปุริสบัญญัติ ตามพระดำรัสว่า ตีณิ สปฺปุริสปญฺญตฺตานิ การกระทำที่กำหนดว่าเป็นที่ตั้งของความเป็นคนดี มี ๓ ประการ คือ ทานํ สปฺปุริสปญฺญตฺตํ

การรู้จักให้เป็นการกระทำที่กำหนดว่าเป็นที่ตั้งของความเป็นคนดี ๑ ปพฺพชฺชา สปฺปุริสบญฺญตฺตํ การถือบวชเป็นการกระทำที่กำหนดว่าเป็นที่ตั้งของความเป็นคนดี ๑ มาตาปิตุอุปฏฺฐานํ สปฺปุริสปญฺญตฺตํ การบำรุงมารดาบิดาเป็นการกระทำที่กำหนดว่าเป็นที่ตั้งของความเป็นคนดี ๑ ดังนี้

อาตมาภาพขอสรุปว่า พื้นฐานที่รองรับความดีของคนนั้นได้แก่นิสัย ๓ ประการ คือ

๑. นิสัยชอบให้

๒. นิสัยชอบช่วยเหลือ

๓. นิสัยชอบบำรุงบิดามารดา

ซึ่งจะสามารถยังความดีที่คนทำให้อยู่กับผู้ที่ทำจนอำนวยผลให้เขาได้ดี เพราะเป็นเหตุแห่งการทำดีด้วยใจที่ใฝ่ดีทุกประการ

ท่านสาธุชนทั้งหลาย โปรดทราบว่า "นิสัยชอบให้เป็นธาตุแท้ของมนุษย์" เพราะ "การให้ด้วยความตั้งใจเสียสละจะเป็นช่วงที่สำคัญสำหรับการเริ่มต้นชีวิตคนที่ถูกต้อง" "ชีวิตคนเริ่มต้นถูกทางด้วยการรู้จักให้"

พึงพิจารณาได้จากหลักธรรมดังต่อไปนี้ คือ

๑. การทำบุญ เริ่มทำถูกด้วยการให้ทาน ทานจึงเป็นบุญกิริยาวัตถุข้อต้น ถ้าไม่เริ่มทำบุญด้วยการให้ทานก่อน บุญอาจเกิดไม่ถูกแบบแผนก็ได้

๒. หลักในการปกครองบ้านเมืองปกครองประชาชน คือทศพิธราชธรรม ๑๐ ประการ ก็เริ่มต้นด้วยทาน คนขาดนิสัยเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ขาดความอารีอารอบ ขาดความพอใจในการสงเคราะห์อนุเคราะห์ จะหย่อนความสามารถในการปกครองบ้านเมือง จะปกครองคนได้ดีจริง ๆ ได้ยาก

๓. การสร้างบารมี คือการสะสมความดีเพื่อป้องกันตัว เพื่อช่วยตัวให้มีกำลังสมบูรณ์ ก็ต้องเริ่มต้นที่การให้ทาน คนที่สร้างบารมีไม่ให้ทานก่อน ก็จะไม่พบบารมี จะไม่มีบารมีเป็นแน่ และถ้าไม่มีบารมีพอสมควร ก็เห็นจะเอาตัวรอดจริง ๆ ไม่ได้

เพราะฉะนั้นการรู้จักให้จึงเป็นเครื่องรองรับความดีที่มั่นคงที่สุด

ท่านทั้งหลาย การให้มีแต่ความสุขใจ ถ้าให้ด้วยความตั้งใจดี มีลักษณะเป็นทานแล้ว จะไม่มีปัญหาประการใด ๆ เลย การรับเสียอีก บางทีอาจมีปัญหาติดตามมาด้วยก็ได้ บางคนก็เคยประสบความเดือดร้อน ความเสื่อมเสียอย่างย่อยยับเพราะชอบรับก็เคยมี

ในที่สุด คนเราก็เกิดมาเพื่อให้ ถ้าไม่เกิดมาเพื่อให้ ก็ไม่ทราบว่าจะเกิดมาทำไม และมีชีวิตอยู่ก็เพื่อให้ ถ้าไม่เช่นนั้น ก็มองไม่เห็นว่าจะอยู่เพื่ออะไร เพราะค่าของชีวิตจริง ๆ ก็คือการให้

นิสัยชอบช่วยคนเป็นเครื่องพัฒนาคนและพัฒนาสังคมระยะยาวที่ประเสริฐ เป็นคุณสมบัติที่มีคุณค่าสูงสุดในโลกิยวิสัย

นิสัยชอบช่วยคน ย่อมก่อตัวมาจากการถือบวช คือถือไม่เบียดเบียนใคร ซึ่งเป็นอุดมการณ์ที่แท้จริงของมนุษยชาติ ย่อมมีโอกาสสุขสบายจริง ๆ ด้วยการไม่เบียดเบียนกัน

เพราะฉะนั้น เมื่อพระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ใหม่ ๆ จึงได้ทรงเปล่งพระพุทธอุทานว่า อพฺยาปชฺฌํ สุขํ โลเก ความไม่เบียดเบียนกันเป็นความสุขในโลก

โปรดระลึกถึงข้อเท็จจริงที่ยั่งยืนประการหนึ่งว่า ที่ไหนมีการเบียดเบียนกัน ที่นั่นมีความทุกข์ที่สุด ถึงแม้จะมีอะไรมากมายเพียงใดก็ตาม ที่ไหนไม่มีการเบียดเบียนกันแต่มีการช่วยเหลือกัน ที่นั่นมีความสุขที่สุด ถึงแม้จะมีความขาดแคลนเพียงใดก็ตาม เพราะเราทราบกันมานานแล้วว่า มนุษย์เราเป็นสัตว์สังคม คือต้องอยู่ด้วยกัน เจริญด้วยกัน เสื่อมด้วยกัน ได้ด้วยกัน เสียด้วยกัน เบียดเบียนเขา จึงเท่ากับเบียดเบียนตัวเราช่วยเหลือเขาจึงเท่ากับช่วยเหลือตัวเรา

มีเขาจึงมีเรา มีเราจึงมีเขา ไม่มีเขา เราก็ไม่มี ไม่มีเราเขาก็ไม่มี

เท้าขวาก็ต้องใช้ร่วมกับเท้าซ้าย เท้าซ้ายก็ต้องใช้ร่วมกับเท้าขวา ยืนด้วยกัน เดินด้วยกัน วิ่งด้วยกัน เท้าขวาเจ็บ เท้าซ้ายก็ใช้ลำบาก เท้าซ้ายเจ็บเท้าขวาก็ใช้ยาก เพราะฉะนั้น ช่วยกันดีกว่า จะเบียดเบียนกันทำไม

นิสัยชอบบำรุงมารดาบิดาเป็นคุณธรรมที่จะประคองชีวิตให้ดำเนินไปตรงทาง ไม่ให้พลาดทางได้

คนพลาดทางก็เพราะทำตนห่างผู้ใหญ่ ความคิดว่าอะไรควรอะไรไม่ควรจึงไม่ค่อยเกิด ถ้าไม่ห่างผู้ใหญ่ คิดถึงผู้ใหญ่อยู่เสมอ ยากที่จะพลาดทางได้ อาตมาภาพจึงมีคติส่วนตัวอยู่ประการหนึ่งซึ่งใช้มานานแล้วว่า "ถ้าไม่อยู่ว่าง ไม่ห่างผู้ใหญ่ จะไม่หลงทางได้ง่าย"

ผู้ใหญ่ที่เราควรคิดและควรใกล้ชิดด้วยการปฏิบัติบำรุงเป็นประจำก็คือ มารดาบิดา

มารดาบิดาเป็นพระประจำตัว ประจำครอบครัวและประจำวงศ์ตระกูลตลอดกาล เป็นปูชนียบุคคลสูงยิ่งและมีค่าเท่าตัวเราเองเป็นอย่างน้อย

มารดาบิดา มีจำนวนจำกัดตายตัวท่านละหนึ่ง เปลี่ยนตัวไม่ได้ หาแทนไม่ได้ อุปการคุณพิเศษสูงสุดของท่านก็คือ ท่านให้สิ่งที่คนอื่นไม่สามารถจะให้ได้ ๔ ประการ คือ

๑. ความรักที่แท้จริง และยั่งยืนไม่สูญสลาย

๒. ความสงสารที่สุดซึ้ง ไม่สิ้นสุด เสียสละได้ทุกประการและทุกเมื่อ

๓. การให้กำลังใจ เพื่อการต่อสู้และดีใจเมื่อคราวลูกได้ดี โดยไม่มุ่งหมายประโยชน์ใด ๆ เพื่อตัวเอง

๔. ความเป็นธรรมตามเหตุผล สมควรแก่กาลเทศะ

คนเราได้อาศัยสิ่งสี่ประการนี้ที่ได้รับจากมารดาบิดาเป็นเครื่องพัฒนาตัวเองทุกระยะ ซึ่งเมื่อนึกถึงแล้วโดยรอบคอบก็ต้องยอมรับเช่นนั้น

เพราะฉะนั้นการนึกถึงมารดาบิดาจึงมีความสุขที่สุด ไม่มีปัญหาใด ๆ และยึดมั่นอยู่ในทางชีวิตที่ราบรื่นปลอดภัยที่สุด การอยู่ใกล้ชิดมารดาบิดานับเป็นความอบอุ่นเยือกเย็นอย่างใหญ่หลวง เสียงใครจะน่าฟังเท่าเสียงมารดาบิดาไม่มี แม้เสียงบ่นว่าก็น่าฟังที่สุด เพราะเป็นเสียงแห่งความรักแท้ ดวงตา ใบหน้า กิริยาท่าทางของใครก็ไม่จริงแท้เหมือนของมารดาบิดา ที่นอนที่สบายที่สุด ก็คือตัวของมารดาบิดา ที่ปลอดภัยที่สุด ก็คืออ้อมกอดด้วยแขนสองข้างของมารดา ขอท่านสาธุชนผู้เจริญทั้งหลายโปรดทบทวนดูบ้าง

คนจะเอาดีจริง ๆ ได้จะต้องอาศัยมีความเป็นลูกดีเป็นพื้นฐาน คือต้องทำตนให้เป็นลูกดีก่อน จึงจะมีวาสนาเป็นคนดีในฐานะต่าง ๆ ได้

ลูกดี คือลูกที่มีลักษณะ ๒ ประการ คือ

๑. เห็นคุณค่าของมารดาบิดา

๒. บำรุงมารดาบิดาด้วยน้ำใจของลูก คือ บำรุงท่านให้ใกล้เคียงกับที่ท่านเลี้ยงตนมา

การบำรุงมารดาบิดาด้วยความกตัญญูกตเวทีจะเป็นเครื่องสร้างความรับผิดชอบซึ่งเป็น "คุณธรรมหลัก" ของคนได้เป็นอย่างดี

อาตมาภาพขอเจริญพรแก่ที่ประชุมนี้ไว้ว่า ถ้านึกถึงมารดาบิดาได้ทุกวัน อย่างน้อยวันละหนึ่งครั้ง และบำรุงมารดาบิดาได้ทันทีเมื่อมีโอกาส จะมีความปลอดภัยที่สุด จะพบทางชีวิตที่งดงามเป็นอย่างยิ่ง

พื้นฐานแห่งการทำดีได้ดี มีอัตถาธิบายพอสมควรแก่เวลาและสมาคมเพียงเท่านี้

อาตมาภาพขออนุโมทนาสาธุการในกุศลทักษิณาทานที่คณะเจ้าภาพ ซึ่งมีพระครูประภัสร์สุตคุณเป็นประธานได้ร่วมกันบำเพ็ญในโอกาสนี้ ขอกุศลบุญราศี จงสำเร็จผลแก่อุบาสกทองดี กายสิทธิ์ ตามสมควรแก่ฐานะทุกประการ

เอวังก็มีด้วยประการฉะนี้

เมื่อล้มกลิ้งใครหนอวิ่งเข้ามาช่วย
และปลอบด้วยนิทานกล่อมขวัญให้
ทั้งจูบที่เจ็บชมัดบัดเบ่าไป
ผู้นั้นไซร้ที่แท้แม่ฉันเอง

รากฐานของเจดีย์ก่อด้วยอิฐ
รากฐานของชีวิตก่อด้วยความดี

โดย พระครูประภัสร์สุตคุณ

จากคติธรรมนี้ทำให้เกิดจินตนาการว่า

เจดีย์ แม้จะก่อสร้างด้วยอิฐและปูนก็ตาม เป็นสิ่งซึ่งสูงค่ายิ่ง เพราะเป็นอนุสรณ์แห่งความดี เพื่อให้ชนทั้งหลายได้กราบไหว้บูชาสักการะ

- แต่อิฐและปูนที่นำไปปลูกสร้างบ้านเรือน คนเราได้อยู่อาศัยด้วยความร่มเย็น นับว่าอิฐและปูนนี้มีคุณอยู่ แต่ทว่าไม่มีคนกราบไหว้บ้านเรือนเหมือนกับอิฐและปูนที่ก่อสร้างพระเจดีย์
- การก่อสร้างเจดีย์แต่ละองค์ จะเป็นทรวดทรงแบบไหนก็ตาม จะต้องก่อตั้งแต่ฐานขึ้นไปสู่ยอด และฐานจะต้องแน่นและกว้างกว่ายอดเสมอ การก่อสร้างเจดีย์ต้องลงทุนเป็นอันมาก และทั้งที่เจดีย์นั้นก็ไม่อาจกางกั้นแดดฝนได้เหมือนร่มก็ตาม แต่คนก็ได้ใช้ความพยายามจนสำเร็จ ต้องลงทุนเป็นอันมาก ต้องเสียเวลาระยะนานปี กว่าจะสำเร็จแต่ละองค์อย่างเช่นประวัติพระเจดีย์ภูเขาทองที่วัดสระเกศ กรุงเทพมหานคร โดยสังเขปว่า

การก่อสร้างได้เริ่มแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (ร.๓) จนกระทั่งสิ้นรัชกาล ได้ใช้ซุงหลายพันต้นตีเป็นเข็มวางรากฐาน ภายในใช้หินที่ชาวบ้านนำมาขายและก่อรอบนอกด้วยอิฐ ต่อมาได้ทรุดลงไปประมาณ ๙ วา เนื่องจากว่าดินข้างล่างอ่อนและไม้เสาเข็มไม่อาจจะทานน้ำหนักได้ เมื่อขุดขึ้นมาดูปรากฏว่าหัวเสาเข็มได้ระเบิด และคงปล่อยชำรุดเช่นนั้นเรื่อยมา จนถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ร.๔) พ.ศ. ๒๔๐๘ เห็นว่าเป็นกองอิฐที่ได้ลงทุนลงแรงไปมากแล้ว จึงได้โปรดเกล้าฯ ให้ทำการตอกเสาเข็มโดยรอบเพื่อกันดินขยายตัว และให้ก่ออิฐเสริมขึ้นไปอีกจนกระทั่งถึงองค์พระเจดีย์

และให้นามพระเจดีย์ภูเขาทองใหม่ว่า "บรมบรรพต" แต่กาลยังไม่สำเร็จก็สิ้นรัชกาล

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ร. ๕) ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ซ่อมบรมบรรพตที่ยังค้างต่อจนสำเร็จ สรุปความแล้ว บรมบรรพตนี้ต้องใช้เวลาถึง ๓ รัชกาล จึงจะเสร็จเรียบร้อย และได้ทรงอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุที่รักษาไว้ในบรมจักรีวงศ์ไปบรรจุไว้ในองค์พระเจดีย์บรมบรรพตนี้ในวันศุกร์ เดือนยี่ ขึ้น ๑ ค่ำ ปีฉลู นพศก จุลศักราช ๑๒๓๙ ตรงกับพุทธศักราช ๒๔๒๐ และต่อมาก็ได้รับพระบรมสารีริกธาตุส่วนของกษัตริย์ศากยราช ในกรุงกบิลพัสดุมา (ได้รับแบ่งปันคราวถวายพระเพลิงพุทธสรีระ) ได้บรรจุไว้ที่ยอดพระเจดีย์ เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๔๒ โดยโปรดเกล้า ฯ ให้พระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าอัษฎางค์ ฯ เสด็จแทนพระองค์ เนื่องจากทรงประชวร

จะเห็นได้ว่า การที่เราท่านทั้งหลายกราบไหว้บูชาสักการะพระเจดีย์ภูเขาทอง หรือพระปฐมเจดีย์ หรือเจดีย์ที่สร้างตามวัดวาอารามโดยทั่วไป เรามิได้ไหว้หรือสักการะก้อนอิฐหรือปูนดังที่บางคนเข้าใจกัน แต่เราท่านเคารพสักการะองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งเป็นศาสดาของชาวพุทธ เราจึงกราบไหว้ แต่จะอย่างไรก็ตาม พระเจดีย์บรมบรรพต วัดสระเกศก็ได้วางรากฐานอย่างมั่นคงและก่อด้วยอิฐอย่างมากมาย ยิ่งพระปฐมเจดีย์แล้วจะเห็นเป็นมหัศจรรย์ทีเดียว เมื่อไปนมัสการใกล้ ๆ องค์พระเจดีย์แล้วเดินเวียนรอบดูก็ไม่ทราบว่าเขาเอาอิฐที่ไหนมาก่อสร้างมากมายเช่นนั้น นักเศรษฐกิจบางท่านซึ่งเป็นพวกประเภทไก่เห็นพลอยว่าสู้ข้าวสารเพียงเม็ดเดียวไม่ได้นั้น เห็นว่าสิ้นเปลืองไปโดยใช่เหตุ หากจะเอาอิฐเอาปูนหรือกระเบื้องไปปลูกบ้านสร้างเรือนให้คนยากคนจนอยู่ก็จะได้หลายหมื่นครอบครัว ซึ่งความจริงปูชนียสถานและโบราณวัตถุนั้นนับว่าเป็นสิ่งสูงค่ายิ่งแก่ประเทศชาติ เป็นสิ่งเชิดหน้าชูตาแก่ชาวต่างประเทศ ทำรายได้จากนักทัศนาจรเข้าสู่ประเทศปีละหลายล้านบาท ยิ่งนานปีก็ยิ่งมีรายได้เพิ่มขึ้น นอกจากนั้นยังเป็นหลักฐานในทางประวัติศาสตร์ เพื่อศึกษาค้นคว้าทั้งทางคดีโลกและคดีธรรม โดยเฉพาะทางศาสนา ซึ่งเป็นหลักใจของคนเรา ซึ่งผู้ที่หลงมัวเมาในด้านวัตถุและเงินตรา จึงใคร่เสนอข้อคิดสักอย่างหนึ่งว่า

สำหรับชีวิตนี้ ถ้ามั่งมีทรัพย์สินมาก แต่เป็นคนบ้า กับการมีชีวิตอยู่อย่างยากจนแต่มีสติดี เราจะเลือกเอาอย่างไหน ? หรือเป็นผู้มีทรัพย์สินมาก แต่ต้องพิการขาดอิสระภาพ มีความทุกข์ทางจิตใจ เพราะเกิดจากความประมาท กับการเป็นผู้ที่ยากจนแต่มีร่างกายสมบูรณ์มีอิสระภาพทุกอย่าง และมีความสุขใจ ท่านจะเลือกเอาแบบไหน ? ผู้มีบ้านเรือนใหญ่โตแต่โกงเขามา ต้องนอนใต้ถุนเพราะกลัวจะถูกฆ่า กับการเป็นคนจนได้นอนอยู่กระท่อมของตนอย่างสบาย ท่านจะเลือกแบบไหน ? นี่แหละคือที่มาของเรื่องนี้

ดังนั้นเรื่องของชีวิตของคนเราจึงเริ่มด้วยการก่อรากฐาน และรากฐานของชีวิตต้องก่อด้วยความดี แม้จะยากจนหรือด้อยด้านความรู้ก็ยังพอเอาตัวรอด แต่คนที่มีความรู้สูงมีความสามารถดี คือทำได้ตามภูมิรู้ แต่ขาดภูมิธรรม คือด้านความประพฤติไม่ดี มักจะถูกหยามว่า "ความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด" สู้คนที่ความรู้ท่วมตัวเอาหัวรอดไม่ได้

มีคำกลอนสุภาษิตบทหนึ่งกล่าวไว้อย่างน่าฟังว่า

คุณวุฒิคุณธรรมสำคัญนัก
วุฒิเป็นหลัก ธรรมเป็นแหล่งแต่งศักดิ์ศรี
คุณวุฒิเลิศล้ำธรรมไม่มี
ก็เอาดีไปไม่รอดตลอดกาล

รากฐานของชีวิตจึงควรตั้งอยู่บนคุณธรรม คือความไม่ประมาท ส่วนคุณวุฒินั้นเป็นส่วนประกอบ ถ้าชีวิตคนเหมือนต้นไม้ คุณธรรมก็เปรียบเสมือนรากแก้ว และคุณวุฒิเสมือนรากแขนงหรือรากฝอย ต้นไม้ที่มีทั้งรากแก้วและรากแขนงย่อมมีความเจริญเติบโตงอกงาม และอยู่ได้ทนทานถาวร แต่ถ้าต้นไม้นั้นขาดรากแก้ว เมื่อถึงฤดูแล้งผิวดินแห้งต้นไม้นั้นก็จะพลันตาย หรือแม้ฤดูฝนถูกพายุลมแรงรากแขนงซึ่งยึดเพียงผิวดินซึ่งอ่อนเปียกชุ่มด้วยน้ำก็ไม่อาจต้านทานลมได้ จะต้องโค่นลงอย่างแน่นอน ต้นไม้อาศัยรากแก้วที่หยั่งลึกลงไปในดิน ทำให้ลำต้นมีความคงทนและเจริญเติบโต มีร่มเงาให้ประโยชน์แด่ปวงชนจนตราบเท่าทุกวันนี้

ดังนั้นคุณธรรมจึงมีความสำคัญแก่รากฐานของชีวิต จะทำให้ชีวิตไม่อับเฉา อีกทั้งยังจะช่วยประคองชีวิตนี้ให้มีความมั่นคงอีกด้วย ซึ่งคุณธรรมนั้นเราได้จากศาสนา แม้เป็นคำสั่งสอนของบิดามารดา หรือครูอาจารย์ท่านก็ถ่ายทอดมาจากศาสนา จะเห็นว่าพระพุทธองค์แม้แต่จะปรินิพพานได้ตักเตือนชาวพุทธไว้เป็นปัจฉิมโอวาทว่า **อุปฺปมาเทน สมฺปาเทถะ** ถ้ากล่าวอย่างง่าย ๆ ก็คือว่า พระองค์ทรงเตือนชาวพุทธเป็นครั้งสุดท้ายด้วยความห่วงใย เพราะเกรงว่าคนเราจะตกอยู่ในความลุ่มหลงมัวเมา ประมาท ไม่รู้จักว่าอะไรเป็นของร้อน เดี๋ยวจะเหมือนแมงเม่าบินเข้าสู่กองไฟ หรือกล่าวสั้น ๆ แบบไทยเราว่า "อย่าลืมคำสั่งและคำสอนเสียล่ะ ?" ซึ่งมีความหมายว่า "ให้เว้นชั่ว ทำดี และทำจิตให้ผ่องใสบริสุทธิ์"

คนเราเป็นอันมาก มักจะมีความเห็น หรือความรู้สึกที่ผิดอยู่ประการหนึ่งซึ่งไม่มีใครสั่งสอน คือนึกเอาเองว่า การทำ **ความชั่ว** ง่ายกว่า การทำ **ความดี** หรือทำ **ความดี** ยากกว่าทำ **ความชั่ว** ถึงกับมีคำพังเพยแต่โบราณพูดกันต่อมาจนถึงปัจจุบันว่า "ทำความดีนั้นทำยาก เหมือนเข็นครกขึ้นภูเขา" คือจะต้องใช้ความพยายามอยู่ตลอดเวลา ปล่อยมือไม่ได้มิฉะนั้นครกจะกลิ้งลงมาทับเอา แต่ถ้าเรามีปัญญา เราก็หาอะไรหนุนไว้ แล้วก็ปล่อยมือได้ รวมความว่า เข็นครกขึ้นภูเขานั้นเราพอทำได้ถ้าเราใช้ความพยายาม แต่สิ่งที่เราไม่อาจทำได้และเป็นเรื่องที่ยากกว่าเข็นครกขึ้นภูเขาก็คือ การเข็นภูเขาขึ้นครก หมดปัญญาจริง ๆ ไม่รู้จะทำอย่างไรดี และที่คนทั้งหลายเห็นว่าการทำความชั่วง่ายกว่าการทำความดีนั้น ลองหยุดอ่านเพียงแค่นี้แล้วนึกหาคำตอบในใจดูทีหรือว่า....

การทำความชั่วประการใดบ้างที่ง่ายกว่าการทำความดี เช่น .. ..

ข้าพเจ้าเคยไปอบรมนักเรียนตลอดจนทหารและผู้ต้องขังเป็นอันมาก ครั้งแรกถามแทบทุกคนจะตอบเกือบเป็นเสียงเดียวกันเลยว่า การทำความชั่วนั้นง่ายกว่าการทำความดี ครั้นให้ยกตัวอย่างมาดูสักข้อว่าอะไรบ้าง ที่ว่าทำชั่วง่ายกว่าการทำความดี ไม่มีใครตอบได้ และถามดูว่าใครสอนมาเช่นนั้น บิดามารดาสอนหรือเปล่าว่าความชั่วทำง่ายให้หมั่นทำเข้า หรือครูอาจารย์สอนหรือเปล่า ก็ได้รับคำตอบว่า เปล่า ไม่เคยมีใครสอนเพียงแต่คิดเอาเองทั้งนั้น ข้าพเจ้าจึงยกตัวอย่างให้ฟังว่า "การเป็นเด็กยกมือไหว้พ่อแม่ดีไหม ?" ได้รับ

คำตอบเป็นเสียงเดียวกันเลยว่า **ดี** และถามต่อไปว่า ถ้าตบศีรษะพ่อแม่ล่ะชั่วไหม ก็ได้รับคำตอบว่า **ชั่ว** จึงได้ถามต่อไปโดยสรุปว่า การที่ยกมือไหว้พ่อแม่กับการตบศีรษะพ่อแม่นั้นอย่างไหนทำง่ายกว่ากัน ทุกคนจะตอบว่า ยกมือไหว้ง่ายกว่า ก็หมายความว่าทำดีง่ายกว่าทำชั่วใช่ไหม ? และได้ยกตัวอย่างอื่น ๆ อีกหลายอย่าง จนในที่สุดคนเหล่านั้นก็ยอมจำนน คือ เห็นว่า **ทำดี** ง่ายกว่า **ทำชั่ว** ความจริงแล้วคนประเภทนี้หลงผิดมานาน แม้บางคนอายุมากแล้วก็ยังมีความเห็นผิดในข้อนี้อยู่ คือ เห็นว่าทำชั่วง่ายกว่าการทำดี เท่าที่สังเกตดูจากสถิติของนักเรียน นักเรียนที่โตจะมีปริมาณความเห็นผิดเช่นนี้มากกว่าเด็กเล็ก ๆ ยิ่งมีอายุมากขึ้นกิเลสจะพอกพูนมากขึ้นหรืออย่างไร ท่านองนั้น และท่านผู้อ่านล่ะ มีความรู้สึกในเรื่องนี้อย่างไร ?

พระพุทธองค์ได้ทรงตรัสเป็นพุทธภาษิตไว้ว่า

– ความดีคนดี ทำง่าย คนชั่วทำยาก

– ส่วนความชั่ว คนชั่วทำง่าย คนดีทำยาก

ข้าพเจ้าจึงมีความคิดขึ้นว่า อาหารของคนคนย่อมกินง่ายหนอนกินยาก เช่น ปลาทอดร้อน ๆ หนอนไม่กินมันจะไต่หนี ส่วนอาหารของหนอน หนอนกินง่าย คนกินยาก จริงไหมท่าน ?

คนเราจะดีต้องคุณธรรม คือ ความกตัญญูกตเวที คนจะเป็นคนดีหรือไม่อยู่ที่คุณธรรมข้อนี้ ถ้าหากขาดความกตัญญูกตเวทีแล้ว แม้จะมีความรู้ความสามารถเก่งขนาดไหนก็เอาดีไม่ได้ หรือจะมีคุณธรรมประการอื่น ๆ อีกมากมายเช่นมีความขยันหมั่นเพียรดี (วิริยะ) มีความอดทนดี (ขันติ) มีสติรอบคอบดี (สติ) มีปัญญาดี ฯลฯ แต่ขาดความกตัญญูกตเวทีแล้วดีไม่ได้

มีบางคนเข้าใจผิดคิดว่าสุนัขซึ่งเป็นสัตว์เดียรัจฉาน ซึ่งมันฉลาดกว่าคนบางประเภท ข้าพเจ้าเคยถามคนหลายคนว่าสุนัขมีความกตัญญูกตเวทีไหม ? ได้รับคำตอบว่า **มี** ทุกราย ข้าพเจ้าก็เลยถามต่อไปอีกว่า มี สุนัขตัวใดบ้างที่มันกตัญญูกตเวทีต่อแม่ของมันเอง . ไม่มีเลย แม้แต่แม่ของมันเองให้กำเนิดมันมา ให้มันกินนมมาโดยไม่ได้ทอดทิ้งตั้งแต่เล็ก มันก็ยังไม่

รู้จักคุณหรือแม้แต่จะคิดตอบแทนคุณแม่ของมันแทนที่จะเนรคุณ การที่มันทำดีกับคนเราหรือเจ้าของผู้เลี้ยงดูมัน และมันจะประจบกระดิกหางเข้ามาหานั้น ไม่ใช่ว่ามันรู้จักคุณคนหรือเจ้าของผู้เลี้ยง แต่ท่ว่ามันประจบเพื่อจะกินมากกว่า ถ้าหากว่ามันเกิดอดอาหารสัก ๔--๕ วัน และถ้าไปทุบตีมันเข้า แม้จะเป็นเจ้าของก็ตาม ข้าพเจ้าคิดว่ามันคงทำท่าไม่สู้จะเป็นมิตรนัก ท่านทั้งหลายลองคิดดูก็แล้วกัน ก็แม่ของมันเองแท้ ๆ มันยังทรยศได้ แล้วคนเราเป็นอะไรกับมันเล่า มันจะมาดีกับเรา บางคนที่เลี้ยงสุนัขเขากล่าวกันว่า มีความรักสุนัขมากกว่าคนในบ้าน คือสุนัขได้กินดีกว่า มีสิทธิพิเศษกว่า ดู ๆ ก็ถ้าจะจริง อาจจะเพราะเห็นว่ามันน่าเอ็นดู เล่นห์ที่ปลายหางของมันกวัดแกว่งอยู่เสมอ และสุนัขบางตัว ถ้าใครเอาของมาให้เจ้าของได้มันไม่กัด แต่ถ้าหยิบเอาของไปไม่ได้มันจะกระโดดงับเอาทีเดียว นี่อยู่ที่การฝึกหัด และบางคนก็คิดว่าสุนัขที่สัตย์ซื่อดีกว่าคนที่อกตัญญูก็ถูกอีกนั่นแหละ แต่อย่าลืมว่าเวลาเราเจ็บป่วยช่วยตัวเองไม่ได้ สุนัขก็ช่วยอะไรเราไม่ได้เลยนะท่าน คนเท่านั้นที่สามารถช่วยเราได้ในยามนั้น นี่เป็นเพียงข้อคิดอิสระ

ตอนนี้เราลองมาคิดดูถึงคนเราบ้าง หากว่าเขาเป็นลูกเป็นหลานของเรา แต่พอโตขึ้นเขาไปอยู่กับคนอื่น ทำดีต่อคนอื่นสารพัด เขาก็มาชมว่ามันเป็นคนดี สำหรับผู้ที่เป็นพ่อแม่มันไม่เคยกลับมาเหลียวแลเลย เช่นนี้จะจัดว่าคน ๆ นั้นเป็นคนดีได้ไหม ? ข้าพเจ้าคิดว่าคงไม่ผิดอะไรกับสุนัขที่เราเก็บมาเลี้ยงเพราะมันดีกับเรา

สำหรับรากฐานของชีวิต คือ รากแขนงได้แก่ความรู้นั้นก็เป็นการช่วยเสริมสร้างความสำนึกของคนเราได้เป็นส่วนมาก เพราะในการศึกษานั้นย่อมมีการอบรมควบคู่ไปด้วยเสมอ แต่การศึกษาชั้นอุดมนั้น รู้สึกว่ามีแต่การศึกษา แต่ขาดการอบรม คืออาจจะคิดว่าคงได้รับการอบรมในชั้นต้นมาดีแล้ว จึงได้มุ่งแต่ความรู้ด้านวิชาการเท่านั้น ถ้าหากคนไหนที่ได้รับการอบรมในเบื้องต้นถึงขั้นเตรียมอุดมมาดี ก็นับว่าเป็นบุญ แต่ถ้าบางคนที่ผ่านสถานการศึกษาที่ไม่เคยเอาใจใส่ในด้านการอบรมคุณธรรมมาเลย ก็เป็นที่น่าวิตกว่า เขาคงหลงผิดในตนเองตลอดไปนานเท่านาน บางคนกว่าจะรู้สึกตัวได้ก็ต่อเมื่อสาย ความรู้ ความคิดของคนประเภทนี้ แม้ในสายตาโลกจะเห็นว่าเขาเก่ง แต่การกระทำจากความรู้และความคิดที่ขาดคุณธรรมนั้น มักจะเห็นความคิดที่เป็นอัตตาธิปไตย หรือจะเป็นเสียงข้างมากก็อาจ

จะผิดได้ เช่นเดียวกับเสียงข้างมากที่ว่า การทำความชั่วง่ายกว่าทำความดี เป็นต้น ซึ่งจะพาคนหมู่มากให้เลวลงชั่วลง หากประเทศชาติไทยเรามีคนชั่วมากเพราะความคิดเห็นว่า การทำความชั่วง่ายกว่าทำความดีแล้ว คนชั่วคงจะเต็มบ้านเต็มเมืองไปหมด ประเทศชาติอันเป็นที่รักยิ่งของเรา ศาสนาซึ่งเป็นที่เคารพเทอดทูนของเราจะมีความหมายอะไร ในที่สุดก็จะมีแต่คนเห็นแก่ได้ ขายแม้กระทั่งชาติของตนเอง มิได้นึกว่าพ่อแม่พี่น้องของตนเองซึ่งเป็นคนในชาติด้วยจะตกอยู่ในฐานะที่ต้องตกไปเป็นทาส และจะมีใครบ้างในโลกนี้ที่จะยกย่องเชิดชูคนที่ขายชาติของตนเอง เมื่อการสำเร็จแล้วรางวัลที่ได้รับอย่างงดงามก็คือความตาย เพราะเขาต้องนึกว่าชาติของมันเองยังขายได้ แล้วนับประสาอะไรกับคนอื่นเล่า ที่กล่าวเช่นนี้ก็เพราะชีวิตของคนไทยเรานั้น เราพลีเพื่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ได้ทุกเมื่อ และเพื่อให้เกิดความสำนึกในเรื่องความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ซึ่งในทางศาสนาเรียกความจงรักภักดีนี้ว่า ความกตัญญูกตเวที อันเป็นเครื่องหมายของ **คนดี**

ฉะนั้น สุภาษิตที่ว่า **รกคนดีกว่ารกหญ้า แต่ถ้ารกคนชั่วช้ารกหญ้าดีกว่ารกคน**

พระพุทธองค์ได้ทรงตรัสไว้ว่า นสิยา โลกวฑฺฒโน – อย่าเป็นคนรกโลก

พระมหาธีรราชเจ้ารัชกาลที่ ๖ ได้ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ว่า

เมื่อใครมาเป็นเจ้าเข้าครอง คงจะต้องบังคับขับไส
เขี่ยวเข็ญเย็นค่ำกรำไป ตามวิสัยเชิงเช่นผู้เป็นนาย
ไหนจะเห็นแก่หน้าค่าชื่อ จะนับถือพงศ์พันธุ์นั้นอย่าหมาย
ไหนจะต้องเหนื่อยยากลำบากกาย ไหนจะต้องอับอายทั่วทั้งโลกา

รากฐานของเจดีย์ก่อด้วยอิฐ หากมีความมั่นคงแข็งแรงดีก็มีอายุยืนยาวอยู่ได้ชั่วลูกชั่วหลาน แม้จะมีความเปลี่ยนแปลงไปในทางเก่าแก่เป็นวัตถุโบราณไปบ้าง แต่ชาวพุทธทั้งหลายก็ยังมีความภาคภูมิใจและมีศรัทธาที่จะช่วยกันบูรณะบำรุงรักษาไว้เป็นสมบัติอันล้ำค่าของชาติ เป็นที่เคารพสักการะกราบไหว้บูชา และจะเห็นได้ว่า เจดีย์นั้นเป็นสัญญลักษณ์แห่งความดี ความกล้าหาญ และจะมีสร้างกันก็เฉพาะผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาเท่านั้น และถ้าชาวพุทธไม่ช่วยกันค้ำจุนและบำรุงรักษาไว้ จะไปเกณฑ์ให้ใครมารักษา ?

รากฐานของชีวิตก่อด้วยความดี
อันความดีนี้ทุกคนอาจสร้างได้
เมื่อสร้างแล้ว รักษาไว้ อย่าให้สูญ
จะเป็นเกียรติเป็นศรีแก่ตระกูล
แม้ชีพสูญ ชื่อยังอยู่ คู่โลกา

ชีวิตจะมีความมั่นคงและยั่งยืนเด่นตระหง่าน จะตั้งอยู่บนรากฐานแห่งความดี และความดีนั้นทุกคนมีสิทธิเสรีภาพในการที่จะกระทำได้โดยเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะตกอยู่ในสภาวะใดหรือยศฐาบรรดาศักดิ์ขนาดไหนย่อมทำได้เหมือนกัน โดยเฉพาะในทางพระพุทธศาสนาทุกคนมีสิทธิ์ที่จะสร้างคุณธรรม คือความกตัญญูกตเวทีได้เหมือนกัน แม้แต่ผู้ต้องขังก็ประพฤติได้และได้รับการสรรเสริญว่าเป็น **คนดี** ดังพุทธภาษิตที่ว่า

นิมิตฺตํ สาธุ รูปานํ กตญฺญู กตเวทิตา

ความกตัญญูกตเวทีเป็นเครื่องหมายของคนดี

ชาวพุทธที่รำลึกถึงคุณของพระพุทธเจ้า แล้วกราบไหว้สักการะเมื่อเห็นเจดีย์ ก็นับได้ว่าเป็นชาวพุทธที่ดีได้

จงรักษาความดีไว้ ดุจเกลือรักษาความเค็ม

แม่

โดย ทวี วรดุณ

ยามจะนอน แม่ก็วอน ด้วยคำหวาน
กล่าวประสาน กล่อมเสียง สำเนียงใส
ยามจะกิน แม่ก็ป้อน วอนอาลัย
ให้ลูกได้ อิ่มเอม เกษมทรวง

ของ พระธรรมโกศาจารย์ (อนุจารีเถร)
วัดมหาธาตุ กรุงเทพมหานคร

เท่าที่ได้ยกเอาความสำคัญที่ยิ่งใหญ่อันแม่มีต่อลูกมาชี้แจงไปแล้วในตอนต้น ๆ นั้น อาจชวนให้มีผู้ก่อความสงสัยและต้องการถามว่า "แม่กับพ่อใครจะรักลูกมากกว่ากัน"

ปัญหาเรื่องนี้เคยมีผู้ถามและมีผู้ตอบไปแล้ว ฉะนั้นจะได้เล่าเรื่องที่ได้ฟังมาเป็นการถ่ายทอดให้ได้ทราบต่อ ๆ กันไป

"เมื่อประมาณเกือบ ๓๐ ปีมาแล้ว วันหนึ่งได้ฟังเทศน์ปุจฉา–วิสัชนา ๒ ธรรมาสน์ คือเทศน์ ๒ องค์ องค์หนึ่งเป็นผู้ปุจฉามีหน้าที่ถาม ส่วนอีกองค์หนึ่งเป็นผู้วิสัชนามีหน้าที่ตอบ โดยถามและตอบกันเกี่ยวกับธรรมตามที่เจ้าภาพระบุขอให้กำหนดเป็นหัวข้อเทศน์

พระธรรมกถึกที่เจ้าภาพนิมนต์มาเทศน์ ๒ องค์ในวันนั้น องค์ที่เป็นผู้ถามจะเป็นรูปใดก็ลืมไปแล้ว จำได้แม่นยำเฉพาะองค์ที่เป็นผู้ตอบซึ่งได้แก่ท่านพระครูโวหารธรรมาจารย์ วัดดาวดึงสาราม (วัดนี้เป็นวัดพระอารามหลวง ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ฝั่งธนบุรี ใกล้กับโรงเหล้าบางยี่ขัน)

ท่านพระครูโวหารธรรมาจารย์รูปนี้เป็นพระผู้ใหญ่ที่มีอายุพรรษาสูง รูปร่างอ้วนล่ำ ผิวเนื้อดำสนิท ฉันหมากจัด เป็นพระธรรมกถึกเอกคือเทศน์เก่ง มีชื่อเสียงโด่งดังมาก โดยเฉพาะเชี่ยวชาญในการเทศน์แบบปุจฉา–วิสัชนา เพราะมีปฏิภาณว่องไว และตอบคำถามต่าง ๆ ด้วยไหวพริบฉับพลันทันที ทั้งมักจะตอบแบบแสดงอุปมาอุปไมยให้เข้าใจได้

ชัดแจ้งทำนองสองง่ามสองแง่ ผู้ฟังจึงทราบเรื่องราวทันอกทันใจและยังได้รับความสนุกเพลิดเพลินอีกด้วยและถึงแม้บางครั้ง ท่านจะเทศน์หรือตอบปัญหาที่ถูกถามจริงจัง ตรงไปตรงมา จนออกจะล่อแหลมเกินไป ก็ไม่มีผู้ใดถือสา เพราะยอมยกให้ท่านเป็นปาปมุต (คือถึงจะพูดจะทำอะไรอย่างไรก็ไม่มีผู้ใดถือโทษ) ซึ่งพระรูปอื่นจะทำเหมือนอย่างท่านไม่ได้ เพราะยังมีบารมีไม่เท่ากับท่าน แต่สำหรับท่านพระครูโว ฯ แล้ว จะเทศน์หรือจะพูดจาอย่างไร ก็ไม่มีผู้ตำหนิท่านทั้งสิ้น (ท่านมรณภาพแล้วเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๕๐๓)

วันนั้นท่านเทศน์กันที่วัดพระพิเรนทร์ วรจักร กรุงเทพมหานคร เนื่องในงานฌาปนกิจศพ จึงมีการถามการตอบกันเกี่ยวกับเรื่องพ่อแม่ด้วย โดยตอนหนึ่งผู้ถามได้ถามว่า "แม่กับพ่อ พระคุณเจ้าว่าใครรักลูกมากกว่ากัน ?"

ท่านพระครูโว ฯ ตอบว่า "รักลูกด้วยกัน แต่แม่รักลูกมากกว่าพ่อ"

องค์ถามจึงซักว่า "พระคุณเจ้ารู้ได้อย่างไรจึงว่าแม่ รักลูกมากกว่าพ่อ ?"

ตอบว่า "รู้ได้โดยพิจารณาสาเหตุสำคัญหลายประการ ซึ่งมีเหตุผลว่าแม่รักลูกมากกว่าพ่อ"

ถามว่า "สาเหตุสำคัญหลายประการคืออะไรบ้าง ?"

ตอบว่า "ประการแรก เมื่อลูกเริ่มเกิด แม่รู้ก่อนพ่อ แม่จึงเริ่มฝังใจรักลูกแต่แรกเริ่มเกิดทีเดียว และยังสัมผัสใกล้ชิดกับลูกก่อนคนอื่นอีก เพราะลูกยึดเอาท้องแม่เป็นอู่อยู่ คือเป็นที่อาศัยตั้งแต่เริ่มปฏิสนธิ เมื่อเจริญเติบโตในท้องแม่ก็มีการเคลื่อนไหวโดยดิ้น หรือเรียกกันว่าถีบท้องแม่ ทำให้แม่เพิ่มความรักลูกตนเป็นลำดับ ส่วนพ่อไม่เคยถูกลูกถีบท้องเลย เพราะลูกไม่ยอมเข้าไปเกิดในท้องพ่อ นี้เป็นข้อแรกที่พอจะยืนยันได้ว่าแม่ย่อมรักลูกมากกว่าพ่อ ด้วยแม่ได้ใกล้ชิด ได้มีความรักลูก โดยฟูมฟักลูกตั้งแต่ลูกอยู่ในท้องแม่มาเป็นเวลานาน"

องค์ถามจึงซัก "ข้อนี้พอมีเหตุผลอยู่ แล้วยังมีสาเหตุอื่นอะไรต่อไปอีก ?"

ท่านพระครูโว ฯ ชี้แจงต่อไปว่า "เมื่อแม่รู้ว่าลูกเริ่มเกิดแล้วแม่พยายามระมัดระวังตัวเกี่ยวกับการลุก การนั่ง การยืน การเดิน และการเดินทุกอิริยาบทเพราะกลัวจะล้ม

ลูกในท้องจะกระเทือนจนได้รับอันตราย แม้การกินก็ต้องระวังโดยเว้นอาหารที่เผ็ดจัดหรือมีรสจัดเป็นต้น เพื่อถนอมลูกในท้องไม่ให้ต้องได้รับความกระวนกระวาย และที่สำคัญตอนแม่อุ้มท้องลูก แม่ได้ทุ่มเทความรักเอาไปรวมรักลูกตั้งแต่ยังไม่คลอด ยังไม่เห็นหน้าตาตัวตนของลูกโดยตัดใจไม่รักผู้อื่นได้

ส่วนพ่อนั้นเมียตั้งท้องก็ตั้งไป ตัวเองไม่ต้องระมัดระวังเรื่องอะไรให้ยุ่งยาก จะกินเหล้าเมายาหรืออยากกินอาหารรสเผ็ดรสจัดอะไร ๆ ก็สรรหากินเข้าปากเข้าท้องตามใจชอบ และข้อสำคัญอีก ตอนเมียตั้งท้องจนถึงคลอดลูกและยังไม่ออกจากกระดานอยู่ไฟ ระหว่างที่คลอดนี้แหละพ่อมักจะแอบมีเมียน้อยดังมีตัวอย่างมากราย ซึ่งถ้าพ่อรักลูกจริงจะแบ่งใจไปเที่ยวรักหญิงอื่นอีกไม่ได้ ฉะนั้นจึงเป็นเหตุผลอีกประการหนึ่งที่ว่าแม่ย่อมรักลูกมากกว่าพ่อ เพราะพ่อมักปันใจแบ่งไปรักผู้อื่นได้ง่ายผิดกว่าแม่"

องค์ถาม "ที่พระคุณเจ้าชี้แจงไปก็ควรฟังได้ และยังมีเหตุผลอื่นต่อไปอีกหรือไม่ ?"

"มี ยังมีอีกข้อ และสำคัญมากด้วยข้อนี้" ท่านพระครูโว ฯ ตอบ

"สำคัญอย่างไร โปรดอธิบายต่อไปเถิดครับ" องค์ถามให้โอกาส

ท่านพระครูโว ฯ จึงชี้แจงต่อไปว่า "ที่ว่าสำคัญน่ะมันเป็นอย่างนี้ เหตุที่แม่รักลูกมากกว่าพ่อ เพราะแม่ไม่ได้มีความระแวงหรือสงสัยในลูกตนเลยว่าจะไม่ใช่ลูกที่ตนให้กำเนิด เพราะลูกเกิดในท้องของตนเอง ตนเองตั้งท้องลูก และลูกเจริญเติบโตเป็นลำดับในท้องตน ทั้งตนเองก็เป็นผู้ที่คลอดลูกออกมา แม่จึงรักลูกด้วยความมั่นใจแน่ว่าลูกเป็นลูกแท้ ๆ ของตนแน่นอน

ส่วนพ่อแม้จะรักลูกก็ตาม แต่พ่อบางคนอดคิดระแวงไม่ได้ว่า 'เอ ลูกคนนี้มันเป็นลูกเราทั้งตัวหรือเปล่า ?' คือยังมีจิตเป็นอกุศล จึงอดที่จะคิดระแวงไม่ได้ ฉะนั้นจึงเชื่อได้ว่าแม่ย่อมรักลูกมากกว่าพ่อ เพราะแม่ไม่มีความระแวงสงสัยในตัวลูกเลย หรือพระคุณเจ้าว่าไม่จริง ?" ท่านพระครูโว ฯ กลับย้อนถามในตอนท้าย

คนที่ฟังเทศน์จำนวนมากนั่งเงียบ แม้พระเทศน์องค์ที่ถามก็อดจะรู้สึกไม่ค่อยสบายใจนักที่ท่านพระครูโว ฯ ชี้แจงเหตุผลอย่างค่อนข้างจะตรงเกินไป พอถูกย้อนถาม องค์ถามจึงต้องตอบว่า

"ผมไม่ค้านหรอกครับ แต่อยากขอถามว่ามีเหตุผลอื่นที่เป็นเครื่องยืนยันว่าแม่รักลูกมากกว่าพ่ออีกหรือไม่ ?"

"มี ยังมีอีกมาก จะอธิบายให้ฟังต่อ" ท่านพระครูโว ฯ รีบรับรองและชี้แจงต่อไปว่า

"ธรรมดาแม่ย่อมมีความรักลูกอย่างยิ่งมากกว่าผู้อื่นทั้งสิ้น เพราะเมื่อคลอดลูกนั้นแม่ต้องเอาชีวิตเข้าแลกหรือต้องเสี่ยงชีวิตด้วยการคลอดลูก ยิ่งเป็นการคลอดลูกคนแรกก็ย่อมต้องเสี่ยงมาก เพราะการคลอดลูกถือว่าเหมือนกับการทำศึกสงครามกับศัตรู หากชนะย่อมปลอดภัยได้มีชีวิตรอดไปได้อีก หากพ่ายแพ้ย่อมต้องเสียชีวิต ดังมีตัวอย่างมากมายที่แม่ต้องตายเพราะการคลอดลูก

ส่วนพ่อไม่ต้องมีการเสี่ยงชีวิตหรือต้องเอาชีวิตตนไปเสี่ยงด้วยเนื่องจากการที่ภรรยาตนคลอดลูก นี่ก็เป็นเหตุผลอีกประการหนึ่งที่แม่มีความรักลูกมากกว่าพ่อ และนอกจากนั้นแม้ว่าแม่จะปลอดภัยจากการคลอดลูก แต่กว่าที่ลูกจะคลอดออกจากท้องแม่ได้ แม่ต้องเจ็บปวดรวดร้าวอย่างแสนสาหัสปิ่มว่าจะขาดใจทีเดียว เมื่อแม่ต้องเจ็บปวดมากต้องทรมานลำบากอย่างมากแม่จึงรักลูกมากเป็นธรรมดา และที่ว่าต้องทรมานลำบากนั้นก็โดยแต่โบราณเมื่อคลอดลูกแล้วแม่ต้องอยู่ไฟนอนบนกระดานมีไฟรอบกายแสนร้อนแสนทุกข์ทรมานต่อไปอีก แต่ว่าพ่อไม่ต้องลำบากไม่ต้องทรมานเหมือนอย่างแม่"

องค์ถามจึงแย้งว่า "ที่พระคุณเจ้าอธิบายตามเหตุผลมาหลายประการโดยสรุปว่าแม่รักลูกมากกว่าพ่อนั้นผมยังไม่อาจเชื่ออย่างสนิทใจได้ เพราะมีตัวอย่างที่แสดงให้เห็นโดยกระจ่างแจ้งปรากฏอยู่เนือง ๆ เรื่องแม่ไม่รักลูกตนเลย"

"มีตัวอย่างยังไง ?" ทานพระครูโว ฯ ซักองค์ถาม องค์ถามจึงต้องเป็นผู้ชี้แจงบ้างว่า

"แม่บางคนพอรู้ตัวว่าเริ่มตั้งท้องก็กินยาทำลายลูกในท้องตนก็มี แม่บางคนคลอดลูกแล้วฆ่าลูกตนเองจนตายแต่เมื่อคลอดก็มี แม่บางคนเอาลูกตนไปทิ้งเสียก็มี ดังมีตัวอย่างอยู่เนือง ๆ

ส่วนพ่อนั้นไม่ค่อยมีข่าวในเรื่องฆ่าลูก ทิ้งลูก หรือถึงจะมีก็น้อยกว่าแม่ แล้วเหตุไรพระคุณเจ้าจึงได้ยืนยันว่าแม่รักลูกยิ่งกว่าพ่อเล่า ?"

ท่านพระครูโว ฯ ตอบทันทีว่า "เพราะเจ้าพ่อน่ะซิเป็นตัวสำคัญซึ่งทำให้แม่ต้องทำลายลูก ต้องฆ่าลูก และต้องทิ้งลูก"

"พ่อเป็นตัวสำคัญอย่างไรครับ ?" องค์ถามกลับซักต่อไป

"ก็แม่ที่ทำลายลูกในท้องเพราะส่วนใหญ่พ่อมันไม่ยอมรับ หรือแม่ที่ฆ่าลูกหรือกล้าทิ้งลูกก็เพราะพ่อของลูกมันทอดทิ้งทั้งแม่และทั้งลูก

อีกประการหนึ่ง ที่แม่กล้าทำลายลูกในท้องไม่ใช่ว่าไม่รักลูก แต่เพราะรักลูกด้วยสงสารลูกด้วยที่จะต้องเกิดมาโดยถูกเขาเย้ยหยันว่า 'เป็นลูกไม่มีพ่อ' และหวั่นเกรงไปอีกว่าลูกจะต้องประสบกับความทุกข์ความเดือดร้อนเพราะขาดผู้เป็นหลักเป็นที่พึ่ง จึงกล้าตัดสินใจทำลายลูกเพื่อป้องกันไม่ให้ลูกต้องเป็นผู้อนาถาต่อไป ซึ่งแม่ย่อมทนไม่ไหวและเป็นทุกข์ไปจนตลอดชีวิต ถ้าลูกมีสภาพเป็นเช่นนั้น ถึงจะเป็นบาปเป็นกรรมแม่ก็จำต้องยอมทำเพราะด้วยความรักและความสงสารลูกเป็นเครื่องชักนำ

ส่วนเรื่องที่แม่บางคนเมื่อคลอดลูกแล้วฆ่าลูกตนเองก็ดี หรือฆ่าไม่ลงจึงทิ้งลูกตนก็ดี มันก็เนื่องมาจากพ่อเป็นต้นเหตุอีก เพราะร่วมให้กำเนิดลูกแล้วไม่ยอมรับว่าเป็นพ่อผู้ให้กำเนิดด้วย หรือทอดทิ้งไปโดยไม่ใยดีไม่เหลียวแลด้วย ลำพังแม่คนเดียวหากมีฐานะยากจนจะมีปัญญาเลี้ยงลูกให้มีความสุขไปได้อย่างไร ฉะนั้น ด้วยความรักลูกและด้วยความแค้นพ่อของลูก แม่บางคนที่โง่เขลาคิดสั้นจึงกล้าฆ่าลูกของตนเองหรือเอาลูกไปทิ้งเผื่อว่าจะมีคนใจบุญที่มีความเมตตากรุณาเก็บเอาไปเลี้ยงต่อให้มีความสุขได้บ้าง แต่ถ้าพ่อมันเป็นคนดีไม่ปฏิเสธโดยยอมรับลูกที่ตนเป็นผู้ให้กำเนิดและไม่ทอดทิ้งแม่ลูก ถึงจะยากจนเข็ญใจขนาดขอทานเขากินก็ย่อมไม่ฆ่าลูก ไม่ทิ้งลูก ฉะนั้น จึงได้ว่าพ่อเป็นตัวสำคัญที่ทำให้แม่ทำลายลูกและทิ้งลูกของตน ดังนี้" ท่านพระครูโวหารธรรมาจารย์กล่าวตอบชี้แจงอย่างชัดถ้อยชัดคำ

จากเรื่องที่ยกมาเล่านี้ พอจะเป็นแนวให้ผู้ที่มีความสงสัยเกี่ยวกับเรื่องที่ยกเป็นปัญหาในต้นเรื่องของตอนนี้ ได้พิจารณาด้วยสติปัญญาของตนเองตามเหตุผลเท่าที่มีปรากฏไว้แล้วนั้น จึงขอพักเรื่องดังกล่าวไว้แต่เพียงเท่านี้

จะขอย้อนกลับไปถึงเรื่องที่ยกมากล่าวไว้ "ที่ว่าแม่เป็นผู้ทำกิจที่ทำได้ด้วยความยาก ความลำบากทุกอย่างแก่ลูกโดยครบถ้วน" เพื่อให้ได้ความชัดเจนสมบูรณ์ยิ่งขึ้นสืบไป โดยจะแยกเป็นหัวข้อตามความเข้าใจให้เห็นถึงพระคุณของแม่ได้เด่นชัดขึ้น ดังนี้ :–

๑. แม่เลี้ยงลูกด้วยความอดทน

นับตั้งแต่แม่คลอดลูกแล้ว นอกจากแม่ได้พยายามเลี้ยงลูกด้วยความรักอย่างแนบแน่นบริสุทธิ์ใจ แม่ยังต้องเลี้ยงลูกด้วยความอดทนเป็นที่สุด ยามนอนต้องกกกอดประคองกล่อมลูกให้หลับสนิทก่อนแม่จึงนอนหลับได้ แต่ลูกยังเล็กอยู่แม้หลับก็เพียงชั่วครู่มักตื่นบ่อยเพราะหิวนมบ้าง เพราะถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะรดตัวลูกเองและรดเบาะ รดผ้ารองนอน เกิดความรำคาญไม่สบายตัวจึงตื่นร้องไห้บ้าง แม่ต้องตื่นโอบอุ้มปลอบลูกและป้อนนมหรือล้างเช็ดตัวให้สะอาด แล้วเปลี่ยนผ้าอ้อมผ้าปูที่นอนให้แก่ลูกใหม่ ลูกอิ่มแล้วหายรำคาญตัวแล้วหลับต่อได้อย่างสบาย แต่แม่ต้องหลับ ๆ ตื่น ๆ ทั้งคืน เมื่อยังไม่มีลูกแม่เคยนอนอย่างสบายได้ ไม่ต้องเป็นห่วงไม่ต้องกังวลเรื่องใด ๆ หลับทั้งคืนโดยนอนอย่างเต็มอิ่ม ครั้นเมื่อมีลูกต้องเลี้ยงลูกโดยลูกยังเล็กอยู่ แม่ไม่เคยนอนหลับสบายเหมือนเมื่อก่อนเลย

ยามตื่น บางครั้งขณะที่แม่เปิบข้าวเข้าปากกำลังเคี้ยวข้าวค้างอยู่ลูกร้อง แม่ต้องล้างมือทิ้งชามข้าวรีบไปดูลูกมือทั้งสองของแม่ประคองอุ้มกอดลูก ปากแม่ปลอบประโลมให้ลูกรู้ว่าแม่มาอยู่กับลูกแล้ว ตาทั้งสองของแม่สอดส่ายมองทั่วตัวลูก และเบาะที่ลูกนอนเพื่อให้เห็นว่ามีมด ยุง เรือด ไรกัดกวนลูกหรือเปล่า จนลูกหยุดร้องและหลับไปได้อีกแม่จึงได้ว่างและกินข้าวต่อจนอิ่มท้องได้

ลูกแต่ละคนที่แม่เลี้ยงมา กว่าจะรอดตลอดไปได้ต้องเจ็บป่วยคนละหลายครั้งด้วยโรคต่าง ๆ ที่เกิดแก่เด็กเล็ก เริ่มแต่มีอาการกินนมไม่ได้ท้องขึ้น ท้องผูก เป็นไข้ เป็นทราง ออกหัด อีสุกอีใส และท้องเสีย หรือถ่ายท้อง เฉพาะเรื่องท้องเสียหรือถ่ายท้องอย่างหนักนี้ มักจะเป็นทุกครั้งที่ลูกเปลี่ยนอิริยาบถเริ่มตั้งแต่หัดคว่ำ หัดคืบ หัดนั่ง หัดยืน และหัดเดิน แต่ละครั้งที่ลูกเจ็บป่วย ลูกร้องไห้เพราะไม่สบาย พูดก็ยังไม่ได้ ได้แต่ร้องไห้คล้ายบอกให้แม่ช่วยลูกด้วย แม่ต้องกังวลใจเพราะวิตกและสงสารลูกเป็นที่สุด เที่ยวหาหมอ

หายาเพื่อรักษาโรคที่เกิดแก่ลูก แม้จะต้องหมดเปลืองเงินทองมากน้อยสักเท่าไรก็ไม่เคยเสียดายเลย หรือหากแม่ป่วยแทนลูกได้ แม่จะยอมและป่วยเอง และจะเลี้ยงลูกทั้ง ๆ ที่แม่ป่วย เพราะไม่อยากเห็นลูกต้องมีความทุกข์ความทรมานเลย บางครั้งโรคของลูกกำเริบจนนอนไม่หลับ ร้องไห้ตลอดเวลา แม่ก็อดทนยอมอดนอนโดยอุ้มลูกนั่งบ้าง ยืนบ้าง เดินบ้าง ไม่ได้พักผ่อนเท่าที่ควร และลูกเหนื่อยนักร้องไห้จนหมดแรง หลับคาตักแม่ แม่ก็ต้องอุ้มลูกไว้กับตักโอบแนบกับอกให้อบอุ่น พอวางลูกให้นอนเบาะหรือผ้าปูนอน ลูกตื่นร้องอีก แม่ก็ต้องอุ้มลูกไว้กับตัวอีก จนกว่าลูกจะหายป่วยเมื่อไรนั่นแหละ แม่จึงโล่งใจคลายกังวลและมีเวลาพักผ่อนได้บ้าง

แม่เลี้ยงลูกแต่ละคน ได้เลี้ยงด้วยความอดทนอย่างที่สุดเช่นนี้ จนกว่าลูกจะเติบโตพอรู้เดียงสาได้ ฉะนั้น ลูกทุกคนจึงควรสำนึกถึงพระคุณของแม่ในเรื่องนี้โดยทั่วกัน

๒. แม่เลี้ยงลูกโดยไม่มีความรังเกียจ

โดยปกติแล้วทุกคนล้วนรักความสะอาด ไม่อยากแตะต้องต่อสิ่งปฏิกูล คือ ของที่พึงเกลียด ได้แก่ของที่ไม่สะอาดต่าง ๆ เช่น มูตร คือ ปัสสาวะ คูถ คือ อุจจาระ รวมทั้งของอื่น ๆ เช่น ทรากสัตว์ที่เน่าเหม็น เป็นต้น

แม่ก็เป็นคนธรรมดาที่มีความรักสวยรักงาม และพอใจในของที่สะอาดไม่อยากจะแตะต้องต่อสิ่งปฏิกูลเช่นคนทั้งหลายเหมือนกัน ครั้นเมื่อแม่มีลูก แม่ยอมหยิบ ยอมแตะต้องสิ่งปฏิกูลที่ลูกถ่ายออกมาได้นั้นโดยไม่รู้สึกรังเกียจแม้แต่น้อย นับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ไม่น่าเชื่อเลยว่าเป็นไปได้ แต่ไม่ควรที่จะสงสัย เพราะความที่แม่รักลูกอย่างแท้จริง แม่จึงไม่รังเกียจต่อสิ่งปฏิกูลที่เกิดจากร่างกายของลูก ร่างกายของแม่จึงคล้ายเป็นกระโถนหรือเป็นเครื่องรองรับสิ่งไม่สะอาดต่าง ๆ ที่ลูกขับถ่ายราดรด เริ่มแต่ลูกอาเจียนรดร่างกายแม่ แม่ก็ไม่รังเกียจ ลูกถ่ายอุจจาระปัสสาวะรด แม่ก็ไม่รังเกียจอีก หรือลูกถ่ายมูตร คูถ ลงบนผ้าอ้อมก็ตาม ที่อื่น ๆ ก็ตาม แม่เช็ดด้วยมือของแม่ได้ ล้างได้ และซักได้อย่างสนิทมือสนิทใจ แม้ในยามที่ลูกออกอีสุกอีใสโดยมีลักษณะเป็นเม็ดใส ๆ เกิดพองขึ้นตามตัวลูกทั่วทั้งตัว ครั้นเม็ดที่เกิดแตกออกมามีหนองซึม ซึ่งลูกมีสภาพอันน่ารังเกียจนักในยามนั้น แต่แม่

ก็มิได้รังเกียจเลยแม้แต่น้อยหนึ่ง ยังกอดลูกได้เหมือนเดิม ป้อนนม ป้อนข้าว และป้อนยา ทั้งเช็ดเนื้อเช็ดตัวลูกด้วยความเต็มใจ

ด้วยเหตุที่แม่เลี้ยงลูกโดยไม่รังเกียจต่อสิ่งปฏิกูลที่เกิดจากลูกนี้ แม่จึงมีพระคุณอย่างหนักต่อลูกเสมือนแม่พระธรณี เพราะท่านได้พรรณาถึงพระคุณของแม่พระธรณีไว้ประการหนึ่งในหลายประการด้วยกัน ดังที่ปรากฏในมิลินทปัญหาว่า :–

"อันแม่พระธรณีนั้น แม้บุคคลทั้งหลายจะเรี่ยรายทิ้งลงซึ่งของหอมแลของสิ่งโสโครกต่าง ๆ อันเป็นที่ชอบใจแลมิชอบใจก็ดี ก็รับและทรงไว้สิ้น มิได้โกรธและไม่ยินดีแต่อย่างไร" ดังนี้

นอกจากนี้ ลูกบางคนที่เกิดมาแล้ว มีลักษณะผิดแปลกไปจากคนธรรมดาอันน่าชิงชังรังเกียจ ด้วยมีอวัยวะไม่ครบถ้วน ไม่สมประกอบบ้าง พิการบ้าง หรือเป็นใบ้ ปัญญาอ่อนบ้าง แต่แม่ก็ยังรักและไม่รังเกียจลูกของแม่ที่เกิดมามีลักษณะผิดแปลกไปดังเช่นนั้น ๆ และอุตส่าห์เลี้ยง บำรุงรักษา ด้วยเมตตาจิตอันบริสุทธิ์ ซ้ำยังหมั่นดูแลเอาใจใส่ด้วยความสงสาร แม่รักลูกโดยไม่มีความรังเกียจลูกด้วยประการทั้งปวงเช่นนี้ จึงควรทราบและน้อมรำลึกถึงพระคุณอันยิ่งใหญ่สูงส่งของแม่ตนทุกวันคืนโดยทั่วกัน

๓. แม่เลี้ยงลูกด้วยความเป็นห่วง

ที่ว่าแม่เลี้ยงลูกด้วยความเป็นห่วงนั้น คือแม่ยอมมีใจผูกพันจนต้องเป็นกังวล และพะวงถึงลูกอยู่เสมอ จึงเอาใจใส่ดูแลในความสุขความทุกข์ และความเปลี่ยนแปลงของลูกตลอดเวลา ทั้งเมื่อมีความจำเป็นที่แม่ต้องจากลูกไปเพียงชั่วครู่ชั่วยาม ก็มีความห่วงใยคิดถึงลูกเป็นที่สุด

และที่มีความผูกพันจนเป็นกังวลในเรื่องลูกนี้ ได้เริ่มมีตั้งแต่ก่อนจะคลอดลูกทั้ง ๆ ที่ลูกยังอยู่ในท้องแม่แท้ ๆ แม่ก็พะวงในเรื่องเตรียมสิ่งของเครื่องที่จะอำนวยความสุขบำบัดความทุกข์แก่ลูกไว้ล่วงหน้าแล้ว เช่น เตรียมจัดหาและตัดเย็บผ้าอ้อม เสื้อผ้าสำหรับเด็กอ่อน เบาะ ผ้าห่ม อ่างอาบน้ำ มุ้งครอบกันยุง เป็นต้น ไว้พร้อมรวมทั้งเตรียมหยูกยาที่จำเป็นสำหรับลูกให้มีครบครันเท่าที่จะหาได้ไว้ใกล้มือ เมื่อลูกเจ็บป่วยจะได้หยิบฉวยนำ

มาใช้โดยทันทีมิต้องชักช้า ครั้นเมื่อคลอดลูกแล้วย่อมเพิ่มความห่วงใยลูกยิ่งขึ้น เรียกว่าห่วงลูกทุกเวลาก็ว่าได้ เช่น อากาศแต่ละวันแต่ละคืนย่อมเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอไม่คงที่บางวันร้อน บางวันเย็น และบางวันหนาว แม่ต้องเฝ้าคอยอาบน้ำหรือเช็ดตัวลูกและพัดกระพือลมบรรเทาความร้อนให้ลูกบ้าง ทั้งต้องคอยระวัง ต้องหมั่นห่มผ้าให้ลูกเพื่อกันลูกผวา และเพื่อให้เกิดความอบอุ่นแก่ลูก และต้องคอยระวังสัตว์ตัวเล็กตัวน้อยไม่ให้ไต่ตอมกัดรบกวนลูกบ้าง นอกจากนี้ เมื่อมีความจำเป็นที่แม่ต้องจากลูกไปแม้จะไม่นานนัก แม่ย่อมห่วงใยคิดถึงลูกเป็นที่ยิ่ง ดังจะขอยกตัวอย่างเรื่องทำนองนี้ที่มีปรากฏในมหาเวสสันดรชาดกฉบับที่แปลแล้วเรียกว่ามหาชาติเทศนาทำนองหลวง กัณฑ์ที่ ๘ คือกัณฑ์กุมาร สำนวนเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ซึ่งได้พรรณาถึงความห่วงใยของพระนางมัทรีที่มีต่อสองพระกุมารผู้เป็นที่รัก (คือพระชาลีและพระนางกัณหา) ในเช้าวันที่นางจะต้องเข้าป่าแสวงหาผลไม้เพื่อนำมาเลี้ยงพระสวามีและพระลูกทั้งสองพระองค์ แต่มีนิมิตรสังหรณ์เพราะตอนกลางคืนก่อนสว่างพระนางฝันร้าย จึงเป็นเหตุให้เกิดความกังวลเป็นห่วงสองพระกุมารยิ่งนัก ซึ่งมีเนื้อความตามที่ท่านได้ประพันธ์ในตอนนี้ไว้เป็นที่จับใจ ไพเราะ และมองเห็นภาพของผู้มีความห่วงใยต่อลูกอย่างแจ่มชัดทีเดียว ดังมีความในตอนนี้ว่า :--

"ส่วนสมเด็จพระมัทรีรับสุนทรสาส์นใส่เกษา ถวายบังคมลามายังพระอาวาส พออรุณโอภาสรุ่งเรืองจำรัสฟ้า ฝูงสกุณาออกหากินบินเกริ่นก้องร้องอยู่แจ้ว ๆ พระนางก็ประโลมปลุก พระลูกแก้วทั้งสองราเยาวเรศว่าเจ้าดวงนัยน์เนตรทั้งคู่ของแม่นี่นา ลุกขึ้นเถิดอย่านอนสายพระพักตราจะหมองศรี เธอจึงอุ้มแก้วกัณหาชาลีขึ้นใส่ตัก วักเอาวารีมาโสรธสรงสำอางค์องค์เอี่ยมละออง ทรงชะโลมขมิ้นทองประเทืองผิวให้ผ่องผัด มุ่นพระเกศจุไรรัดร้อยสุมาลีมาสอดแทรกพระเกศีตามประสายาก น้ำพระชลนัยน์เธอไหลลงพราก ๆ แล้วก็พร่ำเล่าว่า โอ้พระทูลเกล้าของแม่เอ๋ย คืนนี้แม่ฝันร้ายผิดประหลาด ไปทูลถามพระบิตุราชท้าวเธอก็ตรัสว่ามิเป็นไร แม่นี้ยังไม่ไว้ใจเลยนะพ่อชาลี เจ้าอยู่หลังระวังน้องให้จงดี ผิดชอบอย่าด่าตีพังแม่ว่า แม่กัณหาเอ๋ย เจ้าอย่าหลงละเลิงเลยเล่นไปนักนะแม่ ๆ จงเสงี่ยม อย่าตะลีตะเลียมชะล่าไปให้ไกลพี่ พ่อชาลีเล่าก็อย่าเลินเล่อละพระน้องให้แล่นเล่นแต่ลำพัง จงพึง

คำแม่พร่ำสอนพร่ำสั่งทุกสิ่งอัน เธอก็รับมิ่งขวัญพระลูกรักทั้งสองเรา ว่ามาหรูมาพ่อมาแม่มา แม่จะพาเจ้าไปเฝ้าฝากเสียยังแล้ว ตรัสพลางนางก็อุ้มแก้วกัณหา พระหัตถ์เบื้องขวาจูงพระชาลี มาสู่สำนักพระราชสามีแล้วทูลฝากพระเจ้าลูกผู้เพื่อนยากว่า พระพุทธเจ้าข้าได้โปรดกระหม่อมฉันด้วยช่วยเผื่อแผ่พระบารมีปกเกศลูก เอาพระทัยผูกตรัสประภาษเรียกหาให้เล่นแต่ใกล้ ๆ พระมาหาทั้งพี่น้อง เจ้าสิทรามคะนองปองแต่ที่จะแล่นเล่นลีลาศ เหมือนโปดกมฤคมาศอันอ่อนแอ ครั้นพลัดแม่อยู่แต่ลำพังแล้ว ก็จะตั้งแต่พากนผาดโผนโจนเล่นตามประสาสัตว์ ไม่รู้ว่าภัยพาลพิบัติจะมาเบียดเบียฬเมื่อปางใด กระหม่อมฉันมิได้ไว้ใจเหมือนทุกครั้งคราว พระคุณเอ๋ย ได้โปรดด้วยช่วยระวังในครั้งนี้ เหมือนหนึ่งเห็นแก่ข้าพระบาทมัทรีเถิดนะว่าเป็นเพื่อนยาก พระนางเธอทูลฝากพระลูกแก้วแล้วถวายบังคมลา มาจัดหาขอเสียมกระเช้าสานเข้าแทรกคานขึ้นใส่พระอังสาเสด็จจร น้ำพระทัยเธอข้อน ๆ คิดไม่ขาด เสด็จนิวัตติลีลาศคืนหลัง กลับมาทรงกรรแสงสั่งสองบังอรอีกเล่า ว่าทูลเกล้าของแม่เอ๋ย หัวอกแม่นี้แล่ได้ออกเป็นภาคพอที่จะแบ่ง แม่ก็จะจัดแจงแล่ออกไว้ ภาคหนึ่งถึงจะไปภาคหนึ่งจะอยู่ จะได้ประโลมเลี้ยงพระลูกรักทั้งคู่มิให้เคืองพระทัย โอ้ความเข็ญใจในครั้งนี้เหลือขนาดเจ้าเกิดมากำพร้าญาติไร้พระประยูรวงศา แต่จะได้เห็นหน้ามารดาเล่าก็ไม่เต็มวัน แต่เพลาสายัณห์เย็นระย่อย่ำ แม่จึงจะได้กลับเข้ามาอุปถัมภ์ถนอมเชยให้ชื่นชู ครั้นเช้าตรู่แล้วก็พลัดแม่เป็นกำพร้า จะมีใครเลี้ยงรักษาพระลูกเล่า เลี้ยงกันเองสินะเจ้าแต่พี่กับน้อง เห็นหน้ากันแต่สองตามประสายาก เพราะมีกรรมแล้วจึงจำจากด้วยจำเป็น ใจแม่นี้จะเด็ดกระเด็นออกไปเสียแล้ว นะทูลกระหม่อมแก้วจงค่อยอยู่ โอ้เจ้าดวงเนตรทั้งคู่ของแม่เอ๋ย แม่นี้จะขอลา พระนางก็ยาตราตรึกพลางเหลียวมาดูแลพระลูกทั้งคู่น้อย ๆ ละห้อยไห้ น้ำพระชลนัยน์เธอไหลลงหลั่ง ๆ กลับหน้าสั่งกลับหลังสั่งจนลับบังพระนัยเนตร ยิ่งสงสารสองดรุณเยาวเรศมิลืมเลย จนลับล่วงเข้าสู่ป่าเพื่อจะแสวงหาผลไม้ที่ในดงมาปฏิบัติกษัตริย์ทั้งสามพระองค์นั้นแล"

จิตใจของแม่ที่ห่วงใยกังวลต่อลูก ก็เช่นเดียวกับพระนางมัทรีที่ต้องจำจากลูกไปวันนั้น ดังปรากฏความละเอียดตามที่ได้ยกเอาความของเรื่องมหาเวสสันดรชาดก ตอนพระนางมัทรีจากสองพระลูกรักออกป่ามาแสดงให้ได้ทราบไปแล้ว ฉะนี้

๔. แม่เลี้ยงลูกให้เจริญทั้งร่างกายและจิตใจ

ความเจริญทางร่างกายของลูก คือการเติบโตต่อมา นับตั้งแต่ลูกคลอดจากครรภ์แม่เท่าที่เห็นได้ด้วยตานั้น เป็นผลจากการที่แม่เลี้ยงดูลูกอย่างเอาใจใส่ใกล้ชิดท่านผู้รู้ได้ลำดับการเติบโตของทารกนับแต่แรกเกิดมาแล้วเป็นระยะดังต่อไปนี้

เมื่อแรกเกิดแล้ว	: เอาแต่กินและนอน สายตายังใช้ไม่ได้ อาจเห็นเพียงเล็กน้อย ฟังเสียงเป็นบ้าง
ระยะ ๑ เดือน	: จำเสียงแม่ได้ หยุดร้องไห้เมื่อแม่ปลอบหรือพูดคุยด้วย พยายามมองตามแม่ด้วยการกรอกตาเมื่อแม่เคลื่อนไหว ยิ้มเป็น ชันคอได้บ้างเมื่อถูกจำนอนคว่ำ
ระยะ ๒ เดือน	: ชันคอได้
ระยะ ๓ เดือน	: เริ่มยงโย่งหยก เล่นได้ โดยเล่นมือตนเองก่อน หัวเราะได้ และหันตัวไปตามเสียงที่ได้ยินหรือเสียงที่สนใจได้
ระยะ ๔ เดือน	: ผงกศีรษะได้เมื่อนอนหงาย รู้จักหยิบจับของเข้าปากตัวเองได้ด้วยมือใดมือหนึ่ง แม้เพียงมือเดียว
ระยะ ๕ เดือน	: ซอยเท้าและพลิกคว่ำเองได้
ระยะ ๖ เดือน	: คืบได้ จากนั้นพยายามนั่งเมื่อมีผู้พยุง ฟันเริ่มขึ้น จำคนที่ใกล้ชิดได้ และเริ่มกลัวคนแปลกหน้า
ระยะ ๗ เดือน	: นั่งเองได้
ระยะ ๘ เดือน	: คลานได้ พูดคำสั้น ๆ ได้บ้าง
ระยะ ๙–๑๐ เดือน	: คลานได้คล่อง และเริ่มตั้งไข่
ระยะ ๑๑–๑๒ เดือน	: สอนเดิน เรียกแม่ พ่อ หรือผู้ที่ใกล้ชิดได้ รู้จักเลือกอาหาร ชอบเล่นของเล่นต่าง ๆ หัวเราะเก่งเมื่อชอบใจ

ระยะ ๑–๒ ขวบ : เริ่มรู้เดียงสา เดินได้ พูดได้ รู้คำสั่งแม่ สนใจต่อโลกภายนอกเพิ่มขึ้น ไม่ถ่ายสกปรกเลอะเทอะเหมือนแต่ก่อนและเจริญขึ้นเป็นลำดับสืบไป

ฯลฯ

ในการที่ลูกเติบโตตามลำดับนับตั้งแต่เริ่มเกิดขึ้นนั้น แม่มีความสำคัญในการเสริมสร้างหรือช่วยให้ลูกเจริญขึ้นทั้งด้านร่างกายและด้านจิตใจ โดยอุทิศกำลังกายกำลังใจเพื่อความเจริญเติบโตของลูก เรื่องความเจริญด้านร่างกายนั้น คงเห็นได้ง่าย ด้วยแม่พยายามสังเกตรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงของลูกที่เป็นไปตามระยะต่าง ๆ ดังที่ยกมากล่าวไปแล้วนั้นอย่างใกล้ชิด แล้วสอนหัดให้ลูกมีความคล่องตัวในการเคลื่อนไหวอิริยาบทต่าง ๆ ให้เป็นไปตามจังหวะหรือระยะที่เปลี่ยนแปลง เช่น ถึงระยะที่ลูกควรจะคว่ำได้ คืบได้ นั่งได้ คลานได้ ยืนได้ และเดินได้ก็ช่วยลูกให้คว่ำเป็นตลอดไปจนถึงเดินเป็น เป็นต้น ครั้นลูกพอกลืนกินอาหารได้ แม่ก็สอนให้ลูกกิน โดยประจงจัดอาหารที่เหมาะสมสำหรับเด็กอ่อน แล้วป้อนเข้าปากลูกทีละน้อยก่อนเพื่อลูกได้หัดกิน และกินอาหารเป็นต่อไป ในสมัยก่อนตั้งแต่โบราณกาลมาคนไทยเลี้ยงลูกที่ยังเล็กด้วยข้าวและกล้วยเป็นอาหารหลัก โดยเอาข้าวสุกบดกับกล้วยน้ำว้างอม ๆ คลุกกับน้ำข้าวบ้าง น้ำสุกบ้าง พอให้ชุ่ม ๆ แล้วป้อนเป็นอาหารแก่ลูกน้อยสลับกับน้ำนมแม่

คนแต่ก่อนจึงเติบโตมีร่างกายเจริญเป็นลำดับเพราะ ข้าวกับกล้วย น้ำว้ากินมาเกือบทั้งสิ้น ซึ่งผิดกว่าการประกอบการเลี้ยงเด็กอ่อนในสมัยปัจจุบัน เพราะมีผู้เรียนรู้และมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการให้อาหารเด็ก นับแต่ยังเป็นเด็กอ่อนอยู่จนเป็นเด็กที่เติบโตตามระยะอายุ โดยให้อาหารที่เป็นธัญญาหาร น้ำผลไม้ น้ำต้มเนื้อสัตว์ต่าง ๆ ไข่ นม เนย ผลไม้เป็นต้น เพื่อให้มีคุณค่าเป็นประโยชน์แก่เด็กอย่างครบถ้วน และเป็นเรื่องที่น่าประหลาดเกี่ยวกับเรื่องนี้คือ เด็กสมัยก่อนแม้จะกินเพียงข้าวสุกกับกล้วยน้ำว้าเท่านั้นก็มักจะเติบโตแข็งแรง และเลี้ยงง่ายยิ่งกว่าเด็กสมัยนี้มาก ถึงจะอย่างไรก็ตาม จะเลี้ยงลูกเมื่อครั้งก่อนและบัดนี้แตกต่างกันไม่เหมือนกัน อันเป็นไปตามยุคตามสมัยดังกล่าวแล้ว แต่แม่ก็เป็นผู้ทำหน้าที่ใน

การประกอบอาหารให้ลูก ป้อนอาหารแก่ลูก และยังวิงวอนล่อชวนให้ลูกกินอาหารอย่างเต็มอิ่มทุกมื้อทุกครั้งไม่เปลี่ยนแปลง

เมื่อยกเรื่องนี้มาชี้แจงแล้ว ก็ใคร่จะขอให้ผู้ที่เป็นลูกทุกคนของแม่โปรดคิดและสำรวจตนเองว่า เมื่อครั้งที่เรายังเป็นเด็กอยู่ ตั้งแต่มีสภาพเป็นเด็กอ่อน และเป็นเด็กที่เติบโตขึ้นแต่ยังช่วยตัวเองไม่ได้ต้องกินอาหารโดยแม่ป้อนให้กลืนกินนั้น แม่ประโลมให้ลูกกินแต่ละคำป้อนด้วยถ้อยคำที่ไพเราะนุ่มนวล เพื่อจูงใจให้ลูกกินอาหารจนเต็มอิ่ม เป็นเวลาช้านาน

แต่ครั้นเมื่อแม่แก่แล้ว กำลังกายของแม่ก็ลดน้อยถอยลง ลูกที่แม่ได้ป้อนนมป้อนข้าวให้กินตั้งแต่ลูกยังเล็กอยู่นั้น เคยเอาใจใส่เฝ้าดูแลและเคยวิงวอนชวนให้แม่เพลิดเพลินชื่นใจยามที่แม่กินอาหารแต่ละครั้ง แต่ละมื้อ เพื่อให้เต็มอิ่มบ้างหรือเปล่า ? เพราะปรากฏว่ายังมีแม่อีกจำนวนมากทีเดียวที่ต้องทนกลืนกินข้าวคลุกเคล้ากับน้ำตาด้วยมีความน้อยใจ และมีความชอกช้ำใจด้วยลูกของตนเองเป็นที่สุด

ขออธิฐานไว้ ณ ที่นี้ อย่าให้แม่ของผู้ที่ได้อ่านเรื่องนี้แล้วต้องกินข้าวพร้อมกับน้ำตาเพราะลูกไม่มีความสนใจ และไม่เอาใจใส่แม่ของตนเยี่ยงแม่ของลูกคนอื่น ๆ เลย ฯ

แม่เลี้ยงลูกเพื่อให้ลูกเจริญด้านร่างกายมาเช่นนี้ และที่ว่าแม่เลี้ยงลูกเพื่อให้ลูกเจริญด้านจิตใจอีกด้วยนั้น คือ แม่พยายามอย่างเต็มที่ในการอบรมสั่งสอนลูกเพื่อปรารถนาจะให้ลูกของแม่ "เป็นคนดี" เพราะไม่ต้องการให้ลูกเป็น "คนเลว" ในภายภาคหน้า แม่ย่อมรู้ดีว่าคนดีเท่านั้นที่มีความสุขอย่างแท้จริงได้ ส่วนคนชั่วจะต้องทุกข์ยากเดือดร้อนอย่างแน่นอน แม่รักลูกจึงต้องการให้ลูกเป็นคนดีต่อไป ฉะนั้น แม่จึงถือเป็นหน้าที่สำคัญในการอบรมสั่งสอนลูกตั้งแต่ลูกยังเล็ก ๆ อยู่ เพื่อให้ลูกมีนิสัยและมีความประพฤติเรียบร้อยดีงามเป็นสมบัติติดตัวลูก เข้าทำนองที่ว่า "ไม้อ่อนดัดง่าย–ไม้แก่ดัดยาก" ฉะนั้น เช่น

- สอนลูกให้มีกิริยามรรยาทเรียบร้อย พูดจาไพเราะ ไม่หยาบคาย เพื่อให้ลูกมีนิสัยสุภาพและมีแต่คนรัก ไม่มีผู้เกลียดชังลูก
- สอนลูกให้มีความอดทน ขยัน เพื่อลูกจะได้เป็นคนที่เข้มแข็งหนักเอาเบาสู้และไม่เป็นคนเกียจคร้านในการทำงาน จะได้ตั้งตัวได้ต่อไป

- สอนลูกให้มีความประหยัด เพื่อลูกจะได้ไม่เป็นคนที่สุรุ่ยสุร่าย คนมีได้พอจ่าย หรือใช้จ่ายโดยไร้ประโยชน์ ไม่คุ้มค่า จะต้องยากจนในภายหน้า
- สอนลูกให้มีความสัมมาคารวะ เพื่อลูกจะได้ไม่เป็นคนเย่อหยิ่งจองหอง และรู้จักเคารพนับถือผู้หลักผู้ใหญ่ ผู้มีพระคุณอันจะเป็นสวัสดิมงคลแก่ลูกเองตลอดไป
- สอนลูกให้ละเว้นต่อการกระทำบาปกรรมความชั่วต่าง ๆ อาทิ ไม่ให้เบียดเบียน กลั่นแกล้ง ทรมาน และทำลายชีวิตสัตว์ เป็นต้น เพื่อปลูกฝังนิสัยให้ลูกมีเมตตาจิต และป้องกันมิได้ลูกกลายเป็นผู้มีใจอำมหิตร้ายกาจแต่เล็กแต่น้อย เพราะถ้าลูกขาดเมตตาจิตแล้ว เติบโตขึ้นต่อไปก็จะเพิ่มพูนความดุร้ายให้มากในจิตใจกับกล้าทำร้ายร่างกาย และทำลายชีวิตมนุษย์ด้วยกันได้ ซึ่งเป็นการสร้างความทุกข์ความเดือดร้อนให้เกิดทั้งแก่ตนเองและทั้งแก่ผู้อื่นอย่างแท้จริง

ฯลฯ

แม่เลี้ยงลูกด้วยมุ่งหวังที่จะให้ลูกมีความเจริญเป็นที่ตั้ง มิเคยคิดที่จะให้ลูกต้องตกต่ำ เสื่อมทรามเลยแม้แต่น้อย ข้อนี้เป็นคุณลักษณะพิเศษของแม่อีกประการหนึ่ง ซึ่งเลี้ยงลูกเพื่อให้ลูกเจริญควบคู่พร้อมกันไปทั้งร่างกายและจิตใจ อันลูกทุกคนควรน้อมรำลึกไว้และอย่ารู้ลืม เพื่อจักได้ประสบแต่ความเจริญยิ่งขึ้นไป ทุกวันคืน ตลอดชั่วชีวิตของลูกเอง

ในโลกอันหนาวทรวง, ลวงหลอก,นี้
ช่างไม่มีธารรักอันศักดิ์สิทธิ์
ที่ซาบซึม ดื่มด่ำ อมฤต
เหมือนในจิตของแม่รักแท้จริง

สถาบันครอบครัว

ประสิทธิ์ สวาสดิ์ญาติ

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะรัฐศาสตร์จุฬา

สถาบันสังคมเป็นองค์กรทางสังคมที่สำคัญยิ่งในการวางแนวทางและสร้างระเบียบกฎเกณฑ์ให้สมาชิกของแต่ละสังคมได้มีที่ยึดเหนี่ยว อ้างอิง มีระบบคุณค่าร่วมกัน ซึ่งเป็นผลให้สมาชิกของสังคมมีพฤติกรรมทางสังคมไปในลู่ทางเดียวกัน มีความรู้สึกนึกคิดว่าเป็นพวกเดียวกัน ทำให้สังคมมีความเป็นปึกแผ่นมั่นคง

สถาบันสังคมมีอยู่มากมายหลายประเภท แต่ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นสถาบันพื้นฐานที่สำคัญและพบได้ในทุกสังคมมนุษย์ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา สถาบันการเมืองและการปกครอง เป็นต้น ในบรรดาสถาบันสังคมที่สำคัญต่าง ๆ ดังกล่าวนั้น สถาบันครอบครัวได้รับการพิจารณาว่าเป็นสถาบันพื้นฐานที่มีความสำคัญที่สุด

ความหมายของครอบครัว

สิ่งที่เป็นกลไกสำคัญในสถาบันครอบครัว ก็คือตัวครอบครัวเอง ซึ่งสามารถพิจารณาให้ความหมายแตกต่างกันออกไปได้ตามทัศนะของนักวิชาการแต่ละคน แต่ที่ถือว่าเป็นสาระสำคัญของครอบครัวตามแนวคิดทางมานุษยวิทยานั้นถือว่า ครอบครัวจะต้องประกอบไปด้วยมนุษย์ที่เป็นผู้ใหญ่สองเพศอยู่ร่วมกัน อย่างน้อยต้องมีคู่หนึ่งที่มีความสัมพันธ์ทางเพศต่อกันในสภาพที่สังคมยอมรับและมีบุตรหนึ่งคนหรือมากกว่า จะเป็นบุตรโดยสายโลหิตหรือโดยการรับเอาเป็นบุตรบุญธรรมก็ได้

ประเภทของครอบครัว

ครอบครัวในสังคมมนุษย์อาจแยกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้หลายประเภท แต่ที่นิยมกันจะแบ่งเป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ คือ ครอบครัวเดียวกับครอบครัวขยาย

ครอบครัวเดี่ยวประกอบด้วยคู่สมรสคู่หนึ่ง และลูก ๆ ที่ยังไม่ได้สมรส ครอบครัวแบบนี้ พ่อ แม่ ลูก จะมีความผูกพันกันอย่างใกล้ชิด เพราะสมาชิกในครอบครัวมีไม่มากและมีเพียงสองชั่วอายุคนเท่านั้น ครอบครัวเดี่ยวเป็นการรวมกลุ่มอย่างไม่ถาวร จะหมดสภาพทันทีเมื่อผู้เป็นบิดาหรือมารดาถึงแก่กรรม ในทุกสังคมมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นสังคมที่เจริญก้าวหน้าหรือสังคมที่ล้าหลัง ต่างก็มีครอบครัวประเภทนี้อยู่เสมอ และจากการศึกษาของนักมานุษยวิทยา พบว่าสังคมที่พัฒนาหรือสังคมอุตสาหกรรมจะมีแนวโน้มที่มีครอบครัวเดี่ยวมากกว่าครอบครัวแบบอื่น ๆ

ครอบครัวขยาย เป็นครอบครัวที่มีสมาชิกจำนวนมาก ทั้งสมาชิกที่เกี่ยวพันโดยสายโลหิตและการสมรส โดยจะประกอบด้วยสมาชิกตั้งแต่สามชั่วอายุคนขึ้นไปและอย่างน้อยที่สุดจะเกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของครอบครัวเดี่ยวสองครอบครัว ความผูกพันระหว่างพ่อ แม่ ลูก ในครอบครัวประเภทนี้จะไม่เข้มข้นเท่าครอบครัวเดี่ยว ทั้งนี้เพราะมีสมาชิกผู้อื่นที่สามารถทำหน้าที่ทดแทนบิดามารดาของเด็กได้ ในด้านการฝึกอบรม ถ่ายทอดคุณค่าสังคมให้แก่สมาชิกรุ่นเยาว์จะมีผู้ทำหน้าที่หลายคน เด็กไม่จำเป็นต้องยึดถือเฉพาะสิ่งที่ได้จากพ่อแม่เท่านั้น ยังมีทัศนะคำสอนของปู่ย่า ตายาย ลุงป้าและสมาชิกคนอื่น ๆ ของครอบครัวขยายอีกมากที่มีอิทธิพลในการหล่อหลอมนิสัยใจคอและบุคลิกภาพของเด็ก

ครอบครัวขยายจะมีความต่อเนื่องกันไปอย่างยืนยาวมาก เพราะลักษณะของครอบครัวประเภทนี้จะมีสมาชิกใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นมาอยู่เสมอ ถึงแม้สมาชิกรุ่นเก่าจะล้มตายไปก็ตาม สมาชิกรุ่นหลังจะธำรงสภาพครอบครัวขยายไว้ต่อไป ผิดกับครอบครัวเดี่ยวที่สลายตัวได้ง่ายกว่ามาก แต่เมื่อพิจารณาถึงสภาวะสังคมในปัจจุบันกลับพบว่าสังคมมนุษย์ในโลก มีแนวโน้มที่จะมีครอบครัวขยายลดจำนวนไปอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ก็ด้วยความบีบคั้นของระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ที่มีเทคโนโลยีเข้ามาในระบบการผลิต ทำให้ความจำเป็นที่ต้องการใช้แรงงานสมาชิกของครอบครัวเพื่อทำมาหากินก็เปลี่ยนไป นอกจากนั้น ค่าใช้จ่ายเลี้ยงดูสมาชิกของครอบครัวที่ทวีตัวสูงขึ้นอย่างมากมาย ทำให้ครอบครัวขยายไม่เหมาะสมเพราะมีสมาชิกจำนวนมาก มีค่าใช้จ่ายสูง และในประการสุดท้ายก็เป็นผลของปรัชญาชีวิตแบบตะวันตกที่มนุษย์ต้องการมี

ความเป็นตัวของตัวเอง ต้องการพึ่งตนเอง และปรารถนาที่จะรับผิดชอบในครอบครัวของตน ดังนั้น ครอบครัวขยายก็ไม่เหมาะกับปรัชญาชีวิตแบบนี้ เพราะอำนาจในครอบครัวขยายขึ้นอยู่กับพ่อแม่ผู้อาวุโสเท่านั้น

บทบาทหน้าที่ของครอบครัว

โดยสรุป ครอบครัวมีบทบาทหน้าที่หลักที่สำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

๑. สนองตอบความต้องการทางเพศของมนุษย์

๒. สืบชาติพันธุ์ของมนุษย์ไม่ให้สิ้นสุด

๓. ให้การปกป้อง ทะนุบำรุงผู้เยาว์

๔. ฝึกสอนอบรมระเบียบของสังคมแก่ผู้เยาว์ และ

๕. ให้ความรัก ความอบอุ่น และความมั่นคงแก่มวลสมาชิกของครอบครัว

ดังนั้นจะเห็นว่า ไม่ว่ามนุษย์จะอยู่ในสังคมใดก็ตาม ในอดีตหรือปัจจุบัน และแม้แต่อนาคต สถาบันครอบครัวจะยังคงเป็นสถาบันสังคมที่สำคัญในการปูพื้นฐานความเป็นมนุษย์ที่มีบุคลิกภาพอันสอดคล้องกับความต้องการของแต่ละสังคมอยู่เสมอไป และตราบใดที่มนุษย์ยังดำรงอยู่ในรูปของสังคมแล้ว สถาบันครอบครัวก็ยังคงจะเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดอยู่ตลอดไป

รักใดชูไว้เหนือรักอื่น
เป็นรักรื่นไร้ราคีโลกียวิสัย
รักมิใช่เพื่อตนหรือสนใจ
คำนึงถึงกำไรและขาดทุน
รักใดหยัดยืนเมื่ออื่นล้ม
รักน่าชมสุกใสไม่ข้นขุ่น
รักนั้นคือรักแท้แม่การุณ
มอบแก่กุลบุตรธิดาผู้ยาใจ

เล่าเรื่อง :

สวรรค์ในอก – นรกบนดิน

โดย ไพบูลย์ เทวรักษ์
ภาควิชาจิตวิทยา ครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๒๕

"รายู ...รายู....รายู.... รายูตื่น เสียทีเถิดลูก สายแล้ว วันนี้ลูกต้องไปลากริกชอ (รถลากดูในภาพ) แทนพ่อนะลูกนะ พ่อเจ้าไม่สบายหลายวันแล้ว เงินค่าเช่าริกชอจะต้องหาให้บาบูย (เจ้าของรถลาก ให้เช่าวันละ ๕ รูบี คิดเป็นเงินไทยประมาณ ๑๕ บาท) ทุกวัน ไม่งั้นเราจะเอาอะไรทำมาหากิน" เสียงแม่รายูโหวกเหวกอย่างนี้ไม่ค่อยได้ยินบ่อยนักในครอบครัวข้างถนนโกลปาร์ค ซึ่งเป็นที่ตั้งวัดฮินดูนิกายรามกฤษณะอันสวยสง่าน่าศรัทธาของชาวเมืองกัลกัตตา ทั้งนี้เพราะบริเวณใกล้ ๆ กับวัดนี้จะไม่อนุญาตให้คนไปนอนพักอาศัยเด็ดขาด นอกจากจะแอบไปนอนเงียบ ๆ เป็นครั้งคราวในซอกถนนฝั่งตรงกันข้าม โดยที่แขกยามประจำวัดมักจะละเลยไม่ไปยุ่งเกี่ยวบ่อยนัก ครอบครัวรายูเป็นครอบครัวหนึ่งซึ่งใช้บาทวิถีเป็นบ้าน และพ่อรายูหาเลี้ยงชีพจากการลากรถรับจ้าง ซึ่งเป็นพาหนะสำคัญในอดีตและปัจจุบันของชาวเมืองกัลกัตตา

ครอบครัวรายูมาจากถิ่นใดไม่ปรากฏชัดนัก แต่ที่แน่ชัดคือความยากจนที่พระเจ้า (ถ้ามี) ประทานให้ รายูมีผ้าพันกายสีขาวมอผืนหนึ่ง ไม่ว่าหน้าร้อน หน้าหนาว หรือหน้าไหน รายูก็ใช้ผ้าผืนนั้นเท่านั้น ผ้าขาวม้าไทยที่ว่าแน่ ๆ แล้ว ยังสามารถใช้สารพัดประโยชน์

น้อยกว่าผ้าของราย ส่วนแม่ของรายยึดอาชีพเก็บขี้วัวมาคลุกผสมเศษผงถ่านหิน เศษหญ้า แล้วปั้นทำแผ่นตากแห้งไปขายส่งตลาดบ้าง ไว้ใช้ในครอบครัวบ้าง ราย แม่และพ่อ มีความสุขอยู่ข้างถนนตามอัตภาพเรื่อยมา จนกระทั่งพ่อป่วยไม่สามารถออกลากริกชอหลายวันแล้ว รายอายุเพิ่งครบ ๑๒ ปี จะต้องรับภาระแทนพ่อในวันนี้ และตลอดไปในที่สุด เพราะในคืนนั้นเอง พ่อของรายหมดความอดทนที่จะอยู่ลากริกชอให้ชาวเมืองกัลกัตตานั่งซะแล้ว เขาตายจากไปทั้ง ๆ ที่สร้างมรดกหนี้สินให้กับครอบครัวตั้ง ๒๐ รูปี (ประมาณ ๖๐ บาท)

ความเศร้าเสียใจเกิดขึ้น และคงอยู่ได้ไม่เกิน ๒๔ ชั่วโมง ศพของพ่อรายจะต้องจัดตามประเพณีฮินดู คือเผา ณ ฌาปณสถาน ซึ่งมีอยู่หลายแห่งแถบบริเวณริมแม่น้ำคงคา (ตอนที่อยู่เขตเมืองกัลกัตตา เรียกว่าแม่น้ำฮูกลี่) พิธีศพพ่อของรายถูกจัดขึ้นง่าย ๆ ตามแบบฉบับชีวิตแขกอินเดีย ไม่ว่ายากดีมีจนการจัดงานศพนั้นย่นย่อ ตรงข้ามกับงานมงคลสมรส มีการตระเตรียมสถานที่ ตกแต่งรถยนต์ด้วยดอกไม้เต็มไปหมด หรือถ้าหากเป็นม้าขาวที่เจ้าบ่าวขี่ไปบ้านเจ้าสาวก็ประดับประดาด้วยแพรพรรณ แก้วต่างสีแพรวพราวไปหมด มีแตรวงเป็นขบวนใหญ่แบบในหนังอินเดียยังไงยังงั้น ถ้าคนจนก็จะนั่งเกวียนประดับด้วยกระดาษหลากสีดูแปลกตา มีดนตรีแห่ หรือตีเกราะเคาะไม้อึกทึกครึกโครมดีแท้ บางถนนต้องปิดใช้ชั่วคราว แต่งานตายแสนจะเรียบง่ายเหมือนไม่มีอะไรน่าตื่นเต้นตกใจ ดูอย่างพ่อของรายอีกไม่นานร่างที่ไร้วิญญาณถูกยกวางบนเตียงเชือก (ทำด้วยไม้ไผ่ทั้งลำ มีสี่ขา ขึงด้วยเชือกใยมะพร้าวขวั้นดึงสานไปสานมาให้ตึง) มีดอกซ่อนกลิ่นช่อเล็ก ๆ วางอยู่ข้างกายสองช่อ รายถือหม้อดินจุดไฟเผาผงกำยานเดินวนศพพ่อรอบหนึ่ง ส่วนผู้มาช่วยสามสี่คนแบกเตียงที่ศพพ่อรายวางอยู่ ซึ่งดูเหมือนคนนอนหลับสนิท เขาพาศพมุ่งหน้าไปสู่ฌาปณสถานริมแม่น้ำ รายกับเด็กรุ่น ๆ อีก 2–3 คน โปรยข้าวตอกนำหน้าศพ พร้อมกับส่งเสียง 'ราม... ....ราม สัตยาเฮ' ความหมายคล้ายบอกให้พระเจ้ามารับดวงวิญญาณไปด้วย มีผู้รู้อธิบายว่าดวงวิญญาณเหล่านี้ออกจากร่างไปสบทบรวมเข้ากับพระผู้เป็นเจ้าที่เรียกว่า พระพรหม ซึ่งฮินดูถือว่าเป็นเทพเจ้าผู้เป็นใหญ่เหนือเทพเจ้าทั้งปวง หรือที่สุดของที่สุดคือ พรหมานั่นเอง การส่งเสียงร้องที่ว่านี้ยังมีความหมายเป็นปรัชญา อีกนัยหนึ่งว่า พระพรหมคืออมตเทพ เมื่อตายแล้ว

คนก็กลับไปสู่ชาติภพเดิมมิได้สูญหายไปไหน ทุกคนไปรวมอยู่ที่จุดเดียวกันคือพรหมา ที่รวมของสรรพสิ่งทั้งหลายทั้งปวง กว้างขวางไม่มีขอบเขตและไม่มีที่สิ้นสุด

เมื่อศพไปถึงที่แล้ว ก็เผาทันที ตอนนี้แหละที่จะแสดงความร่ำรวยหรือยากจนได้อีกหน กล่าวคือ ถ้าศพของคนรวยก็อาจจะซื้อฟืนมาเผาจนสิ้นซากก่อนที่จะเขี่ยเถ้าถ่านลงแม่น้ำคงคา ส่วนคนจนมีเงินน้อยซื้อฟืนได้น้อย เผาพอเป็นพิธีไม่ต้องถึงสิ้นซาก ฟืนหมดก็เขี่ยลงแม่น้ำคงคา และไปสวรรค์ได้เหมือนกัน ศพอีกประเภทหนึ่งที่โยนทิ้งโดยไม่เผา คือศพเด็กวัยทารก ศพนักบวชฮินดู และศพคนเป็นโรคเรื้อน (เทพเจ้าอวตาล) เชื่อกันว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ทั้งกายและวิญญาณ จึงใช้วิธีนำศพไปถ่วงกลางแม่น้ำ เป็นเสร็จพิธีกรรมในการส่งวิญญาณสู่สวรรค์เพียงเท่านี้

แม่คนเดียว

มนุษย์เราอยู่ได้ในโลกนี้ ก็ด้วยมีผืนแผ่นดินถิ่นอาศัย
มีธาราก็นอาบซาบดวงใจ มีข้าวไว้ยังชีวาให้ถาวร
พสุธาอาศัยได้พำนัก ร่างกายพักสุขสรรพ์สโมสร
ส่วนวารีมีคุณอันสุนทร ดับสิ่งร้อนให้ระรื่นจิตชื่นบาน
แต่ชีวิตจะดำรงคงอยู่ได้ ต้องอาศัยภักษาธัญญาหาร
ทั้งสามสิ่งยิ่งด้วยคุณาการ ในโบราณจึงสรรค์สมัญญา
เรียกว่าแม่ธรณีมีความหมาย ถึงพื้นโลกทั้งหลายตลอดหล้า
เรียกแม่น้ำหมายบ่งลำคงคา เรียกข้าวว่าแม่โพสพเคารพคุณ
สิ่งทั้งสามนี้ไทร้ไร้วิญญาณ แต่ด้วยการกิจเอื้อช่วยเกื้อหนุน
ชูชีวิตชาวหล้าด้วยการุณย์ จึงเรียกนามตามอตุคุณาการ
แต่ว่าแม่บังเกิดเกล้าของเรานี้ เป็นยอดบุพการีที่ไพศาล
รวบรวมทั้งพสุธาคงคาธาร ธัญญาหารอยู่แก่แม่คนเดียว

สิ่งน่ารู้

- กราบพระ ๓ ครั้ง แบมือราบ (กราบเบญจางคประดิษฐ) จุดธูป ๓ ดอก
- กราบศพ ๑ ครั้ง ไม่แบมือ (ถ้าศพพระก็กราบ ๓ ครั้ง) จุดธูป ๑ ดอก
  สายสิญจน์ หรือภูษาโยงขึงแล้วห้ามข้ามเด็ดขาด เพราะถือว่าไม่เคารพศพ
- กระถางธูปไม่ควรใช้กระโถนหรือกระป๋อง ถือกันว่าเป็นของต่ำ
- ไม่ควรมีการเลี้ยงสุราหรือการพนันในงานศพ เพราะเป็นการบำเพ็ญ *กุศล* ไม่ใช่บำเพ็ญ *อกุศล*
- ไม่ควรส่งเสียงเฮฮาในงานศพ เพราะเป็นการไม่เหมาะ
- การวางพวงหรีดหรือมาลัยบูชาศพเพื่อเป็นเกียรติแก่ผู้ถึงแก่กรรม ถ้าไปเป็นคณะควรเข้าไปคารวะศพพร้อม ๆ กัน
- การรดน้ำ *คนเป็น* เรียก *หลั่งน้ำ* เช่น *หลั่งน้ำสังข์* หลั่งน้ำแด่ผู้ใหญ่ เพื่อขอรับพร ถ้าเป็นพระเรียกถวายน้ำสรง *ส่วนคนตาย* เรียก *รดน้ำ* เช่น *รดน้ำศพ* เพื่ออโหสิกรรม

แบบเขียนฎีกานิมนต์พระ

การนิมนต์พระสงฆ์มาในพิธี ควรมีฎีกานิมนต์เพื่อความถูกต้องแน่นอน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ท่าน และป้องกันความผิดพลาดของงาน เจ้าภาพควรจัดพาหนะรับส่งพระด้วย

ฎีกานิมนต์

ขออาราธนาพระคุณเจ้า.... (ลงชื่อ หรือตำแหน่งพระที่เราจะนิมนต์)... และพระสงฆ์ในวัดนี้อีก.......... รูป รวม... .... .. รูป **ไปเจริญพระพุทธมนต์** ในงาน............... **(มงคล)**...... ....

(ถ้าเป็นงานอวมงคลใช้ว่า **ไปสวดพระพุทธมนต์**)

ณ.............. **(ลงสถานที่ทำบุญ)** ในวันที่..........เดือน ....พ.ศ...............
เวลา...... ....น.

มีพาหนะมารับที่วัด เวลาประมาณ .... น.

ลงชื่อ...................... ....ผู้ถวายฎีกา

แบบเขียนใบปวารณา

การถวายจตุปัจจัยแก่พระสงฆ์ ไม่นิยมถวายเป็นเงินสด ควรเขียนใบปวารณาใส่ซองถวายหรือจะกล่าวถวายปวารณาด้วยวาจาก็ได้ แล้วมอบเงินให้แก่ศิษย์พระท่านไปเท่ากับจำนวนที่ปวารณาไว้

ในใบปวารณา

เจ้าภาพขอถวายจตุปัจจัยแด่พระคุณเจ้า เป็นมูลค่า..............บาท เมื่อพระคุณเจ้าประสงค์สิ่งใดอันสมควรแก่สมณะบริโภคแล้วไซร้ ขอได้โปรดเรียกร้องจากกับปิยะการกของพระคุณเจ้านั้น เทอญ.

ลงชื่อ...................... . ...เจ้าภาพ

คำกล่าวบูชา และ คำอาราธนา ตลอดจนคำกล่าวถวายต่าง ๆ

(๑) *คำบูชาพระ* (เมื่อจุดธูปเทียนแล้วกล่าวว่า)

– **อิมินา สักกาเรนะ พุทธัง ปูเชมิ**
– **อิมินา สักกาเรนะ ธัมมัง ปูเชมิ**
– **อิมินา สักกาเรนะ สังฆัง ปูเชมิ**

(๒) *คำบูชาข้าวพระพุทธ* (จุดธูป ๓ ดอก) กล่าวนะโม ๓ จบ **อิมัง สูปะพะยัญชะนัง สาลีนัง อุทะกังวะรัง พุทธัสสะ ปูเชมิ**

(๓) *คำลาข้าวพระพุทธ* (เมื่อเวลาพอสมควรหรือธูปไหม้หมด) กล่าวว่า **เสสัง มังคะลายาจามิ**

(๔) *คำจบก่อนใส่บาตร* (ยกขันข้าวขึ้นอธิฐาน) นะโม ๓ จบ **สุทินนัง วะตะเมทานัง อาสะวักขะยาวะหัง สุขังโหตุ**

(๕) *คำอาราธนาศีล ๕* กราบพระ ๓ ครั้ง แล้วกล่าว **มยังภันเต วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ ติสะระเณนะสะหะ ปัญจะสีลานิยาจามะ**

ทุติยัมปิ (กล่าวซ้ำเหมือนครั้งแรก)

ตะติยัมปิ (กล่าวซ้ำเหมือนครั้งแรก)

ตามประเพณีก่อนแต่จะเริ่มพิธีทำบุญ หรือพิธีทางศาสนา จะต้องมีการอาราธนาศีล ๕ ก่อนทุกครั้ง

(๖) *คำอาราธนาธรรม* (กราบ ๓ ครั้ง) ใช้เมื่อจะฟังธรรมหรือพระสวดพระอภิธรรมหรือสวดมาติกา กล่าวว่า **พรหมา จะโลกา ธิปตี สหัมปติ กัตอัญชลี อันธิวะรัง อยาจะถะ สันตีธะสัตตาปปะชักขะ ชาติกา เทเสตุ ธัมมัง อนุกัมปีมัง ปะชัง**

(๗) *คำอาราธนาพระปริต* (กราบ ๓ ครั้ง) ใช้เมื่อจะอาราธนาพระสงฆ์ เจริญพระพุทธมนต์ กล่าวว่า

วิปัตติ ปฏิพาหายะ สัพพะสัมปัตติสิทธิยา สัพพทุกขะ วินาสายะ ปริตตัง พรูถะ มังคะลัง

วิปัตติ ปฏิพาหายะ สัพพะสัมปัตติสิทธิยา สัพพภัยยะ วินาสายะ ปริตตัง พรูถะ มังคะลัง

วิปัตติ ปฏิพาหายะ สัพพะสัมปัตติสิทธิยา สัพพโรคะ วินาสายะ ปริตตัง พรูถะ มังคะลัง

(๘) *คำถวายสังฆทาน* นิยมกล่าวถวายเฉพาะงานทำบุญ เพื่ออุทิศส่วนกุศลเท่านั้น ส่วนงานมงคลไม่นิยมกล่าว คำกล่าวตั้งนะโม ๓ จบ **อิมานิ มะยังภันเต ภัตตานิ สะปะริวารานิ ภิกขุ สังฆัสสะ โอโณชยามะ สาธุโน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ ภัตานิ สะปะริวารานิ ปฏิคณหาตุ อัมหากัง ฑีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ**

(๙) *คำกล่าวถวายผ้าป่า* (ก่อนถวายควรจุดธูปเทียนปักไว้ที่องค์ผ้าป่าบูชาอธิษฐาน) กล่าวนโม ๓ จบ **อิมานิ มะยังภันเต ปังสุกุลจีวรานิ สะปะริวารานิ ภิกขุ สังฆัสสะ โอโณชยามะ สาธุโนภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ ปังสุกุลจีวรานิ สะปะริวารานิ ปฏิคัณหาตุ อัมหากัง ฑีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ**

(จะกล่าวคำแปลด้วยก็ได้ แต่ถ้าจะแปลด้วย คำลงท้ายว่า **สุขายะ** ไม่ต้องลากเสียง) คำแปลดังกล่าวนี้ **ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายซึ่งผ้าป่า และบริวารทั้งหลายเหล่านี้แก่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับซึ่งผ้าป่าและบริวารทั้งหลายเหล่านี้ เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลายสิ้นกาลนานเทอญ** (เมื่อจบแล้วพระสงฆ์รับว่าสาธุ) พระองค์ประธานสงฆ์จะชักผ้าป่า

(๑๐) *คำถวายสลากภัตต์* (คือการถวายของแก่พระสงฆ์ด้วยวิธีจับสลาก เพราะของอาจไม่เหมือนกัน หรือสิ่งของไม่พอแก่จำนวนพระถือกันว่ามีอานิสงส์แรงเหมือนกัน) คำกล่าวถวายว่านโม ๓ จบ แล้วกล่าวคล้ายกับการถวายสังฆทาน ต่างกันตรงคำว่า **ภัตตานิ** เปลี่ยนเป็นคำว่า **สลากภัตตานิ** เท่านั้น

(๑๑) *คำถวายสิ่งของต่าง ๆ* แก่พระสงฆ์ ก็คงกล่าวคำถวายเหมือนถวายสังฆทานทุกประการ แต่เปลี่ยนคำ **ภัตตานิ เป็น** ชื่อวัตถุที่เราถวาย เช่น ผ้าไตรจีวร ก็ว่า ติจีวรานิ ฯลฯ เป็นต้น

(๑๒) *คำถวายผ้าอาบน้ำฝน* เนื่องจากมีการถวายปีละครั้งในวันก่อนเข้าพรรษา คำกล่าวถวายจึงมีต่างออกไปจากคำถวายสังฆทานเล็กน้อยดังนี้คือ กล่าวนโม ๓ จบ **เอตานิ มะยังภันเต วัสสิกะสาฎิกานิ สปริวารานิ ภิกขุ สังฆัสสะ โอโณชยามะ สาธุโนภันเต ภิกขุสังโฆ เอตานิ วัสสิจะฎิกานิ สปวารานิ ปฏิคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ** คำแปลก็เช่นเดียวกันกับถวายผ้าป่าต่างแต่เพียงเปลี่ยนคำว่า ผ้าป่ามาเป็นผ้าอาบน้ำฝนเท่านั้น

(๑๓) *คำกรวดน้ำ* (อย่างย่อ) เมื่อมีการทำบุญแล้วควรจะได้กรวดน้ำเพื่ออุทิศส่วนกุศลไปให้แก่ผู้มีพระคุณทั้งหลาย ตลอดจนเจ้ากรรมนายเวร เพื่อความสุขความเจริญโดยทั่วกัน

คำกล่าวว่า **อิทัง เม ญาตีนัง โหตุ สุขิตาโหนตุ ญาตโย**

(๑๔) *คำแผ่เมตตา* เพื่อแสดงความปรารถนาดีต่อสัพพสัตว์โลกขอให้อยู่ด้วยความสุข และคำกล่าวว่า

สัพเพ สัตตา อเวรา โหนตุ
สัพเพ สัตตา อัพยาปัชฌา โหนตุ
สัพเพ สัตตา อนีฆา โหนตุ
สัพเพ สัตตา สุขี อัตตานัย ปริหรันตุ

สัตว์ทั้งหลายที่เป็นเพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งหมด ทั้งสิ้น จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด อย่าได้มีเวรแก่กันและกันเลย จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด อย่าได้เบียดเบียนซึ่งกันและกันเลย จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด อย่าได้มีความทุกข์กายทุกข์ใจเลย จงมีความสุขกายสุขใจ รักษาตนให้พ้นจากทุกข์ภัยทั้งสิ้นเถิด

(๑๕) *คำกล่าวเวลารดน้ำศพ* เมื่อได้รับเชิญไปรดน้ำศพ เวลาเรารดน้ำศพ ท่านมีคำกล่าวไว้ คำกล่าวว่า

อิทัง มะตะกะสะรีรัง อุทะกัง วิยาสิญจิตัง อะโหสิกัมมัง

(๑๖) *คำกล่าวเวลาเดินตามศพ* (รอบเมรุ)

รอบที่ ๑ – กล่าว อนิจจัง อนิจจัง อนิจจัง

รอบที่ ๒ – กล่าว ทุกขัง ทุกขัง ทุกขัง

รอบที่ ๓ – กล่าว อนัตตา อนัตตา อนัตตา

(๑๗) *คำกล่าวเวลาเผาศพ* เมื่อตอนไปงานเผาศพก็เช่นกัน เวลาเผาศพมีคำกล่าวว่า **อวัส-สัง มะยา มะริตัพพัง**

(๑๘) *คำบูชาพระภูมิ* เมื่อเวลาจุดธูปเทียนบูชาพระภูมิเจ้าที่ และถวายเครื่องสักการะควรกล่าวคำบูชา เพื่อความสุขความเจริญแก่ตนและครอบครัว ตลอดจนคนในบ้าน

คำบูชาว่า **ยัสสานุสสะระเณนาปิ อันตะลิกเขปิ ปาณิโน ปติฏฐะมะธิคัจฉันติ**

ภูมิยัง วิยะ สัพพะทา สัพพูปัททะวะชาลัมหา ยักขะโจรา ทิสัมภะวา กะณะนานะจะมุตตานัง ปริตตันตัมภะณามาเห ฯ

(๑๙) *คำบูชาพระประจำวัน* เพื่อความเป็นศิริมงคลแก่ตน สำหรับผู้ที่เกิดวันนั้น ควรสวดบูชาทุกวัน

วันอาทิตย์ บูชาพระพุทธรูปปาง **ถวายเนตร** มีกำลัง ๖

พระคาถาให้ภาวนา ๖ คาบว่าดังนี้

นโมพุทธายะ ปัญจพุทธานมามิหัง อวิชสุ นุตสา นุส ติอ อิสาเณ สรณังกโร รักขติ สัพะโสตถี ภะวันตุเม ฯ

วันจันทร์ บูชาพระพุทธรูป **ปางห้ามญาติ** มีกำลัง ๑๕

พระคาถาให้ภาวนา ๑๕ คาบ ว่าดังนี้

นโมพุทธายะ ปัญจะพุทธานะมามิหัง อิ ระ ชา คะ ตะ ระ สา อิ ปทุมุตตะโร จะ ปุระพายัง รักขะติ สัพพะ โสตถี ภะวันตุ เม ฯ

วันอังคาร บูชาพระพุทธรูป **ปางคัณธาระราฐ** หรือ **พระไสยาสน์**

มีกำลัง ๘ พระคาถา ให้ภาวนา ๘ คาบว่าดังนี้

นโมพุทธายะปัญจพุทธา นะมามิหัง ติ ธัง จะ โต โร ถิ นัง อาคะเณยเย จะเรวโต รักขะติ สัพพะโสตถิ ภะวันตุเม ฯ

วันพุธ บูชาพระพุทธรูป **ปางอุ้มบาตร** มีกำลัง ๑๗ พระคาถา

ในภาวนา ๑๗ คาบว่าดังนี้

นโมพุทธายะ ปัญจะพุทธานะมามิหัง ปี สัม ระ โล ปุ สะพุ ปี ทักขิเณ กัสสะปะ พุทโธ รักขะติ สัพพะโสตถี ภะวันตุเม ฯ

วันพุธ (กลางคืน) พระราหู บูชาพระพุทธรูป ปางมารวิชัยหรือปางป่าเลไลย์

นโมพุทธายะ ปัญจะพุทธานะมามิหัง คะ พุท ปันทะ ทัม วะ คะ คะ พายัพเพ เมธังกาโร รักขะติ สัพพะโสตถี ภะวันตุ เม ฯ

วันพฤหัส ฯ บูชาพระพุทธรูป ปางสมาธิ มีกำลัง ๑๙ พระคาถาให้ภาวนา ๑๙ คาบว่าดังนี้

นโมพุทธายะ ปัญจะพุทธานมามิหัง ภะ สัมสัม วิ สะ เท ภะ ภะ ปัจ ฉิมเม พุทธะสิขี จะ รักขะติ สัพพะโสตถี ภะวันตุเม ฯ

วันศุกร์ บูชาพระพุทธรูป ปางรำพึง มีกำลัง ๒๑ พระคาถาให้ภาวนา ๒๑ คาบ ให้ว่าดังนี้

นโมพุทธายะ ปัญจะพุทธานะมามิหัง วาโธโน อะ มะ มะ วา วา คุต ตะเร สากยะมุนี เจวะ รักขะติ สัพพะโสตถี ภาวันตุเม ฯ

วันเสาร์ บูชาพระพุทธรูป ปางนาคปรก มีกำลัง ๑๐ พระคาถาให้ภาวนา ๑๐ คาบว่าดังนี้

นโมพุทธายะ ปัญจะพุทธานะมามิหัง โส มา ณะกะริ ถา โส โส หรติเย สุมังคะโล รักขะติ สัพพะโสตถี ภะวันตุเม ฯ

พระข้างนอกพระข้างในมีให้ครบ
จะประสบโชคค่ามหาศาล
พระนอกดีแต่ข้างในใจดั่งมาร
พระไม่หาญคุ้มครองป้องผองภัย

ท้ายเล่ม

วันที่ ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๔ เวลาเย็นคุณแม่ได้เป็นลม และได้นำส่งโรงพยาบาลลพบุรีเช่นเคย ก็ได้รับการเอาใจใส่จากแพทย์เวรและพยาบาลประจำตึกอำนวยการเป็นอย่างดี แพทย์เวรได้รับไว้รักษาพยาบาลอยู่ที่ตึกกรุณา ครั้นวันรุ่งขึ้นจึงได้ติดต่อให้คุณแม่ไปพักรักษาอยู่ที่ห้องพิเศษ ๒ ตึกสูติ (บน) ทั้งนี้เนื่องจากมีความจำเป็นที่จะต้องให้มีผู้อยู่เฝ้าดูแลคุณแม่อย่างใกล้ชิด เพราะคุณแม่ช่วยตัวเองไม่ได้เลย ต้องประคองลุกนั่ง ตลอดจนเรื่องขับถ่ายทุกประการ ครั้งแรกก็ได้รับความเอาใจใส่จากพยาบาลทางตึกสูติ (บน) เป็นอย่างดี และทางลูกหลานก็คิดว่าคุณแม่คงจะหายจากการเจ็บป่วยและได้กลับบ้านเช่นครั้งก่อน ๆ เพราะคุณแม่เคยเข้ารับการรักษาพยาบาลที่นี่มาหลายครั้ง เมื่อหายแล้วก็กลับได้ทุกคราว แต่ในครั้งนี้คุณแม่มีอาการโรคความดันโลหิตสูง ไม่ค่อยอยากพูดจากับใคร และไม่เคยรบเร้าที่จะกลับบ้านอย่างครั้งก่อน ๆ มีบางครั้งที่เผลอตัวก็ขอให้ผู้เฝ้าพยาบาลพาขึ้นไปนอนชั้นบน ทั้ง ๆ ที่ตึกสูติ (บน) ก็เป็นชั้นสูงสุดอยู่แล้ว แต่เมื่อได้พูดชี้แจงให้เข้าใจก็หยุดรบเร้า สำหรับอาการของคุณแม่ในครั้งนี้นอกจากโรคความดันโลหิตสูงแล้ว ก็มีโรคอื่นแทรก ส่วนเรื่องอาหารนั้นต้องบดให้ละเอียดและป้อนให้รับประทาน กาลเวลาได้ล่วงเลยไปจนถึงสิ้นปี พ.ศ. ๒๕๒๔ คุณแม่ก็มีอาการทรงกับทรุด อยู่ ๆ ก็มีพยาบาลประจำตึกสูติ (บน) ต้องการจะให้คุณแม่ออกจากโรงพยาบาล กลับไปรักษาตัวที่บ้าน อ้างว่าจะเอาห้องให้คนอื่น แต่ก็ได้แต่บอกกับผู้เฝ้าพยาบาลคุณแม่เท่านั้นไม่ได้บอกกับทางญาติของคนไข้เอง คิดว่าถ้าเขามาบอกเอง ก็จะขอความกรุณาจากเขาว่า ขอให้ความดันโลหิตของคุณแม่ลดลงอีกสักหน่อย หรืออาการดีกว่านี้จะออกไปเอง เมื่อเห็นว่าอาการของคุณแม่ยังไม่ดีขึ้นจึงได้ไปคุยกับพยาบาลหัวหน้าตึกว่า ความดันโลหิตของคุณแม่ยังสูงอยู่จะให้ลดลงโดยปกติไม่ได้หรือ ซึ่งขณะนั้นความดันโลหิตของคุณแม่ ๒๐๐ กว่า ก็ได้รับคำตอบว่า หมอสั่งว่าเอาลงอีกไม่ได้แล้วทำได้แค่นี้ แต่ยังไม่ทันที่จะได้ปรึกษากับแพทย์ผู้รักษา เมื่อมีโอกาสได้พบกับแพทย์ที่คุ้นเคยก็ถามถึงอาการของคุณแม่ จึงได้รับคำแนะนำว่า "โรคชรานี้ลำบาก

หากให้ความดันลดลงไปอีกก็อันตราย" อาการของคุณแม่ในตอนหลังอยู่ในสภาพที่น่าสงสาร มือทั้งสองข้างที่เคยยกไหว้พระหรือรับไหว้จากลูกหลานก็ตกลง ไม่อาจจะยกขึ้นได้ ปากซึ่งเคยพูดได้แม้จะไม่ชัดเจนนักก็หุบสนิทไม่อาจพูดได้ ปากคอซึ่งเคยกลืนอาหารได้เองก็ไม่ยอมกลืน พยาบาลจึงช่วยให้อาหารทางสายยาง สำหรับพยาบาลที่ตึกสูติ (บน) นี้ผู้ที่ควรได้รับคำสรรเสริญไว้ ณ ที่นี้คือ คุณกรรณิกา มัลลิกา (แจ๋ว) นับว่ามีอัธยาศรัยดีมาก ซึ่งทำให้ญาติของคนไข้ได้รับความอบอุ่น แม้จะไม่ได้รับการรักษาพยาบาลเหมือนคนไข้ก็ตาม

เมื่อวันขึ้นปีใหม่ ลูก ๆ ได้มาพร้อมหน้า เห็นว่าคุณแม่แจ่มใสดี จึงได้นิมนต์พระสงฆ์จำนวน ๒๕ รูปไปรับบิณฑบาตรจากคุณแม่ที่โรงพยาบาล เพื่อจะได้ทำบุญตักบาตรพร้อมหน้าแม่ลูก ต่อมาเมื่อ วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๕ ลูก ๆ ก็ได้พาพร้อมหน้ากันอีกครั้งหนึ่ง เพื่อจะทำบุญครบรอบวันตายของคุณพ่อ จึงได้ถือโอกาสนิมนต์พระไปรับสังฆทานจากคุณแม่ที่โรงพยาบาลด้วยอีกครั้งหนึ่ง

ในวันสุดท้ายของคุณแม่ ไม่มีรางบอกเหตุให้ทราบล่วงหน้า แม้แต่ตอนบ่าย ๔ โมงเย็นของ วันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ อาการก็ยังเรื่อย ๆ อยู่ จนถึงเวลา ๑๗.๐๐ น. เศษ ก็ได้รับโทรศัพย์จากหน่อยว่า อาการของคุณยายไม่ค่อยดี จึงได้รีบไปที่โรงพยาบาล ได้เฝ้าดูอาการอยู่จนเวลา ๑๙.๐๐ น. เศษ อาการหอบของคุณแม่หายไป พยาบาลจึงได้โทรศัพท์รายงานแพทย์เวร จึงได้รีบมาดูและนำเข้าห้องฉุกเฉิน ใช้เครื่องช่วยหายใจขณะนั้นนายแพทย์ฟู เบญจคล ได้เฝ้าดูแลอาการของคุณแม่อย่างใกล้ชิดตลอดเวลา ทำให้มีความอบอุ่นใจแก่ลูกหลานทั้งที่รู้ว่าความหวังที่จะให้คุณแม่มีชีวิตรอดต่อไปไม่ได้อีกแล้ว และในขณะนั้น รอ. บรรจง แก้วเสนา พร้อมทั้งครอบครัวก็ได้มาเยี่ยมดูอาการของคุณแม่อยู่ด้วยนับเป็นความกรุณาเป็นอย่างมาก ประมาณเวลา ๒๑.๓๐ น. คุณแม่ก็สิ้นลมปราน ด้วยอาการอันสงบ ทำให้ลูกหลานทุกคนได้รับความอาลัยเป็นอย่างยิ่ง ถึงกระนั้นคุณหมอฟู ก็ยังกรุณาจัดการให้เจ้าหน้าที่ช่วยฉีดยาศพให้คุณแม่ ตลอดจนติดต่อรถของโรงพยาบาล ให้ส่งศพของคุณแม่เป็นที่เรียบร้อย นับว่าได้รับความกรุณาจากทางโรงพยาบาลลพบุรีในครั้งนี้อย่างดียิ่ง ส่วนทางวัดเสาธงทอง ก็ได้มีพระสงฆ์ไปรับศพของคุณแม่จากโรงพยาบาล ๔ รูป

และสำหรับทางวัดก็ได้จัดศาลาที่ตั้งศพไว้อย่างสมเกียรติทุกประการ ทำให้ทางเจ้าภาพคลายความโศกเศร้าไปได้บ้าง ส่วนทางวิทยาลัยเทคนิคลพบุรีก็ได้มอบให้อาจารย์สมจิต ศรีสวัสดิ์ และอาจารย์จำรูญ เลื่อมเจริญ พร้อมด้วยนักศึกษาของวิทยาลัยไปจัดดอกไม้ทั้งบูชาพระและบูชาศพได้อย่างดีที่สุด

ในวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕ เวลา ๑๗.๐๐ น. พิธีรดน้ำศพของคุณแม่ก็มีผู้มีเกียรติและท่านที่เคารพนับถือมาเคารพศพเป็นอันมาก ซึ่งทางเจ้าภาพทุกคนต้องขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ สำหรับเถระที่ได้กรุณาให้ความเมตตามาตั้งแต่ต้นก็คือ พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระธรรมญาณมุนี เจ้าคณะจังหวัดลพบุรีท่านได้กรุณามาเป็นเกียรติ และเป็นกำลังใจในวันรดน้ำศพ และรับเป็นเจ้าภาพสวดพระอภิธรรมในงานบำเพ็ญกุศล นอกจากนั้นท่านยังได้กรุณาจัดผ้าไตร พร้อมกับปัจจัยเป็นจำนวน ๑๐๐๐ บาท เพื่อร่วมการกุศลในงานพระราชทานเพลิงศพครั้งนี้อีก ส่วนพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระโสภณธรรมเวทีก็ได้กรุณาเอื้อเฟื้อสถานที่ ตลอดจนอำนวยความสะดวกทุกประการ ตั้งแต่วันตั้งศพบำเพ็ญกุศล จนถึงวันพระราชทานเพลิง นับเป็นความกรุณาแก่คณะเจ้าภาพเป็นอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ในระหว่างตั้งศพบำเพ็ญกุศล ก็มีท่านผู้มีเกียรติได้ให้ความกรุณารับเป็นเจ้าภาพสวดพระอภิธรรม อุทิศส่วนกุศลให้คุณแม่ ตลอดจนได้นำพวงหรีดมาเคารพศพเป็นอันมาก รวมทั้งท่านที่ได้ร่วมทำบุญเพื่อบำเพ็ญกุศลครั้งนี้ ทางเจ้าภาพขอจารึกนามของท่านพร้อมทั้งขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้อีกครั้งหนึ่ง

คณะผู้จัดทำ

เจ้าภาพสวดพระอภิธรรม

18 ก.พ. 25

เวลา 20.00 น. คณะลูกหลาน

เวลา 20.30 น. สมาคมครูผู้ปกครอง วค. เทพสตรี

เวลา 20.45 น. คณะอาจารย์วิทยาลัยเทคนิคลพบุรี (หมวดสังคม - ภาษาไทย)

เวลา 21.00 น. หจก. ไม้ไทย

19 ก.พ. 25

เวลา 19.30 น. กองบิน 23 (อุดรธานี)

เวลา 20.00 น.–20.30 น. คณะแพทย์–พยาบาล–เจ้าหน้าที่ รพ. ลพบุรี

20 ก.พ. 25

เวลา 19.30 น. ชมรมมัคคุเทศก์ลพบุรี วค. เทพสตรี

เวลา 20.00 น. คุณละเอียด–ยุพา เฉลิมมุข

เวลา 20.15 น. คุณทองใบ ธำรงธีระภาพ

เวลา 20.30 น. พิบูลรุ่น 91

เวลา 20.45 น. พระครูอดุลย์ธรรมประยุต (วัดโคกกะเทียม)

เวลา 21.00 น. คุณทองใบ ธำรงธีระภาพ

เวลา 21.15 น. พ.ท. ผ่อง ศกุนตนาค

21 ก.พ. 25

เวลา 19.30 น. พระธรรมญาณมุนี

เวลา 20.00 น. วค. เทพสตรี

เวลา 20.15 น. ยุวพุทธิกสมาคมลพบุรี

เวลา 20.30 น. คุณอาเสงี่ยมและแม่อ่อน

22 ก.พ. 25

เวลา 19.30 น. ร.ร. โคกกะเทียม

เวลา 20.00 น. พัน. อย. กองบิน 2

เวลา 20.15 น. วิทยาลัยเทคนิคลพบุรี

เวลา 20.30 น. ครอบครัว พ.ต.อ. (พิเศษ) เกียรติศักดิ์ เชื้อวิวัฒน์

เวลา 20.45 น. คุณธิดารัตน์ สงวนศักดิ์วัฒนา–คุณพยอม อุไรรัตน์

23 ก.พ. 25

เวลา 19.30 น. คณะอาจารย์ ร.ร. พิบูลวิทยาลัย

เวลา 20.00 น. เจ้าคณะจังหวัดลพบุรี แสดงพระธรรมเทศนา–พระครูประ-ภัสร์สุตคุณและคณะลูกหลานเป็นเจ้าภาพ

เวลา 20.30 น. ร.อ. บรรจง แก้วเสนา และครอบครัว

7 เมย. 25 น.ต. ชาญ ปรีวรรณและครอบครัว

14 เมย. 25

เวลา 20.00 น. ร.อ. ไพโรจน์ นิโรคะ และครอบครัว

21 เมย. 25

เวลา 20.00 น. พระภิกษุสงฆ์วัดเสาธงทอง มีพระปลัดวิชัย, พระมหายอด, พระผจญ, พระเชื้อ, พระสมุห์มานิต

21 เมย. 25 ร.อ. ไพโรจน์ นิโรคะ และครอบครัว

28 เมย. 25 คณะสงฆ์วัดเสาธงทอง ประกอบด้วย

1. พระปลัดวิชัย
2. พระมหายอด
3. พระสมุหมานิตย์
4. พระเชื้อ
5. พระผจญ

5 พ.ค. 25 คุณประไพ พ่วงฉ่ำ และครอบครัว

12 พ.ค. 25 คุณปราโมทย์ – คุณธีรพร อัมพวา

พวงมาลาที่ผู้มีเกียรติได้กรุณานำมาเคารพศพ
คุณแม่ทองดี กายสิทธิ์
17–24 ก.พ. 25

1 พระครูประภัสร์สุตคุณ
2 ครอบครัวมังคละศิริ
3 พ.ต.อ (พิเศษ) เกียรติศักดิ์–จรัล เชื้อวิวัฒน์
4 พยอม อุไรรัตน์และครอบครัว
5 น.ท. ธำรงฤทธิ์ กายสิทธิ์และครอบครัว
6 พ.ท.ยุทธพงษ์–ธิดารัตน์ สงวนศักดิ์วัฒนา
7 ครอบครัวสงวนศักดิ์วัฒนา
8 หลาน ๆ นนทวงษ์
9 น.อ. พยิน-จุฑามณี สวัสดิบุตร
10 พลตรี เอนก บุนยถีและภรรยา
11 พล.ต.ต. ฉลอง–มานี สุริยโชติ
12 บริษัทเงินทุนสกุลไทย จำกัดนครราชสีมา
13 ยุวพุทธกสมาคมลพบุรี
14 ข้าราชการพัน. อย. กองบิน 23 อุดรธานี
15 ธนาคารกรุงเทพ จำกัดลพบุรี
16 กองพันปฏิบัติการจิตวิทยา
17 คณะลูก ๆ หลาน ๆ
18 พ.อ. ถาวร คลายนสูตรและภริยา
19 คุณสุวิทย์ สุทธิวานิช
20 ร.ร. โคกกะเทียมวิทยาลัย
21 ชมรมมัคคุเทศก์ลพบุรี
22 กองรบพิเศษพลร่มที่ 1
23 ชมรมมัคคุเทศก์ วค. เทพสตรี
24 ข้าราชการและครอบครัว กรพ. 2
25 พล.อ.ต. อดุง ธรรมธรานนท์และครอบครัว
26 พลตรี สวัสดิ์–สมบูรณ์ เล็กชม
27 พ.อ. วิสุทธิ์ กาญจสิทธิ์และภรรยา
28 พ.อ. (พิเศษ) เชย–พรทิพย์ วีระบูล
29 อธิการ วค. เทพสตรี
30 พิพิธภัณฑ์สมเด็จพระนารายณ์
31 ร.ร. พิบูลวิทยาลัย
32 วิทยาลัยเทคนิคลพบุรี
33 คุณเกียรติ–พรรณี เสียมสกุล
34 คณะครูอาจารย์ ร.ร. พระนารายณ์
35 น.ท. ธำรง อัครพัฒน์และภรรยา
36 พ.อ. ณรงค์ พรอิ่มและภรรยา
37 อาจารย์–ศิษย์สายสังคม ร.ร. โคกกะเทียม
38 พิบูลรุ่น 91
39 หมวดสังคมวิทยาลัยเทคนิค ลพบุรี
40 ชมรมผู้สื่อข่าวลพบุรี

41 อู่สวัสดิ์บริการ

42 ธนาคารกรุงเทพพณิชยการจำกัด ลพบุรี

43 พ.อ. ชูชีพ สุทธพิณธุและภรรยา

44 พ.อ. วิเชียร อ่อนนุชและภริยา

45 พ.อ. จำรูญ ทูนเจริญและภริยา

46 คณะ นส. แผนกวิชาจู่โจม กศ. ร.ร. ศสพ.

47 ข้าราชการ-เจ้าหน้าที่ รพ. ลพบุรี

48 พิบูลรุ่นปี 04

49 ข้าราชการกองบิน 23 อุดรธานี

50 พ.ท. ผ่อง ศกุนตนาค

51 ศูนย์วัฒนธรรมลพบุรี

52 ข้าราชการ พัน. อย. กองบิน 2

53 คณะครู-นักเรียน ร.ร. กำจรวิทย์

54 คุณองอาจ งามพันธ์ดิสร

55 ร.ร. วรพิทยา

56 พ.อ. กัมพล เกษพรหมและภรรยา

57 วค. เทพสตรี

58 พอ. ประเทือง-พอ. (หญิง) มาลี เพรชบุตร

59 สมาคมครูผู้ปกครองสาธิต วค. เทพสตรี

60 คณะครูหมวดสังคม พิบูลวิทยาลัย

61 ร.ร. สาธิต วค. เทพสตรี

62 คุณวัชรี เทียนสุวรรณ

63 คณะข้าราชการ ร.ร. สงครามพิเศษ

64 พ.ต.ท. วิฑูรย์ ศิริพากย์และภรรยา

65 คุณประไพ ตันติวงศ์

66 ร.ร. อนุบาลลพบุรี

เจ้าภาพขอกราบขอบพระคุณ

พระคุณแม่ล้ึกล้นคณนา ฯ

"แม่" เมื่อหวังตั้งใจจะได้ลูก
จิตพันผูกเทพยเจ้าเฝ้าวอนขอ
คอยถามฤกษ์ ฤดู ปี ใดดีพอ
หวังให้ก่อเกิดลูกถูกฤกษ์ยาม

ครั้นระดูเอิบอาบ "แม่" ซาบซ่าน
สมุฏฐานครรภ์ตั้งดับสอบถาม
"แม่" แพ้ท้องครองทุกข์โรคคุกคาม
แต่ "ใจงาม" เพราะความรักปักลูกน้อย

"แม่" อุ้มครรภ์วันแล้วก็วันเล่า
กำหนดเก้าเดือนกว่าน่าท้อถอย
พอลูกคลอดปลอดภัยสมใจคอย
"แม่" จึงพลอยเริ่มต้นเป็น "ชนนี"

ยามทารกตกใจร้องไห้จ้า
"แม่" จะมากล่อมหอมเกศี
ให้ดื่มนมสมนาม "โตเสนตี"
ผู้ปราณีปลอบขวัญให้มั่นใจ

คราวลมแรงแสงแดดแผดเผากล้า
เด็กจะรู้เดียงสาก็หาไม่
"แม่" เท่านั้นหวั่นระวังไม่ห่างไกล
จึงเรียกได้ไม่ลำเอียง "ผู้เลี้ยงดู"

ทรัพย์ของแม่ และของพ่อ ต่อกันเข้า
"แม่" จะเฝ้าคุ้มครองปกป้องอยู่
ด้วยใจหวังฝังปลูกลูกเชิดชู
ให้ก่อกู้สกุลวงศ์ดำรงนาน

"แม่" ลำบากยากเข็ญจนเย็นค่ำ
ทุกวันพร่ำให้สำเหนียกคอยเรียกขาน
"อย่างนี้ลูก อย่างโน้นลูก สิถูกการ"
ไม่รำคาญ หรือระคาย หรือหน่ายรัก

พอลูกเติบโตใหญ่วัยแรกรุ่น
เที่ยวหมกมุ่นมักชู้สู่สมัคร
ทุกยามเย็นไม่เห็นมาล่าช้านัก
"แม่" ก็ชักเดือนร้อนก่อนใคร ๆ

เพราะฉะนั้นบัณฑิตคิดคุณ "แม่"
ทุกวันแลควรสักการท่านยิ่งใหญ่
ด้วยเสื้อผ้า, อาหาร, การลูบไล้
อาบน้ำให้, ให้ล้างเท้า, ให้เข้านอน ฯลฯ

พิมพ์ที่โรงพิมพ์หัตถโกศลการพิมพ์ ลพบุรี
นายสนั่น หัตถโกศล ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา 2525